

1. díl

Evangelium pro Theofila
Lukáš a Skutky 2005-2006, 2006-2007

Milí přátelé, učitelé NŠ, katecheti a kazatelé,
vstupujeme do dvouletého cyklu vyprávění, jehož záměrem bude zpřístupnit dětem evangelium v podání tzv. lukášovských spisů, tedy Evangelia podle Lukáše a knihy Skutků.

Od předchozích novozákonních cyklů se tento postup odlišuje tím, že se drží jednoho autora. Umožní to přiměřeněji sledovat jeho vlastní záměr při vyprávění o Ježíši i vyprávění „příběhu zvěstování“, tedy apoštolského kázání. V letošním školním roce přichází na řadu Lukáš.

Lukášovo sepisování a předávání má výslovně určeného adresáta - Theofila (Lk 1, 1nn). Ze samotného úvodu je zřetelné, že skladbou a způsobem svého vyprávění sleduje autor evangelia také jistý „katechetický záměr“. Pokusili jsme se tedy tento záměr rozvinout a při přípravě jednotlivých úloh doporučujeme s Theofilovou postavou pracovat. Může přicházet se svými otázkami, podněty i zmatky, může vyjadřovat předporozumění člověka své doby. S tím vším Lukášovi vstupuje do jeho vyprávění, a Lukáš si uvědomuje, jak má svoje vyprávění přizpůsobit, aby evangelium zakreslil do Theofilovy situace.

Tento postup umožní, aby si naši posluchači uvědomili, že evangelium má za sebou jistý redakční záměr, že ti, kdo ho předávali, už sami zvěst o Ježíši a Božím království interpretovali. Kdo znáte a užíváte Tím vše začíná Tinie de Vries (vydala ERC v ČSSR 1989), víte, že takto lze pracovat už s dětmi předškolního věku. Z podobných titulů pro mládež a dospělé lze připomenout např. knihu Josteina Gaardnera o dějinách filosofie Sofii svět, vydáno v roce 1995 nebo knihu Galilejský G. Theissena. Nepůjde nám ovšem předně o to, abychom uvedli svoje posluchače do dobového pozadí novozákonních příběhů. Spíše chceme ukázat, že poselství toho kterého oddílu je otevřeno otázkám, námitkám, nejasnostem. A vás, jako „předavatele“ a katechety snad bude inspirovat, abyste se věnovali nejen přípravě biblické části, ale zrovna tak se věnovali světu svých nedospělých posluchačů, svých „Theofilů“.

Samozřejmě, že od učitelů NŠ a vypravěčů tento přístup vyžaduje, abychom se rozloučili s představou, že bible „spadla z nebe“, že ji stačí číst a představovat si, že „tak nějak“ se to všechno stalo. Výhodou bude, že na tento předpoklad nebudeme zadělávat u dětí. Poznají snad, že autorita evangelia nestojí na fundamentalistických předsudcích, ale právě v tom, že se mu snažíme porozumět v jeho konkrétní zakotvenosti a snaze vyložit, interpretovat jeho poselství třeba už zmíněnému Theofilovi. Můžeme nakročit k rozpoznání, jak důležitý je biblický text právě jako text – ve svých souvislostech, návaznostech, odkazech, variacích. Z tohoto pozorného a tvořivého naslouchání textu vycházejí potom i náměty, o čem si asi tak mohl Lukáš s Theofilem nad tím kterým oddílem povídat.

Tak jako v předchozích ročnících doprovodí celý cyklus pracovní listy Zdeňka Šorma. Jak s nimi pracovat, najdete v katechetických poznámkách u každé úlohy. Zkuste tvořivě pracovat i s nálepkami „za docházku“, popř. promyslete, jak pracovních listů využít k postupnému seriálovému rozvíjení "příběhu evangelia".

Katechetickou část zpracovává redakce v novém složení (Rut Brodská, Jaroslav Coufal, Jan Jun, Anna Lavická, Tomáš Trusina, Radka Včelná). Učíme se pracovat za pochodu, snažíme se i o větší součinnost s vypravěči jednotlivých úloh. První díl však bude ještě plný různých nedotažeností, zejména pokud jde o práci s postavou Theofila. Můžete však o to více rozvinout svou vlastní tvořivost a nápady.

Osnova katechetické části bude obdobná jako v minulých ročnících:

Písně (určité celek vyprávění propojí jedna píseň, tištěná jako první kurzivou, lze ji využívat např. jako společný vstup do dětského shromáždění, nebo ji mohou zpívat děti spolu s dospělými, než odejdou do vlastního shromáždění)

1. *Klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti*: Zde najdete výklad k textu. Také se už v této části občas pokusíme naznačit, jak téma či textovou partii katecheticky zpracovat.

2. *Úskalí textu*: upozorňuje na obtížné partie, výkladová klíše, možná nedorozumění u dětských posluchačů.

3. *Poznámky k pracovním listům* přímo od autora, Zdeňka Šorma.

4. *Pomůcky*: pro práci s dětmi i pro dospělé.

5. *Motivační uvedení do příběhu*: bude obohaceno o bod „pro Theofila“, kde najdete nápady a podněty, jak rozvinout postavu Theofila. Ne vždycky toto rozvinutí najdete v následujícím vyprávění, proto se u tohoto bodu zastavte obzvláště pozorně. Další motivace budou obvykle pro mladší a střední/starší školní věk. Připomínáme, že motivace slouží tomu, aby posluchače otevřela pro témata, která rezonují i v evangelijním vyprávění. Nejde o to nadhozený problém vyřešit, spíš s jeho pomocí prozkoumat terén, do něhož pak bude zakresleno biblické poselství. Postava Theofila přitom motivační uvedení nemůže nahradit, patří totiž sama do světa biblického příběhu.

6. *Osnovy vyprávění*: najdete oboje osnovy, přestože i samotné vyprávění pro děti středního školního věku svou osnovu má. Osnovy vás chtějí povzbudit k vlastnímu vyprávění. Umožňují příběh vyprávět přiměřeně různým věkovým skupinám. Navíc jsou pomocí těm z vás, kterým otištěné zpracování příběhu nevyhovuje a připravují si vlastní verzi.

7. *Podněty pro rozhovor*: Není povinností s dětmi diskutovat. Ale otázky někdy vyvstanou spontánně samy a je dobré tématiku biblického příběhu vidět v širších souvislostech, abychom mohli naznačit podnětnost biblické zvěsti, popř. ilustrovat, že věrnost evangelijní zvěsti je občas viditelná na našich současných či předchůdcích ve víře. Rozhovor předpokládáme především u dětí středního a staršího školního věku.

Vás, kdo pracujete se samostatnou skupinou předškolního věku, odkazujeme na některou z minulých Katechetických příloh, které se orientovaly na dvou příručkách: Biblické příběhy pro předškolní věk - Starý zákon (BPPPV-Sz), Eva Šormová, Zdar Šorm (20 úloh) a Tím vše začíná (TdV), Tinie de Vries (22 novozákonních úloh). Dětem předškolního věku by měli učitelé NŠ vycházet vstříc a nedržet se představy, že je s nimi nutné projít všechny příběhy. Děti předškolního věku nezahrnujte přemírou biblických příběhů - vyjděte vstříc dětské mentalitě tohoto věku a vyprávějte jim jen některé.

Všechny tituly, které jsme v minulých letech doporučovali pro předškolní věk, jsou srovnány na internetové adrese:

Jedná se vždy o základní osnovu pro vyprávění. Jsou to tyto pomůcky:

Biblické příběhy pro předškolní děti – Starý zákon, Eva a Zdar Šormovi (z roku 1993) - 20 úloh

OTČE NÁŠ Eva a Zdar Šormovi (vydala SR ČCE, Praha 1998) - 12 úloh

Podle bible nejmenším - O. A. Funda Praha 1993. – 34 úloh

Slunce svítí všem – Luděk Rejchrt, ilustrace Miroslav Rada 1994 (Starší vydání – Vyprávění - Příběhy z Bible - Luděk a Noemi Rejchrtovi - SR ČCE, 1975) - celkem 29 úloh

Tím vše začíná - Tinie de Vries - 75 úloh

zpěvník Zpívejte s námi - Luděk Rejchrt - 41 úloh

Pro Vás, kteří jste si vyzvedli na SR knížečku „Bible do kapsy“ doporučujeme texty přeložené z němčiny. Najdete je na internetové adrese, jak je uvedena na zadní straně knížečky: www.hosentaschenbibel.de. Texty jsou hodně přizpůsobeny malým dětem.

Katechetické poznámky chtějí pomoci následujícímu průběhu dětského shromáždění:

1. průvodní píseň

2. úvodní modlitba
 3. čtení z bible
 4. píseň
 5. motivační uvedení
 6. vyprávění
 7. píseň
 8. opakování, popř. rozhovor (zejména starší školní věk)
 9. píseň
 10. oznámení, sbírka (rozhovor o dění ve sboru, v církvi, ve světě, v národě; pamatujeme na nemocné)
 11. modlitba (přimluvná, reagujeme v ní na podněty předcházejícího rozhovoru, vedeme děti k aktivní účasti na modlitbě)
 12. závěrečná píseň
- Tam, kde NŠ probíhá současně s bohoslužbami a děti se účastní jejich počátku a závěru, lze z tohoto pořadu vypustit vstupní a závěrečné liturgické prvky. Uvedený pořad je pouze návrhem, který je potřeba v každém sboru dotvořit dle místních podmínek a možností.

Za redakční kruh, s využitím předmluv k předcházejícím ročníkům Tomáš Trusina

Zkratky:

BD - Biblická dějprava, Viktor Hájek, Milan Hájek, Praha 1990³, Kalich.

TdV - Tinie de Vries, Tím vše začíná - biblické příběhy a vyprávění dětem předškolního věku. Praktická příručka pro rodiče a vychovatele, 1989 Netherlands, ERC v ČSSR.

Kp-I,II,III,IV... - předcházející ročníky Katechetické přílohy od roku 1991/1992. Vydává SR ČCE, Praha.

Slovníky:

BS-N - Biblický slovník, Adolf Novotný, Praha 1956,1993², Kalich.

BS-A - Biblický slovník, J.J.von Allmen, Praha 1987, Kalich.

Zpěvníky:

BTS - Buď Tobě sláva, Praha-Lahr-Baden 1983.

EZ - Evangelický zpěvník, Lahr-Baden 1979, Synodní rada ČCE.

EZD - Dodatek k Evangelickému zpěvníku, Synodní rada ČCE 2000.

NP - Nová píseň, samizdat (Zbýtov, Netherlands - 1980n).

S - Svítá, Křesťanské písničky (NEJEN) pro mládež, Praha 1992, synodní rada ČCE.

VZNEŠENÝ THEOFIL

4.9.2005

L 1,1-4

15. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 19,8

Hospodinův zákon je dokonalý, udržuje při životě. Hospodinovo svědectví je pravdivé, nezkušený jím zmoudří.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 1,1-4

PÍSNĚ

průvodní: *Jdou, stále jdou se zprávou (S 115);* nebo *Zachovej nám víru dobrou (S 389 - můžete postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů - Lukáše, Theofila, Zachariáše, Alžbětu, Marii...);* Ve jméno Krista doufáme (EZ 244), Pane Ježíši Kriste (404), Jděte po všem světě (BTS 86)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- evangelium podle Lukáše - nese společné rysy s ostatními evangelii, především v tom, že zvěst o Ježíši podává formou příběhu, do něhož zapracovává jednotlivé krátké příběhy o Ježíšově působení, mocných činech, jeho výroky, kázání a podobnosti. Tak jako v ostatních evangelích završuje celé toto vypravování velikonoční dějství.

Zároveň se však v nejednom ohledu od ostatních evangelii liší - způsobem, jakým uvádí Ježíše na scénu a zařazuje do příběhu Izraele (Lk 1 a 2), i tím, jak dává význam zvěsti o díle kříže a přítomnosti Vzkříšeného (Emauzy, čtyřicetidenní povelikonoční působení Vzkříšeného, nanebevstoupení). Navíc k příběhu Ježíše přidává „druhý díl“ - příběh zvěstování evangelia po Velikonocích (Skutky apoštolů). Z dalších důrazů jmenujme alespoň soustředění na aktuální blízkost a působnost spásy (spása přichází „dnes“, srv. Lk 2,11; 19,9; 23,43), častý motiv radosti, prorocký ohled na chudé a potřebné (6,20.24; 10,36), vědomí, že dílo Spasitele se týká „celého světa“ (2,1), a neúnavnou vytrvalost jako nezbytnou součást víry. Uzlovým místem, kam se míří, je Jeruzalém (4,9; 9,31.51), a odtud potom půjde příběh zvěstování až na sám konec země (Sk 1,8).

- katechetický záměr - lukášovské důrazy a způsob vyprávění chceme podtrhnout i při zvěstování dětem. Budeme proto hovořit o „vypravěči a spisovateli“ Lukášovi. Užitečnou úlohu v tom bude hrát i adresát, jemuž jsou oba díly věnovány, Teofil. Jednotlivá vyprávění je možné zpracovat např. tou formou, že Teofil přijde za Lukášem s otázkou, problémem – a Lukáš na to odpovídá dalším pokračováním svého příběhu. Aniz bychom prováděli nějaký odborný „literární úvod“, mohou si děti „mimořádně“ odnést rozpoznání, že za evangelijními (a vůbec biblickými) příběhy stojí konkrétní problémy, otázky a zápasy jednotlivců a společenství novozákonní doby.

Dá se využít i toho, že děti už něco ví. Teofil může tu a tam přijít se svou představou nebo svou verzí příběhu (apokryfní?, matoušovskou, které nerozumí?)

Pro posluchače (zejména mladšího věku) je naprosto legitimní udělat z Teofila mlčky jejich vrstevníka. Např. postavu na způsob „malého prince“, mírně přemoudřelého, ale ne moc.

- věnování Teofilovi (Lk 1,1-4) zařazuje zároveň spis do rámce určitého společenství, jeho východisek a dosavadní cesty. Důležitý je postup a vymezení: *Už mnozí kompilovali vyprávění (v. 1) – Lukáš ví a deklaruje, že není první ani jediný. „Podklady“ odevzdali, předali je ti, kdo u toho byli na vlastní oči (v. 2) – Lukáš se netváří jako očitý svědek. Je však odhodlán nově provést výběr a uspořádání tradovaného materiálu – pro*

Teofila. Uprostřed NÁS všech (církve) to nyní sepisují JÁ pro TEBE. Osnova úvodního věnování dovozuje, že evangelium je třeba tradovat, což nelze anonymně, abstraktně, mimo čas, prostor a lidi – ale od člověka k člověku.

- události, které se mezi námi naplnily (byly v plnosti nastoleny) - opakovaně Lukáš podtrhuje, že „ta věc s Kristem“ proběhla „mezi námi křesťany“ v plnosti. Jde mu o plnohodnotnost darů spásy, které nyní nacházejí místo v církvi (kterou tvoří do značné míry i pohané) a jimiž byl původně obdařen Izrael. Církev není vlastníkem ani iniciátorem těchto událostí (jak vzápětí vysvitne z jeho vyprávění), je jimi však nesena, jejich síla ji udržuje, dává smysl – a i skrze spisovavání evangelii se na nich dostává podíl dalším.

I toto tvrzení představuje důležitý katechetický moment – ani MY, kteří jsme u toho na vlastní oči nebyli, nejsme o nic z této plnosti ochuzeni – pokud si necháváme vyprávět toto „nově uspořádané vypravování“. Sílu událostí, o které tu jde, nepotkáme, když se za nimi budeme vracet do minulosti – ale když se vystavíme současným vyprávěcům.

- vyprávění, vypravování - Lukáš se přiznává k tomu, že zcela záměrně pracuje s jistým žánrem. Není to jeho výmysl, ale přiznání k určitému typu tradování a také katecheze. Např. podle Sir 6,35; 39,2 (!); 2Ma 6,17 - jít cestou Zákona znamená „chodit poslouchat vyprávění“. Vypravování je žánr, který předloží posluchači nasměrování, záměr Božích činů a rozhodnutí, umožní vidět jejich kontinuitu a vyhlízet cíl – a k němu nasměrovat i vlastní život. Vypravování je tedy nasměrovávající žánr, nikoli libovolné řetězení historek.

- vše důkladně prošel (v.3) - dosl. znamená *doprovázet; pozorně (krok za krokem) sledovat* (viz Mk 16,17; 1Tm 4,6; 2Tm 3,10). Jde o pojem společný pozdním vrstvám NZ, kdy už je k dispozici dostatek literatury, tradic, které lze „procházet“.

- v pravém sledu - oblíbená Lukášova formule, když líčí, jak postupuje zvěst evangelia: nerozprskne se všude naráz, aby pak vyšuměla, ale jde postupně, tak jako Ježíš postupoval od městečka k městečku (Lk 8,1). Zároveň vystihuje, že vypravování o Ježíši a postupu evangelia má svůj vlastní pořádek (Sk 3,24; 11,4; 18,23). I tady se Lk projevuje jako dobrý katecheta - ví, že to nemůže posluchači hodit na hlavu všechno naráz – ale postupně otevírá svět tradice o Ježíši Kristu a snaží se respektovat jeho vlastní pořádek (daný mj. návazností na svědky SZ). Tím vším vybavuje katechumena na dlouhou cestu, resp. zapojuje do dlouhé cesty evangelia dějinami.

- sepsat - Lukášův spis je především „raportem“ (srv. Sk 25, 26). Není vyloučeno, že jeho spis má také ambici stát se Teofilovi „Písmem“.

- dozvědět se, poznat - do poznání uvádí Vzkříšený (Lk 24,16.31); s cestou evangelia pak souvisí rozpoznání a úžas posluchačů (Sk 3,10; 4,13 aj.).

Příběh vypravování evangelia uvádí do poznání.

- Teofil - titul „vznešený“ byl oficiálně užívaný titul (jako „náměstek“, „primář“ apod). Jedná se tedy o katechumena z (nej)vyšší společnosti.

Pravděpodobně Lukášovu práci zkoumatele a pořadatele tradice také sponzoroval.

Jméno Teofil (Bohu-mil) znamená dosl. Přítel Boží. Jak jsou na tom u Lk „přátelé“? Nemusí a nemají se cpát dopředu (k. 14); sdílejí radost nad nalezenými ztracenci (k. 15); (paktují se proti Ježíši - 23,12); jsou u křtu Kornelia (Sk 10,24); jsou nakloněni Pavlovi (Sk 19,31). Přátelé jsou přizváni k tomu, když se dějí podstatné události příběhu evangelia. Bývají zváni vykročit z postoje (pouhé) přející tolerance k podílu na tom, čím evangelium z hloubí a v hloubi obdarovává. Přičemž nikdo není moralizován za to, že zůstal „pouhým přítelem – příznivcem“ – Lukáš ví, jak je pro církev důležité „přátelsky nakloněné“ obecnostvo.

I tady snad lze mluvit o Lukášově „katechetickém záměru“ – *postupně, po pořádku* projít (a aktualizovat) tradici a předat tomu, který již byl *vyučeny* (katechéthés) ve „slovesch“ (jednotlivých krátkých vyznáních, liturgických formulích, nespojitých trsech tradice), spolehlivé VYPRÁVOVÁNÍ. Tak chce učinit z „přítele Kristovy věci“ zasvěceného souputníka a následovníka.

2. ÚSKALÍ TEXTU

- text sice odráží, jak důležitý pro katechezi je příběh, sám však spadá do jiného žánru - je to věnování (byť nahuštěné křesťanským obsahem).

Vyprávění je třeba do značné míry fabulovat. Dobrou inspirací mohou být např. spojovací dialogy z vánoční hry Zdeňka Šorma „Bohudíky, všechno je jinak!“ Tady máme sice ne reportérsky přesně, nicméně dostatečně „hodnověrně“, jak se z vyučování, otázek, rozhovorů a nejasností rodí konečná podoba evangelijního vyprávění. Katechetické zpracování najdete např. v Tinie de Vries, Tím vše začíná (zde se ovšem takto vypráví o „Markovi“).

- budete-li koncipovat pro děti "vyprávění o vyprávění", dejte pozor, ať se neutopíte v podrobnostech či odbočkách.

Lukáš bude s Teofilem probírat nejen to, co ještě neví, nýbrž i to, co už ví. Aby si v tom udělal pořádek. Konec konců už i nejmenší posluchači jsou na tom stejně: vědí přinejmenším to, že o Vánocích se narodil Ježíšek (ale musí si udělat pořádek v tom, jak to, že už před narozením kupuje dárky).

3. METODICKÉ POKYNY

Obrázek můžete použít (zvláště u malých dětí) k samotnému vyprávění. Ptejte se, koho na obrázku vidí a co asi dělá; proč se jeden muž dívá a co asi druhý píše; zda poznají, kdo je na rozstříhaném obrázku. Při vysvětlování, kdo je kdo a co dělá, dětem úlohu už vlastně vyprávíte. Na závěr si mohou na Lukáše zahrát a ze „střípků“ obraz Ježíše složit tak, aby byl čitelný.

Obrázek lze použít i po výkladu, kdy ho dětem také necháte nejdřív okomentovat, přičemž si výklad spontánně zopakují a potom si „střípky“ vystihnou, správně složí a nalepí na volný papír.

Pokud se děti vrací do shromáždění a chcete nedělní školu propojit s bohoslužbou dospělých, zvětšete „střípky“ a nalepte na kartón. Každé dítě přinese do shromáždění jeden, ukážou je dospělým a dají jim hádat, kdo na rozstříhaném obrázku je. Potom jej sestaví (buď je drží, nebo obrázek sestavují na tabuli – upevňují magnety, přišpendlí, použijí techniku flanelografu) a řeknou, kdo tak asi obrázek Ježíše skládal a pro koho.

4. POMŮCKY

- mapa novozákonních cest – na které lze ukázat, jak DALEKO je z Palestiny do Řecka

- obrázky starých listin, svitků

- obrázek archiváře, který se probírá archivními dokumenty

- obrázek křtu dospělého (Teofil byl pravděpodobně pokřtěn)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Otázka pro mladší a střední školní věk

Byli jste letos o prázdninách na táboře? Hráli jste táborovou hru? Byla zajímavá? Dokázali byste povědět, o čem byla, jednou větou?

Účelem motivace je otevřít téma „tradování“: jak vyložit a zprostředkovat události, které nás zasáhly, které nelze popsat beze zbytku přesně, jak vypravovat, aby z toho nebyl jen zmatek? Můžete klidně děti nechat, ať se překřikují a zmatek „vyrobí“ – a posléze je upozornit, že takhle se někdo další těžko dozví, co na táboře dělaly a proč se jim líbil.

Otázka pro starší školní věk

Odkud a od koho se dozvídáme příběhy o Ježíši? Liší se nějak vyprávění a důrazy těchto předavatelů zvěsti? Nebylo by lepší najít na to jednu zaručenou formulku?

Motivace upozorňuje, že k víře potřebujeme tradenty, že jsou různí, musíme se v jejich rozmanitosti orientovat. Pokud se rozhovor bude dařit, můžete ještě připojit otázku „Podle čeho potom vybírat, čemu věřit, co je podstatné?“

6. OSNOVA VYPRÁVĚNÍ

Při vyprávění pro mladší školní věk můžete z Teofila udělat dětského souputníka a s využitím příběhu vyprávět podle následující osnovy:

I. Motivace - s táborem nebo podobným letním zážitkem

II. Teofil přijde jako nový kluk mezi křesťanskou mládež, ptá se, kdo to je ten Ježíše

- III. Odpovědí je zmatené překřikování podle toho, co si kdo pamatuje (Ježíšek - Uzdravovatel - Vztal z mrtvých - Spasitel - Největší Prorok! - Dárce Štěstí! - Učitel!)
- IV. Teofil je zmaten, nerozumí
- V. Lukáš: počkejte, na Teofila to nemůžete takhle vyspat. O Ježíšovi je třeba vyprávět pěkně popořádku - do jakého příběhu patří, uprostřed jakého lidu se objevil
- VI. Teofil: to by se mi líbilo
- VII. Lukáš: budu ti to všechno pěkně popořádku vypravovat - a ostatní budou pěkně chodit poslouchat s tebou

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE – JAK BYSTE VYPRÁVĚLI O TÁBOŘE?

Kdo z vás, byl letos v létě na táboře? A hráli jste táborovou hru na pokračování? Byla zajímavá? Kterou část hry jste nejvíc prožívali? (*Nechejte děti odpovídat, třeba přitom zjistí, že se neshodnou, že mají různé zážitky, vzpomínky...*)

Někdo možná křičí, "Bylo to super!", ale těžko z toho pochopíte, proč. Proč byla hra napínavá, na jaký příběh navazovala, co při ní zažila jednotlivá družstva. Zkrátka, když máte vyložit krásný zážitek, není to úplně jednoduché, sotva to jde jednou větou, jedním nadšeným výkřikem. Potřebujete zklidnit sebe i svého posluchače - a musíte mu občas vysvětlit i věci, které jsou pro vás samozřejmé, ale on jim nerozumí. Nerozumí, protože s vámi nebyl u toho všeho, co jste prožívali.

II. PODOBNĚ JE TO S VYPRÁVĚNÍM O JEŽÍŠI

A podobně je to i s vyprávěním o Ježíši Kristu. Úplně na začátku stačilo, že apoštolé uměli druhým vyřídit: Ježíš je Mesiáš! Od Boha poslaný Zachránce! Prožili jsme s ním skvělé věci! A nemálo lidí z toho uslyšelo: To je super! Skvělá Boží nabídka - a hned se začali o Ježíše zajímat. Ale když od prvních Velikonoc uběhlo pár let, jejich nadšení ochabovalo. A hlavně, čím dál míň lidí chápalo, proč by měl být Ježíš "super".

A tehdy se ukázalo, jak důležité jsou příběhy: příběhy o Ježíšovi, o jeho cestě na kříž, o tom, jak kázal nebo uzdravoval. A taky se ukázalo, že ty příběhy je potřeba umět vyprávět: vyprávět tak, aby jim rozuměli i posluchači, kteří nikdy nebyli v Nazaretě ani v Jeruzalémě. Třeba posluchači z Řecka, pro které byl Jeruzalém, natožpak nějaký Nazaret vzdálenou a nezajímavou zemí někde na východě.

III. LUKÁŠ POZVÁN K VZNEŠENÉMU PŘÍTELI KŘESŤANŮ

A takhle se dostáváme k tomu, jak se z Lukáše stal evangelista, vypravěč příběhu o Ježíši. Můžeme si ho představit, jak stojí na nádvoří domu v kterém si řeckém městě a rozmlouvá s domácím pánem (nebo jeho synem):

Vážím si, Theofile, žeš mne k sobě pozval. Vždycky jsi našemu křesťanskému sboru projevoval přátelství. Když nás tady ve městě pomlouvali, nic jsi na ty pomluvy nedal a držels nad námi ochrannou ruku. Ale ještě větší radost mám z toho, že ses odhodlal překročit práh zdvořilého zájmu - a přijal jsi křest. Žes' pochopil, že našemu Pánu, Ježíši, lze věřit, úplně se na něj spolehnutí.

IV. THEOFIL JE ZMATEN

Theofil (mimo chodem, víte co to jméno znamená? Bohu-mil) v té chvíli Lukáše přerušil: Ano, jistě, také mám ze křtu radost. Ta křestní slavnost, když nám oblékli bílé šaty, to bylo působivé, nádherné.

Ale nezlob se na mne, jsem teď trochu zmaten. Čekal jsem, že se ze mne po křtu stane jiný člověk. Že se mi rázem otevře něco úžasného. A já přitom nic takového neprožívám. To vyznání o Kristu, že je náš Spasitel, že za nás zemřel a že vstal z mrtvých - to je krásné. Věřím tomu. Ale co s tím teď dál? Zdá se mi, že se můj život zas tak nezměnil...

V. LUKÁŠ: VÍRA JE CESTA S JEŽÍŠOVÝM PŘÍBĚHEM

Lukáš na to povídá: Víš, tahle proměna jedním rázem, to zažiješ spíš při pohanských slavnostech. Tam tě zasvědí do svých tajemství nebo ti dají napít nějakého opojného nápoje, nějaké extáze - a ocitneš se úplně v jiném světě. Je z tebe v tu chvíli jiný člověk. Zažiješ tu extázi. Ale z toho jiného světa a z toho jiného života musíš pak zas zpátky, ke svým všedním povinnostem, vyřizovat žádosti občanů ve svém úřadě, starat se o dům, o vinice... A všechny ty všední povinnosti ti připadají pak ještě horší, než byly předtím.

Ale víra, ke které jsi byl při křtu pozván, to není extáze. Pochopit a naplno prožít, kdo to je Ježíš, to nejde za chvíli, na jeden ráz. Na to potřebuješ pořádný, dlouhý příběh! To je běh na dlouhou trať - jako když se při olympijských hrách běží maraton. Však také náš velký učitel, Pavel, víru právě k běhu přirovnával. A to ještě netušil, že poběžíme daleko delší trať, než si to kdysi na začátku bratří představovali. Já bych dnes, po těch desetiletích, už řekl, že víra není běh, ale cesta. Cesta podle velkého příběhu.

VI. THEOFIL: BUDEŠ MI O TĚ CESTĚ VYPRÁVĚT?

Theofil: Tak cesta, říkáš? Tomu už trochu rozumím. To říkají i někteří řečtí učení muži: důležité je, jakou cestou se člověk ubírá, jak jeho životní cesta vypadá... Lukáši, budeš mi o té cestě vyprávět?

Lukáš se zamyslel: Když tě tak poslouchám, Theofile, nevím, abys nakonec nebyl zklamán. Nebude to úplně jako od řeckých moudrých mužů...

Ale Theofil ho nenechal domluvit, jak ho jeho nápad zaujal: Ty, Lukáši, ty toho hodně znáš - o Ježíši, o tom, co bylo před ním, a taky jak to bylo po tom ukřížování a vzkříšení... Učíš o tom a kážeš ve sboru. Mohl bys to pro mne napsat? Napsat o tom, jak se víra v Ježíše stává Ježíšovou cestou?

Lukáš se toho v té chvíli zalekl: To bude spousta práce - pročíst zprávy o Ježíši, sehnat pergameny s jeho učitelskými slovy. Budu muset znova důkladně projít Mojžíše a příběhy králů, kázání a písničky proroků, modlitby, dopisy apoštolů...

Ale Teofil mu skočil do řeči: To je mi jasné, že to je spousta práce, spousta času - a že to bude stát spoustu peněz. Neboj, budu ti platit všechny výlohy. Mohu si to klidně dovolit, bohatý jsem dost. Aspoň teď mé bohatství bude něčemu užitečnému sloužit.

VII. LUKÁŠ: OTEVŘU TI SVĚT JEŽÍŠOVA PŘÍBĚHU

A tak Lukáš slíbil: Dobře, já to pro tebe napíšu. Sice jsem Ježíše neviděl na vlastní oči a ani já jsem nebyl v těch divných východních krajích. Ale nezapomenu na nic podstatného, co k Ježíšovu příběhu patří. Slíbuj, že všechno prostuduju a taky důkladně promyslím. Uspořádám to tak, abys tomu rozuměl. Aby se ti otevřelo, co Ježíš přinesl, co důležitého lidem dává. Abys taky ty objevil, na jak skvělou cestu jsi se to dostal. Abys po té cestě šel rád, naučil se písničky, které si na té cestě můžeme zpívat, a taky aby tě ten příběh povzbudil, když tě bude zmáhat únava a víra ti bude připadat zbytečná.

Napíšu to - a ty poznáš, do jak skvělé společnosti tě křest zařadil. A až budeme na konci příběhu, tak poznáš, že na téhle cestě se máme ještě pořád na co těšit.

VIII. BUDEŠ PRAVIDELNĚ CHODIT PŘEDČÍTAT

Theofil se rozzářil. A vid' že mi budeš pravidelně chodit předčítat? Přečteš mi nový kousek - a já budu poslouchat.

Ano, budeš poslouchat, dodal Lukáš - a taky si vždycky připravíš otázky. Řekneš mi, co ti není jasné. Abych dobře věděl, kudy má vyprávění o Ježíšovi vést dál.

IX. LUKÁŠ VYPRÁVÍ I PRO NÁS

Tohle bylo úvodní vyprávění o Lukášovi a Theofilovi. To Lukášovo vyprávění nebude jen pro Theofila - je a bude i pro nás. Aby se i nám otevřelo, co Ježíš přinesl, co důležitého lidem dává. Abychom i my začali objevovat, na jak skvělou cestu se s Ježíšem dostáváme. I když jsme u toho tehdy nebyli a na vlastní oči jsme to neviděli, nejsme o nic z této plnosti ochuzeni. Díky evangeliu a jeho vyprávění se za Ježíšem nemusíme vracet do minulosti. Stačí, když nasloucháme současným vyprávěčům - a potkáme sílu událostí, o které tu jde.

MODLITBA

Náš Pane, děkujeme ti za Lukáše, za Theofila i za všechny ostatní lidi, pro které je toto evangelium napsáno. I my k nim patříme. Jsme rádi, že je můžeme slyšet. Prosíme, požehnej všem, kteří je čtou a kteří je i letos budou číst spolu s námi. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR:

- myslíte, že Lukášovo evangelium je hodnověrnější, když víme, pro koho bylo napsáno?
- napadlo vás, že evangelijní vyprávění je mladšího data než některé Pavlovy epištoly?
- znáte nějaké vyprávění o Ježíši, které nenajdete v žádném evangeliu? (o původu tzv. „turínského plátna“ aj.)
- znáte nějaké současné převyprávění Ježíšova příběhu? (Jesus Christ Superstar, Ježíš z Montrealu, Život Briana - hodí se?) Co ponechává, co mění – proč? Pro koho je určeno?
- Teofil - mladý katechumen/bohatý sponzor: kdo to je sponzor? Znáte nějakého? Je pro něj osobně důležitá věc, aktivita, kterou sponzoruje?
- víte, kdo to jsou sběratelé umění? Víte, že jsou ochotni zaplatit obrovské sumy za staré listiny, pergameny apod.? Nemohl být Teofil taky jenom „sběratel příběhů o Ježíši“?
- kdo všechno vám ve vašem sboru vypráví o Ježíši (až budou děti vyjmenovávat – nezapomněly na rodiče?)

2

NAROZENÍ JANA KŘTITELE
L 1,5-25.57-80

11.9.2005

16. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 9:2 Hospodine, celým svým srdcem ti vzdávám chválu, o všech divuplných činech tvých chci vypravovat.

3 Budu se radovat, jásotem tě oslavovat, tvému jménu, Nejvyšší, pět žalmy.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 1,8-13

PÍSNĚ

průvodní: *Jdou, stále jdou se zprávou (S 115); nebo Zachovej nám víru dobrou (S 389 - můžete postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů - Lukáše, Theofila, Zachariáše, Alžbětu, Marii...)*

Otevřete brány (S 239), Poděkujeme svému Pánu (BTS 28, EZ 223), Aj, čas vzácný přišel (EZ 261), Nám pomoz, Pane milý (BTS 36), Bud' Pánu čest (EZ 171), Radujte se bratři (S 284)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- byli spravedliví a neměli dítě (v.6-7) - charakterizuje výchozí situaci evangelista. Bezdětnost znamenala vlastně životní prohru, ne-li rovnou Boží prokletí a trest. Jde tedy velice těžko dohromady s výslovnou charakteristikou spravedlivého života Zachariáše a Alžběty – má to snad znamenat, že život Božích spravedlivých „nemá budoucnost“?

Způsob líčení i beznadějná zápletka však velice dobře zapadají do základního biblického (tj. – pro evangelistu Lukáše a prvotní církev – starozákonního) rámce líčení velikých skutků Hospodinových. Tam, kde – po lidsku viděno a zhodnoceno – už nelze nic čekat, vytváří Hospodin nové, nečekané, ale o to jedinečnější šance k životu vpravdě svobodnému i spravedlivému.

Zároveň tu evangelista ve shodě s nejvýznamnějšími starozákonními vypravěči zdůrazňuje: vždycky, když se s Božím lidem začíná dítě něco důležitého, začíná Bůh s těmi, nad kterými jejich úspěšnější současníci ohrmují nos.

- jméno Zachariáš - znamená „Hospodin pamatuje“. Úděl a také reakce Zachariášova v chrámě však spíše napovídají, že se smířili s tím, že na ně Hospodin zapomněl.

- chrám – a vůbec Jeruzalém - hraje v Lukášově svědectví významnou roli. Je mu symbolem Boží věrnosti a především starozákonní tradice, bez které se prostě křesťané neobejdou. Příběh o Ježíšovi (nikoli Ježíšův), k němuž patří i otec Jana Křtitele, začíná a překvapivě se završí v Jeruzalémě (Lk 9,51; 24,33.36.49.52n). Odtud se pak jako evangelium rozběhne dál do světa.

Příběh spasitele Ježíše spatřuje a předává jako pokračování a svým způsobem vyústění mocných činů Hospodinových z příběhu Izraele. Proto má jeho líčení v 1. a 2. kapitole tolik rysů evokujících základní události spásy v dějinách lidu staré smlouvy.

- anděl - se představuje jako jeden z populárních Božích „přisedících“. Gabriele zmiňuje Da 8,16, v pozdně židovském „rozškatalkování“ andělů (z 2. a 1. stol př. n.l.) stál z andělů nejvýše. Jestliže „byl poslán“ sám andělský „šéf“, naznačuje to, že se chystají věci nadmíru důležité pro samotný „zamlčený podmět“.

- poselství - rozhodující zůstává andělova *funkce* (v. 19) - jsem poslán, ABYCH MLUVIL. Poselství tohoto nebeského kazatele zní jako zvěst překvapivá, a o to víc radostná. Novota znamenala pro starověkého člověka cosi nebezpečného, nechtěného, podezřelého. Narození syna je pak ohlášeno jako důvod veliké radosti.

- neboj se – setkání s archandělem není pro Zachariáše (ani pro ostatní) běžná praxe, přestože je kněz. Jeho strach je výrazem „bázně před Hospodinem“ (viz např. Iz 6,1-5). Základní „náboženskou zkušeností“ je zážitek Boží jinakosti, překvapivosti, rozpoznání, že „všechno je jinak“ – a s tím souvisí také úzkost, „co mi tohle setkání přinese?“ Proto pokaždé Boží posel začíná svou řeč slovy „Neboj se!“ (viz též L 1,30 a 2,10).

- Zachariášova němota - nedověřný svědek, který neumí bezvýhradně počítat s Božím zaslíbením a jeho naplněním, „nemá, co by řekl“. Nevykládejte tuto němotu jako Boží trest. Gabrielovo poselství narazilo na Zachariášovu zažitou skepsi, „zarazilo se“ o ni – a on ho nemůže vyřídít dál. Teprve Janovo narození bude příležitostí k nové promluvě.

- Jan - znamená „Hospodin je milostiv“. Nové Boží činy jsou od začátku předznamenány právě tímto jménem.

- Zachariášova píseň (1,68-79) - ze země se první dobrořečení za příchod spásy (v. 71) ozývá ještě než se narodí Ježíš. Narození „předchůdce“ Jana prolomuje dny jakési Boží „nečinnosti“. Zachariášova děkonná píseň oslavuje: ta stará tradice, která začala s Abrahamem (v. 73), tradice vyvolení, zaslíbení, oslovení, nasměrování povolání k budoucnosti, není odepsaná ani vyduchlá, ale nabrala novou sílu. Nikoli ovšem proto, že je stará nebo prostě tradice, ale protože Bůh „navštívil, vykoupil, vyzdvihl roh“ atd.

Zachariáše tu nemáme jako toho, kdo vypráví „vánoční pohádku“ vnukům, co ji ze zvyku a otráveně vyslechnou, ale jako toho, který na stará kolena radostí a vděčností křepčí nad tím, jakou štávu dostal příběh Božího díla – a s ním i lidská důvěra.

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU

- ohlášení Jana Křtitele a narození Ježíšovo jsou texty tradičně spjaté s adventem a Vánoce. Dětem můžete bez rozpaků povědět, že příběh je důležitější než členění církevního roku. Když Lukáš svůj spis sepisoval, netušil, že na jeho základě jednou vznikne církevní rok. Jemu šlo daleko spíše o další pokračování a dynamiku příběhu spásy - a ten se děje bez ohledu na naše církevně-liturgické rozpoložení.

- nebojte se mluvit o Lukášovi jako tradentovi a spolutvůrci. Zamezí se tak alespoň trochu iluzi, že z *evangelii lze sestavit* cosi jako *Ježíšův životopis*.

Takový dojem podporuje především ten způsob vyprávění, který čerpá napřeskáčku z různých evangelií. Proto se nebojme zdůraznit, že vzniku evangelia předchází proces, na němž se i „evangelista“ podílí. Že tuto jedinečnost jednotlivých evangelistů lze v katechezi zpřístupnit i těm nejmenším, ukazuje dobře TdV (s. 127,187,195). Sama církev tuto různorodost podtrhla, když do novozákonního kánonu přijala čtyři podání evangelia, nikoli jednu harmonizaci.

- budou-li se děti vyptávat, jak je to možné, že se přestárlému manželskému páru může narodit potomek, upozorněte, že Lk nevypráví příběh jako lacinou senzaci (pro Blesk či Novu), ale jako svědectví, které sleduje „logiku“ Božích činů s Izraelem (připomeňte Abrahama a Sárů a podobné případy).

- nekritizujte lacinou Zachariášovu nedověru. I „spravedlivého“ totiž zaskočí, když Hospodin nečekaně projeví svou věrnost a vysvobozující moc.

- chvalozpěvy Zachariáše (a Marie) jsou trochu v napětí s tím, co se pak v evangeliu (ne)děje. Nejsou to tedy předpovědi, ale výraz *očekávání*, které se třeba naplní, ale jiným způsobem. Písně se „ohlížejí dozadu“, citují a aktualizují Písmo, a uvádějí nás do napjatého očekávání, co a jak se teď odehraje kolem Ježíše.

- individualizace příběhu - přestože Lk vypráví o jednotlivých členech jedné rodiny, nesmíme zapomínat, že v tomto dění jde o Boží jednání s celým lidem víry, ne pouze o řešení problémů jednotlivců. Tak jako Abraham je modelovou postavou pro celek Božího lidu, je jí i Zachariášova rodina (a bude jí i Marie). Nedověra i víra, smutek i jásot jsou projevy společenství víry.

- Lukášovo pojetí andělského působení - Lukášův způsob vyprávění může dnes ve čtenáři vzbudit dojem, že si Pán Bůh všechno s pomocí svých služebníků – andělů – zařídí sám a s lidmi hýbe jak s figurkami na šachovnici. Nesmí ovšem zaniknout, že tváří v tvář zvěsti Božích poslů jde především o lidskou zodpovědnost, jak s předávanou zvěstí naložit, zdali se jí otevřít, nebo odmítnout. Zachariáš se nechal určit svou nedověrou, zatímco Marie (ve velmi podobné situaci) poselství od Boha přijímá, přestože jí přinese nejednu obtíž.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU

Úkol z obrázku může sloužit buď jako motivační uvedení do příběhu nebo k jeho aplikačnímu domýšlení. V prvním případě nejdřív vyzvěte děti, aby nakreslily, co hezkého už nečekaly, a ono se jim to přece jen splnilo, a potom jim o takovém nečekaném hezkém překvapení, které se týká postav z obrázku (Gabriela, Zachariáše a Alžběty), vyprávějte. V druhém případě se po výkladu zeptejte, zda poznají, kdo na obrázku je, a vyzvěte je, aby si vzpomněly, zda se jim podobně něco nečekaného splnilo, a nakreslily to. Kresby si pak společně prohlédněte. Pokud děti nestihnou obrázek dokreslit při setkání, mohou si jej vzít domů a přínést dokreslený příště. Rozhovorem o kresbách pak můžete následující setkání začít, čímž si minulou látku připomenete a budete moci na ni navázat.

4. POMŮCKY

- obrázek chrámu, obrázek či foto starých lidí, obrázek novorozeněte

- křížovka, jejíž tajenkou je něčí jméno

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Kdo rozhodl, jak se budeš jmenovat? (otec, matka, příbuzní?) Po kom se jmenuješ? Máš ještě další křestní jméno?

Motivace potrhne motiv příchodu nového života a otázku kontinuity, resp. diskontinuity. Umožňuje zvýraznit motiv „nového“ jména pro Jana, které potrhne, že jeho příchod nevyplývá z obvyklého životaběhu a střídání generací, nýbrž je iniciativou, která nejprve překvapí a zaskočí.

Připravovali jste se už někdy na nějakou důležitou změnu – např. na začátek školy? V čem ta příprava spočívala (koupě aktovky, výuka ve školce...)? Pomohlo vám to, když jste do školy začali chodit?

Tato motivace umožní představit ohlášení a příchod Jana Křtitele jako „čas příprav na změnu“. Při vyprávění pak zdůrazněte, že před Ježíšovým příchodem bylo potřeba i zbožné chystat na změnu – a že je tyto změny zaskočily.

Otázka pro starší školní věk:

Proč nestačí jen pár „slov o Ježíši“, nějaký církevní „reklamní slogan“, „hláška“, pár písniček, jedno vyznání víry? Proč trávíme tolik času nad různými příběhy o Ježíši?

Touto motivací si připravíte půdu pro rozhovor Teofila a Lukáše (viz Klíčové pojmy)

Pro Teofila:

Teofil může přijít např. s otázkou, která reaguje na předchozí dedikaci: Proč nestačí jen „pár slov“ o Ježíši (nějaký církevní reklamní slogan)? Proč trávíš tolik času nad různými příběhy o Ježíši? Lukáš na to může odpovídat: jak tě tak poslouchám, tak budu muset začít ještě víc zešíroka – a připomenout, do jakého příběhu patří příběh Ježíšův.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Můžete využít navržené motivace a osnovu vyprávění založit na významu dvou jmen: Zachariáš a Jan. Úděl Zachariáše a Alžběty jako by ztělesňoval přesvědčení, že Bůh už příběh svého díla pustil z rukou, že zapomněl na své věrné a ponechal věci, ať si běží vlastním spádem. Do tohoto rozpoložení vpadá zvěst, že Bůh nezapomněl, jedná, především tak, že „je milostiv“.

I. Motivační uvedení

II. Úděl Zachariáše a Alžběty - nezapomněl Bůh už na svůj lid?

III. Překvapený Zachariáš slyší andělovo poselství

IV. Janovo jméno zároveň označuje Boží program

poznámky a osnova pro střední a starší školní věk:

Pokud využijete poslední z navržených motivací, můžete vyprávět podle osnovy:

I. Motivace

II. Teofil se ptá, nač ještě potřebuje poslouchat příběhy

III. Bezdětní spravedliví manželé

IV. Andělské zjevení a Zachariášova bázeň

V. Andělské zvěstování a Zachariášova nedověra

VI. Zachariášova němota a Alžbětino těhotenství

VII. Zachariáš promluví – a děkuje Bohu za jeho věrnost

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Určitě jste už viděli sněženku. Je to krásná kytka. Ale lidé ji mají rádi ještě z jiného důvodu. To proto, že je to znamení. Když vyroste, tak to znamená, že se bude něco dít. Když někdo uvidí sněženky, tak se může radovat. Protože když vykvetou, znamená to, že zima je konečně pryč, končí krátké dny a dlouhé noci. Přichází teplo a jaro.

II. ZACHARIÁŠ A ALŽBĚTA

Zachariáš se však radoval jen málokdy. Zachariáš byl kněz a celý život sloužil Hospodinu v chrámu v Jeruzalémě. Ale nejenom v chrámu. Zachariáš sloužil Bohu i ve svém životě. Ke všem lidem byl vždy spravedlivý a poctivý. Nikomu neubližoval, nebyl lakomý a pomáhal tomu, kdo to potřeboval. Sousedé ho měli rádi, a tak žil spokojeně se svou ženou Alžbětou. Ale když jste se zeptali kohokoliv z jeho přátel, kdy naposledy viděli, že by se Zachariáš usmál nebo zaradoval, tak si nikdo nemohl vzpomenout.

Protože Zachariáš a Alžběta měli v sobě jednu velkou bolest. Když přišel večer a seděli spolu u stolu, mysleli oba na totéž. Kéž bychom měli děťátko. Kéž bychom nezůstali sami.

Když byli mladší, tak se za to společně modlili každý den. Drželi se za ruce a Zachariáš říkával: „Pane Bože, moje jméno znamená, že na mě pamatuješ. Nezapomeň na nás prosím ani v této věci. Ať se můžeme radovat z toho, že jsme rodiče.“ Alžběta se modlivala jen potichu pro sebe, ale stejně úpěnlivě. A tak to šlo den za dnem, rok za rokem. Jenže jak byli starší a starší, jejich naděje byla menší a menší. Nakonec se za to už ani modlit nedokázali. Jen tak seděli a mlčeli a vypadalo to, že už ani na nic nečekají.

Už jste někdy o něco hodně stáli? Co to bylo? O čem člověk přemýšlí, když dlouho prosí a nic se neděje? Co znamená přísloví: „Naděje umírá poslední“?

III. ZACHARIÁŠ V CHRÁMU

Každý kněz patřil do jednoho z oddílů, které se střídaly ve službě v chrámu. Jednoho dne přišla řada na oddíl, ve kterém sloužil Zachariáš. Kněží mezi sebou losovali, komu připadne zvlášť čestný úkol: obětovat Hospodinu ve svatyni voňavé kadidlo. Vylosovaný pak vzal kadidlo a zapálil je na oltáři uprostřed svatyně. Jeho dým pak stoupal vzhůru, tak jako vzhůru k Bohu vystupují naše modlitby.

Los tentokrát padl na Zachariáše. Ten vzal opatrně do rukou misku s kadidlem a vstoupil dovnitř. Šel pomalu, a než se zavřely dveře, tak slyšel, jak se venku modlí velký zástup. Uvnitř svatyně bylo ticho. Zachariáš slyšel jen zvuk svých kroků po dláždění. Vtom se mu zatřásl ruce. Vedle oltáře na kadidlo najednou někoho uviděl. „Kdo to je? Kdo by se sem jiný dostal kromě mě? Posel. Posel Boží. To je jistě anděl,“ prolétlo Zachariášovi hlavou. Nemohl najednou udělat ani krok. Jen se třásl a byla v něm malá dušička.

„Neboj se, Zachariáši,“ řekl neznámý. „Tvá prosba byla vyslyšena; tvá manželka Alžběta porodí syna. Pojmenuješ ho Jan. Jan znamená Boží smilování. A bude to zvláštní dítě. Bůh bude s ním a jeho život bude patřit Bohu. Mnozí se díky němu navrátí k Hospodinu. Tvůj syn, Zachariáši, bude znamením pro mnohé, že Bůh sám přichází.“

Zachariáš nevěděl, jestli se má smát, nebo plakat. Takové štěstí. Pro něho, pro Alžbětu i pro mnoho dalších lidí. A takový syn se narodí zrovna jemu. Jenže pak jeho oči sklouzly dolů a on uviděl své vrásčité ruce, které svíraly misku s kadidlem. „Ale vždyť já už jsem stařec,“ řekl potichu. „A Alžběta stejně tak. Jak by se něco takového mohlo stát?“

Ten druhý chvíli pozoroval Zachariášovy rozpaky a pak řekl: „Jsem Gabriel a poslal mě sám Bůh. Já jsem měl vyřídit tu dobrou zprávu tobě a ty zase druhým lidem. Když mi nevěříš, budeš tedy mlčet. A budeš mlčet až do dne, kdy se splní má slova.“

Venku už skončily modlitby a v davu to šumělo. Všichni se divili, kde ten Zachariáš je? Proč mu to trvá tak dlouho? Konečně se otevřely dveře. Zachariáš chvíli stál ve dveřích a rukou si zakrýval oči na prudkém slunci. Pak sestoupil po schodech. Lidé se k němu sběhli a jeden přes druhého se ptali, co se děje a jestli je v pořádku. Ale Zachariáš jenom bezmocně rozhazoval rukama a nepromluvil ani slovo. Nakonec i ostatní pochopili, že se stalo něco mimořádného, a tak už na něj nenaléhali. Zachariáš sloužil v chrámu ještě několik dní a pak se vrátil domů.

Jak podle vás vypadá anděl? Víte, co znamená to slovo angelos? Už jste někdy potkali někoho, kdo vám vyřídil něco od Boha?

IV. NAROZENÍ JANA

Netrvalo dlouho a Alžběta zjistila, že je těhotná. Neřekla o tom žádnému člověku, dokud to na ní nebylo vidět. Ale mluvila o tom s Bohem. Už zase sedávali se Zachariášem večer u stolu a modlili se. Oba mlčeli, ale oba věděli – Bůh na nás nezapomněl. A nejen na nás. Nezapomněl na svůj lid. Dal nám velikou radost, která tu bude nejen pro nás, ale i pro ostatní.

Když přišel čas, narodil se Alžbětě syn. Po osmi dnech se celá rodina i přátelé sešli k obřizce, která se u židovských chlapců dělá na znamení smlouvy Izraele s Hospodinem. Dítě při té příležitosti také dostalo jméno. Jenže Zachariáš nemohl promluvit a tak někdo navrhl: „Ať se jmenuje po tatínkovi, Zachariáš!“ „To je nápad,“ souhlasili ostatní. Ale Alžběta vstala a řekla: „Ne, bude to Jan.“ „Ale tak se přece u vás nikdo nejmenuje,“ namítl kdosi. „Zeptejme se Zachariáše,“ řekl jiný. „Zachariáši, napiš nám, jak se má jmenovat tvůj syn.“ Podali mu tabulku a Zachariáš na ni napsal JAN.

A v tu chvíli Zachariáš zase mohl promluvit. A jeho první slova byla slova modlitby: „Chválíme tě Bože, protože ty jsi na nás nezapomněl. Od tebe přijde spasitel z rodu Davida tak, jak o tom mluvili proroci od pradávna. - A ty, můj synu, budeš prorok Nejvyššího, neboť půjdeš před Pánem, abys mu připravil cestu a dal jeho lidu poznat spásu.“

Když Jan vyrostl, odešel na poušť, aby se připravil na své poslání.

Práce s obrázkem: Namalujte a hovořte o tom, co hezkého jste už nečekali a ono se to splnilo.

V. ZÁVĚR

Vzpomínáte si ještě, jak jsme na začátku mluvili o sněženkách? Těšíme se z nich jako z každé kytky, protože je krásná nebo hezky voní. Ale sněženka je ještě zvláštní tím, že ohlašuje konec zimy. Je znamením, že jaro přichází.

A tak je to i s Janem. Zachariáš a Alžběta měli určitě velikánskou radost, když se dozvěděli, že budou mít miminko. Zvlášť po takové době. Ale my můžeme vidět ještě dál. Narozením Jana začaly věci mnohem větší a důležitější. Začala událost, která znamená radost pro nás až dodnes. O Janovi ještě uslyšíme v dalších příbězích. Zatím si můžeme zapamatovat, že to není jen tak nějaké dítě. Že se něco chystá. Tak jako když uvidíme sněženky, není to kytka jako každá jiná, ale víme – jaro už se blíží, už je tu.

Máme i my od Boha nějaké poslání? Zkuste mluvit co nejkonkrétněji – ve škole, doma, mezi kamarády.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za své rodiče, děkujeme i za všechny lidi, s nimiž tady na světě můžeme žít. Děkujeme za každé narozené dítě, děkujeme i za svůj vlastní život. Ty jistě i nám svěříš nějaké poslání. Veď nás, abychom tvé Slovo slyšeli a abychom ochotně i moudře činili vše, co od nás očekáváš. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- které jiné biblické příběhy vám tento oddíl připomíná?
- kdo je dneska poslem překvapivě dobrých zpráv?

- víte o nějaké změně k lepšímu, kterou už nikdo nečekal?
- musíme se i my nějak připravovat na zvěst o Ježíši Kristu nebo stačí, že Bůh kdysi poslal Jana Křtitele?
- může nás nějaký učitel dokonale připravit na zvěst evangelia?
- znáte jednotlivá období církevního roku? Které z nich je zaměřeno na příchod Ježíše Krista?
- víte, co znamená vaše jméno? Chtěli byste se jmenovat jinak?
- je důležité znát význam svého jména? - už vám něco „vyrazilo dech“? Už jste někdy „oněměli“ úžasem?
- znáte někoho, kdo má stejné jméno jako jeho tatínek nebo maminka?
- o čem se říká, že je to jenom tradice, že to je tradiční názor?
- znáte nějaké lidové tradice?
- znáte nějakou stejně radostnou píseň ze „Svítá“ nebo „Bud Tobě sláva“ či „Evangelického zpěvníku“?
- znáte lidi, kteří říkají, že nepotřebují žádnou církev?

Hra na němého posla – Zachariáš: Zástupce jednoho družstva musí svému družstvu rychle, ale hlavně spolehlivě vyřídit zprávu (příkaz, otázku) od druhého družstva. Posel smí hrát pantomimu, nebo napsat omezené množství slov.

3

NAVŠTÍVENÍ MARIE A JEJÍ CHVALOZPĚV

18.9.2005

L 1,26-56

17. po Trojici

VSTUPNÍ VERSŠ

Žalmy 89:2 O Hospodinově milosrdenství chci zpívat věčně, svými ústy v známost uvádět tvou věrnost po všechna pokolení.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 1,26-33

PÍSNĚ

průvodní: Jdou, stále jdou se zprávou (S 115); nebo Zachovej nám víru dobrou (S 389 - můžete postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů - Lukáše, Theofila, Zachariáše, Alžbětu, Marii...)

Ave Maria (NP 27, S 6); Radujte se, bratři (S 284); Záznak (NP 113, S 220); Má duše Boha velebí (BTS 29, S 176, EZ- D 627); Poslal Bůh anděla (S 264); Anděl k panně poslán je (BTS 63)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

-**Marie**, Bohem vyvolená, která se stane matkou Páně. Z Bible sice nic nevíme o jejím narození ani o její smrti a téměř nic o jejím životě (srv. Mt 13,55). Ale je onou „požehnanou mezi ženami“ (L 1,42). Ne proto, že se stane matkou nebo že bude vzorem mateřství, nýbrž proto, že se stane matkou Božího Syna. Přijímá Boží vůli (L 1,38.48) i za cenu toho, že ztratí dobrou pověst (srv. Mt 1,19nn). Jen u Matouše a Lukáše se o ní mluví jako o panně, což znamenalo také mladou ženu obecně. Stěžejní ale je, že ji Bůh shledal vhodnou pro to, aby se stala matkou Ježíše Krista. Porodí ho a odnese jako člověka ve svém těle (srov. Ga 4,4), zplozen byl však z vůle Boží (L 1,31). Ježíšův příběh se stává naplněním cesty Izraele (1,32n) a zaslíbením (srv. Iz 9,6), které mu bylo dáno. A proto ti to, vznešený Teofile, hned zkráj toho, co ti chci napsat, připomínám.

- **anděl** ve SZ znamená „posel“, na jeho přirozenosti však málo záleží. „Anděly“ jsou nazýváni též poslové (Iz 37,9), proroci (Iz 44,26), kněží (Mal 2,7). Ostatně ve SZ rozdíl přirozenosti mezi bytostmi pozemskými a nebeskými není zřetelný. Nebeské bytosti nemají vždy křídla a chodí po zemi (Gn 32,2), velice se podobají lidem (Gn 19,1). Mezi vrchní anděly – archanděly – v bibli patří: Gabriel, Michael a Rafael. Marii navštívil Gabriel (L 1,26); přichází tiše, nečekaně. Nechce Marii polekat a vyvést z míry (30). Pán svého služebníka posílá proto, aby posloužil jeho záměru na nebi i na zemi (Žd 1,14). A posílá ho se zprávou i do takového města jako je Nazaret, do Galileje, která se mezi judským obyvatelstvem netěšila obzvláštní úctě (J 1,46). A tato zpráva o narození krále je pro lid, vznešený Teofile, tak nadpozemská a nad jeho představu, že ji nemůže zvěstovat jen tak ledajaký hříšník.

- **syn Nejvyššího - trůn otce Davida** je titul a dědictví, kterými chce Lukáš navázat na starozákonní proroky. V knize Izajáš 9,5-6 předpovídá prorok narození Mesiáše a zahrnuje ho významnými tituly. Ujišťuje čtenáře, že zaslíbený syn usedne na trůn Davidův (srv. Da 2,44 a 7,14). Lukáš vidí naplnění prorocství v příchodu Ježíše Krista. On je také tím „Davidovým synem“ (Mt 1,1), který byl prorokován Davidovi ústy Nátana (2S 7,12-16). A nejenže bude kralovat nad tímto lidem. Jeho království, vznešený Teofile, přeroste říši Davidovu, bude totiž královstvím pokoje, lásky a spravedlnosti a bude tu na vždy.

- **setkání s Alžbětou** je podle Lukáše Mariino první setkání s někým poté, co přijala s důvěrou Gabrielovu (andělskou) zvěst. A jako první odezvu na požehnané Boží jednání slyšíme lidské dobrořečení a o „tanci“ ještě nenarozeného Jana. Ten poskakuje jako ti, které zasáhla zvěst o jednajícím Bohu (viz Ž 114,4.6, Ma 3,20, srv. např. i Ž 68,4n). A to je, vznešený Teofile ten, který se pak stal Ježíšovým předchůdcem a prorokem (L 3,3-6) a jehož posláním bylo připravovat Boží lid na blízkost Mesiáše.

Alžběta, stejně jako zanedlouho její muž Zachariáš (1,68-79), dobrořečí Bohu. Lidské „žehnáni“ a „dobrořečení“ je možné jen díky tomu, že nejprve „požehnal“ Hospodin. V hebrejštině se pro obojí užívá stejného výrazu, ovšem v odlišném významu: z Boží strany jde o požehnáni, tj. o vyvolení a jedinečné obdaření „mocí předivnou“, z lidské strany o vděčnou odpověď těch, kdo pochopili, co se stalo, čeho se jim dostalo a proč byli požehnáni. Jinými slovy – ze země se ozývá vděčná píseň těch, kterým došlo, že Bůh jedná „jako v nebi tak i na zemi“. A sama Alžběta by o tom mohla povídat. Blahoslavená, která uvěřila, že ono podivné zvěstování dojde svého cíle. Alžbětin pozdrav je pro Marii znamením i potvrzením její cesty. Podobně třeba Abrahama, vydávajícího se neprošlapanými cestami Hospodinovy důvěry, pozdravil kdysi Malkisedek (Gn 14).

-V **Mariině chvalozpěvu** (verše 46-55) se poprvé objevuje téma spasení. Marie pronáší dikuvzdání za to, že Bůh je věrný ve svých slibech, že obrací naruby zaběhané „neřády“ – vládu pyšných a sebejistých – že se slitovává nad utištěnými a pozvedá utlačované a ožebračené. Chvalozpěv připomíná a shrnuje základní motivy písně Sáry (Gn 21,6n) a Chany (1Sa 2, viz též Ž 113). Mariin chvalozpěv i pozdrav Alžběty jsou jakýmiisi prvními bohoslužbami „ve jménu Kristově“ (viz Mt 18,20). Vznešený Teofile, ty víš, že ty události se mezi námi naplnily, a proto věz, že je důležité chválit Boha za to, že se rozpomenul na své milosrdenství, které svému lidu zaslíbil.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

V příběhu zcela důrazně zaznívá motiv cesty. Když Marie vyslechla andělovo poselství a přijala své poslání, vydává se na cestu do neznáma. Cesta

za Alžbětou je cestou ve směru, kterým ukázalo oslovení. Marie netuší, že jí od Alžběty zazní vstříc tak jedinečné pozdravení. Obě ženy jsou modelovými postavami víry tak jako ve SZ například praotcové. Pán se k nim sklonil a ony následovaly jeho slova.

Mariin chvalozpěv je „písni novou“ (viz např. Ž 98), ač je poskládán ze „starých, dobře známých“ (starozákonních) písní. On aktuálně odpovídá na „nové“ Boží zaslíbení a činy. A Lukáš tím jen stvrzuje, že máme zpívat Bohu za to, že pamatoval na své dříve dané zaslíbení a že toto zaslíbení se týká právě tohoto očekávaného narození.

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek opět nabízí využití buď při motivačním uvedení nebo při aplikačním domýšlení příběhu. Pokud děti dotvoří obrázek při motivačním uvedení, ptejte se jich, zda si myslí, že úkol přesto mohou přijmout a pustit se do něho, nebo ne a proč. Příběh potom může být odpovědí na otázku, s čím můžeme při svém rozhodování vlastně počítat. Při rozhovoru nad obrázky dotvořenými po výkladu přemýšlejte společně nad tím, v čem jsou si úkoly děti a Marie blízké a v čem se naopak liší.

Dokreslené a dopsané vzkazy s úkoly můžete také vystříhat (nebo je pro děti už připravit rozmnožené a vystříhané) a umístit na nástěnku v kostele spolu s postavou Marie a citáty z obrázku.

4. POMŮCKY:

- zpěvníky, texty písní, bible
- obrázek či foto zpěváka, obrázek zpívajícího společenství, obrázky Marie a anděla z BTS a Zpívejte s námi
- píseň k tanci, oznámení o narození, papírový strom (*Předem si připravte strom, tak aby se na něj daly nalepovat dětmi napsané vzkazy.*)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Pro mladší školní věk:

Na úvod jako motivaci ukažte dětem obrázek zpívající skupinky (např. Zpívejte s námi, str.2) a ptejte se: Co vidíš na obrázku? Proč tam asi všichni zpívají? Kdy a co sami zpíváte, když chcete děkovat? Každý, za to zač děkuje, napiše na list a přilepí na strom (viz Pomůcky). Na závěr motivačního úvodu si zazpívejte takovou píseň, kterou děti zpívají, když chtějí Bohu děkovat.

Pro střední a starší školní věk:

Na začátku si zazpívejte píseň Anděl k panně poslán je (BTS 63) nebo si společně přečtete její text. Celý příběh skýtá motiv cesty do neznáma, úzkosti z něčeho neznámého a nového, změny a očekávání. Hovořte tedy v úvodu s dětmi o změně školy, učitelů a spolužáků; o jejich cestě do míst, kde to neznali; o přestěhování; o jejich první cestě na tábor; atd.: Jaký jste měly pocit? Co jste dělaly, dodávaly jste si nějak odvahy? Můžete před ně současně předložit obrázky z BTS str. 105 a Zpívejte s námi, str. 73 a ptát se na rozdíly. Zaměřte se na postavu Marie, jak Gabrielovu zvěst asi na tom kterém obrázku prožívá? Má taky nějakou oporu?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Vyprávění soustřeďte na Mariin zpěv chvály. Její radost z očekávaného narození syna a chvalozpěv Bohu můžeme s ní sdílet, neboť i pro nás se Ježíš narodí.

I. Motivace

II. Anděl přináší Marii nečekanou novinu

III. Marie nezůstává se svou novinou sama, ale vydává se za Alžbětou.

IV. Marie zpívá o své radosti a děkuje Bohu

c) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

I. Motivace

II. Marie přijímá a nese andělovu zvěst

III. Marie odchází k Alžbětě. Setkání dvou těhotných, jež spojuje vůle sdílet svá tajemství.

IV. Alžběta reaguje na Boží čin chválou a zároveň ví a věří, že Mariin syn bude jejím Pánem.

V. Marie přijímá Alžbětin pozdrav a nechává přes sebe přetékat chválu Božímu milosrdenství

I. MOTIVACE – VÝZNAMNÁ NÁVŠTĚVA

Jak byste se asi cítili, kdyby za vámi přijela nějaká významná návštěva? Třeba pan starosta, primátor nebo někdo z prezidentské kanceláře. Asi nikoho takového v nejbližší době nečekáte. Proč taky? Člověk musí napřed dokázat něco výjimečného, mimořádného, aby se s ním někdo takový vůbec bavil. Aby přijel právě za ním. Co třeba byste museli dokázat, nebo čím byste se museli stát, abyste byli přijati třeba u prezidenta?

II. ANDĚL PŘINÁŠÍ MARIÍ NEČEKANOU NOVINU

Dívka jménem Marie také nebyla nijak výjimečná. Žila ve městě jménem Nazaret a ani toto město nebylo žádné významné centrum. Naopak – bylo to malé městečko a navíc leželo v Galileji. Nad tou krajinou ohrovali někteří Židé nos. Zvlášť ti, kteří bydleli v Judsku a v Jeruzalémě. Galilea byla chudá hornatá země, kde žili spíše chudí lidé, zemědělci, rybáři, vesničané.

Marie byla už zasnoubená. Muže jí nejspíš vybrali rodiče, jak bývalo tehdy zvykem. Josef na ni byl hodný. Pocházel z rodu Davidova a tak někdy žertoval, že je potomek velkého krále. Marie si jako jiné mladé ženy představovala, co ji v životě čeká. Jednou, možná brzy, se vdá, bude mít děti a bude se starat o dům a o svého muže.

Ale jednoho dne se stalo něco mimořádného. Přistoupil k ní cizí muž a řekl: „Buď zdráva, milostí zahrnutá, Pán s tebou.“ Marie nebyla zvyklá mluvit s někým o samotě, ale mnohem víc ji zarazila ta zvláštní slova. Co to asi znamená „milostí zahrnutá“? A proč to ten cizinec říká právě jí? Vždyť na ni není nic mimořádného.

Ale ten neznámý pokračoval: „Jsem Gabriel, posel Boží. Neboj se, Marie, nalezla jsi milost u Boha. Budeš mít syna a dáš mu jméno Ježíš. Bude synem Nejvyššího. Bude kralovat na trůně svého otce Davida.“ V tu chvíli si Marie vzpomněla na původ svého snoubence, ale nahlas neřekla nic. „Tvůj syn bude navěky kralovat nad Izraelem a jeho království nikdy neskončí.“

To bylo na Marii trochu moc. Pochopila, že bude mít dítě a že to bude syn a že se stane významným člověkem. Snad i důležitějším než někteří králové. Vůbec však nechápala, jak by někdo mohl vládnout navěky. Každý přece jednou umře. Ale hlavně jí to připadalo celé zvláštní: ona přece není vdaná. Jak by mohla mít dítě bez muže? Bez svého Josefa?

Gabriel řekl: „Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní. Tvé dítě bude nazváno Syn Boží. U Boha není nic nemožného. I s tvou příbuznou Alžbětou se stalo něco zvláštního. Všichni říkali, že už nikdy mít dítě nebude, a teď čeká syna.“

Marii se z toho točila hlava. Nerozuměla úplně všemu, co anděl říkal, ale pochopila, že by měla mít dítě. Dítě bez svatby? Bez Josefa? Co tomu řeknou lidé? Ale zase na druhou stranu se mělo stát něco zvláštního. Nečekaného. Velkého. To dítě bude král. Syn Boží. A pak najednou pochopila, že to je zvláštní úkol právě pro ni. Že Bůh sám pro ni má zvláštní poslání. Pokud ho přijme, její život nebude jako dřív. Celý svět nebude jako dřív. Anděl stojí a čeká. Co mu odpoví?

Marie zavřela oči. Zhluboka se nadechla a pak ještě jednou. „Jsem služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova.“ Když znovu otevřela oči, anděl tu už nebyl. Ale Marie věděla, že zvolila správně.

Myslete, že to byla náhoda, nebo nám tím chtěl Bůh něco říct, když vybral obyčejnou dívku z obyčejného městečka? Připadáte si taky někdy bezvýznamní? Vybral si Bůh Marii pro její zásluhy či skvělé schopnosti? Svěřuje i nám nějaké úkoly? Bojíme se, že na ně nestačíme? Co mohla Marie Gabrielovi odpovědět? – Můžete použít pracovní list.

III. SETKÁNÍ S ALŽBĚTOU

Marie musela pořád myslet na to zvláštní setkání. Neustále si dokola opakovala slova, která slyšela od anděla. A přitom si vzpomněla na Alžbětu. O té přece anděl také mluvil. Ta mi jistě vysvětlí, o co jde. A tak si Marie sbalila pár věcí na cestu a vyrazila za Alžbětou do Judska.

Vešla do domu Zachariáše a Alžběty. Když Marie pozdravila, Alžběta slabě vykřikla. V tom okamžiku po prvé ucítila pohyb dítěte ve svém těle. „Znamení“, řekla Alžběta. „To je znamení. V tu chvíli, kdy jsi na mě promluvila, začalo dítě, které nosím, kopat.“ Obě ženy si sedly a Marie povídala o svém zvláštním setkání.

Když skončila, Alžběta ji vzala za ruce, pohlédla jí do očí a řekla jí: „Jsi požehnaná. Dítě, které budeš mít, je zázrak. Udělala jsi dobře. Jsi blahoslavená, že jsi přijala to, o čem tě žádal Boží posel.“ - Marie pak zůstala u Alžběty ještě tři měsíce, než se vrátila domů.

Máte někoho, za kým můžete přijít, když něčemu nerozumíte? Když máte pochybnosti o sobě, o životě, o své víře? Umíte druhým naslouchat, když za vámi přijdou?

III. MARIINA PÍSEŇ - MAGNIFICAT

Když byla Marie u Alžběty a mluvily spolu o tom, co se stalo, vymyslela Marie modlitbu. Přemýšlela o tom, jaký je to div, že Bůh si vybral právě ji. Obyčejnou dívku z obyčejné rodiny a právě jí svěřil takový úkol. A tak začala zpívat: *Duše má velebí Pána a můj duch jásá v Bohu, mém spasiteli, že se sklonil ke své služebnici v jejím ponížení.*

Vzpomněla si i na to, co říkal anděl: že je zahrnutá milostí. Uvědomila si, že to, co se s ní děje, není proto, že by byla lepší než jiné ženy, ale že to je dar. A proto takto chválila Boha: *Hle, od této chvíle budou mne blahoslavít všechna pokolení, že se mnou učinil veliké věci ten, který je mocný. Svaté jest jeho jméno.*

Znovu si opakovala, že její syn bude mocný král. Ten nejmocnější. Boží syn, který změní nespravedlivý svět. Vždyť o tom mluvili i proroci. A tak Marie zpívala, že Hospodin je věrný a jeho sliby jsou pevné: *Milosrdenství jeho od pokolení do pokolení k těm, kdo se ho bojí. Prokázal sílu svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně; vladaře svrhl s trůnu a ponížené povýšil, hladově nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou. Ujal se svého služebníka Izraele, pamětliv svého milosrdenství, jež slíbil našim otcům, Abrahamovi a jeho potomkům na věky.*

MODLITBA

Tobě, náš svatý Bože a Pane, děkujeme za všechny lidi, kteří přijali úkol, který jsi jim svěřil, a věrně splnili své poslání. Děkujeme ti i za všechny písně, ve kterých můžeme zpívat o tobě a o tom, co pro nás činíš. Děkujeme i za všechny lidi, kteří ty písničky složili. Tobě, tobě jedinému patří náš dík i všechna naše chvála. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, DRAMATICKÉ ZPRACOVÁNÍ, HRY:

- znáte nějakou jinou ženu v bibli, která zpívá a chválí Boha? (Sára, Debora, Chana, sousedky Noemi – viz klíčové pojmy)
- proč si myslíte, že v nedělní škole a při bohoslužbách zpíváme? - aby nemluvil jen farář?
- o kom v bibli ještě víte, že ho navštívil anděl a jakou zprávu mu přinesl?
- znáte nějaký písňový hit, který v současnosti letí? Myslíte, že by vám mohla taková písnička pomoci, když se ocitnete v úzkých?
- napište Theofilovi, jak Alžběta (v ich-formě) přijala návštěvu Marie. Nad čím přemýšlela a co cítila, když zjistila, že je Marie taky těhotná.
- znáte nějakou píseň, která dodává odvahy lidem v úzkých? (např. Jednou budem dál neboli My to vyhrajem) Oslavuje taková píseň vítězství, které se stalo – nebo spíš vyjadřuje naději a jistotu, jak to bude?
- sami složte a napište chvalozpěv, ve kterém Marie děkuje Bohu za to, že se k ní sklonil, pamatoval na ni a tím i na celý svůj lid, nezapomněl na milosrdenství, které zaslíbil... A na závěr si ho přečtete. *Vrací-li se skupina zpět do shromáždění, je možné při něm chvalozpěv společně přednést.*
- víte, kdo celou dobu Alžbětina a Mariina zpívání mlčí? (Zachariáš) Proč mlčí? Co nám může bránit, abychom se přidali k písním radosti?
- vyhledejte v Mariině chvalozpěvu starozákonní odkazy a porovnejte se zněním u Lukáše.
- ukažte dětem několik oznámení o narození dítěte a společně si texty přečtete (např. jsme vděční, že Bůh do naší péče svěřil...; tak už máme oktávu; Ty jsi zázrak v našem životě). Hovořte s dětmi o tom, co by Marie s Josefem mohli na takovéto oznámení napsat, kdyby je posílali. Děti si mohou jeden z výše přečtených textů vybrat nebo nějaký text vytvořit či vybrat z bible. Proč by tam tento text měl být? Děti mohou oznámení vyrobit a vymalovat třeba tak, aby odpovídalo vybranému textu.
- vyberte vhodnou píseň pro děti k tanci a pusťte jim ji. Děti při ní mohou ztvárňovat setkání Marie a Alžběty (tanečním krokem se přibližují a pak tančí spolu za ruce do kruhu), děti se točí každý kolem vlastní osy se zdviženými rukama (chválím Boha), děti tančí spolu v jednom kruhu a zvedají a zase upažují ruce (spolu chválíme Boha).

4
JEŽÍŠOVO NAROZENÍ
L 2,1-20

29.5.2005
18. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 103:21 Dobrořečte Hospodinu, všechny jeho zástupy, vy, kdo jste v jeho službách a plníte jeho vůli!
22 Dobrořečte Hospodinu, všechna jeho díla, na všech místech jeho vlády. Dobrořeč, má duše, Hospodinu!

LITURGICKÉ ČTENÍ

PÍSNĚ

průvodní: *Jdou, stále jdou se zprávou (S 115); nebo Zachovej nám víru dobrou (S 389 - můžete postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů - Lukáše, Theofila, Zachariáše, Alžbětu, Marii...)*

Pojďte rychle k Betlému (ZSN 22); Radujte se s námi (ZSN 21/3); Byla tenkrát temná noc (ZSN 21/1); Pastorela (ZSN 21/2); Kampak to spěcháte (BTS 66); To pastýřům, když na horách (BTS 70); Vzhůru, bratři milí (BTS 74); Narodil se Kristus Pán (EZ 281, BTS 68); Velebme vždy s veselím (EZ 278, BTS 71); Zázrak (S 220)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- vyprávění L 2,1-20 je vystavěno pomocí silných **kontrastů**: na jedné straně císař Augustus (Vznešený) – jeho moc je na první pohled zřejmá. Vydá rozkaz a říše se dá do pohybu. Proti němu tu stojí symbol bezmoci, novorozeně, narozené kdesi na okraji jeho říše. Čas císaře vyznačuje letopočet důležitých nařízení, reforem; čas Ježíšův se počítá jen podle měsíců těhotenství – nejdřív Alžběty (L 1,26) a potom Marie (2,6). Boží skutky nepochybně zásadně souvisejí s dějinami tohoto světa – přicházejí však ke slovu úplně jinak a jindy než tam, kde jsou dějiny „viditelné“. Víra smí vidět Boží dílo skryté právě uprostřed bezmoci a bezvýznamnosti.

- **pastýři** - byli patriarchové lidu Izraelského (Abraham, Izák, Jákob, Mojžíš, David), ale za Ježíšových časů jimi lidé opovrhovali. Evangelista L často upozorňuje, že Bůh si nevyvoluje lidí vážené a mocné, ale právě chudé a opovrhované (viz také CBL a TdV s.191) Konečně Ježíš sám přichází na svět jako jeden z chudých, když se pro něj nenašlo místo pod střechem.

- **náhlost andělského zjevení** (L 2,9): Jakkoli byl příchod Mesiáše zvěstován dopředu, přece se narození Ježíše stává událostí naprosto nečekanou. Jako by se doprostřed lidského času prolomil čas úplně jiný, čas Božího království. Člověk uzavřený do času svého žití najednou slyší, že jeho dnešek byl radikálně proměněn. Protože s touto změnou nepočítal, pociťuje bázeň. Smí však slyšet: jde o událost nanejvýš radostnou a nadějnou. Stalo se něco nečekaného, nového, nevypočitatelného – a my tuto událost smíme vítat jako naplnění Božího záměru (už je to tady!).

- **nebeské zástupy** neboli rytířstvo nebeské - navzdory lidské bezmoci, bídě a ponížení není zvěst o narození Spasitele bezmocná či snad bezbranná. Dobrá zpráva má přinejmenším stejnou moc jako síly odporu a lidského velikášství. A právě v dobách, kdy se toto lidské velikášství projevuje nejvíce a církev ho pociťuje „na vlastní kůži“, může si zpívat píseň tohoto rytířstva. V dobách pronásledování, jako písničku proti každé temnotě, proti beznaději lidské viny, proti zpupnosti tyranských vládců – navzdory tomu všemu zní píseň: Narodil se vám Spasitel, Kristus Pán. (Analogická píseň pak rámuje v Lukášově vyprávění Ježíšův vjezd do Jeruzaléma, ozve se ovšem „na zemi“ a chválí „pokoj na nebi“.)

- **sláva** - základním důvodem k dikuvzdání je rozpoznání, že Boží skutky nejsou minulostí, ale zasahují i do naší současnosti, jsou nosné i dnes.

- **bázeň** – „Bázeň je lidská reakce na Boží zjevení. Když Bůh zjevuje své království v Ježíši Kristu, jsou lidé překvapeni: nejasně, citově objevují nezměřitelnou vzdálenost, jež je dělí od živého Boha; bázeň se mísí s úžasem.“ (BS-A, s.16).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

- ohlášení Jana Křtitele a narození Ježíšovo jsou texty tradičně spjaté s adventem a Vánoce. Dětem můžete bez rozpaků povědět, že příběh je důležitější než členění církevního roku (viz úloha č. 2).

- děti většinou příběh o narození Ježíše Krista znají. Je proto potřeba zdůraznit zvěstné motivy, které někdy stojí v pozadí (nečekanost Ježíšova narození, kontrast bezmoci a světovládných aspirací).

- přestože Ježíšovo narození doprovází představení „nebeského pěveckého chóru“, nemá víra nijak usnadněné rozhodnutí. Mesiáše nepotkává obklopeného nebeskou září, ale v nesmírně ubohých a naprosto neromantických poměrech (2,16).

- nepozorným čtením Lukášova vánočního evangelia se mezi lidmi ustálil obrat „lidé dobré vůle“ – jako by Ježíšův příchod platil právě jim. Evangelista ovšem chce vyjádřit pravý opak: přestože lidé nechtějí znát svého Stvořitele a zařizují se na světě po svém (Augustus), Bůh zůstává věrný a posílá Spasitele, který svým dílem mezi lidmi uprostraní zachraňující Boží vůli.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU:

Použití obrázku hodně záleží na tom, jak staré děti jsou a jak už bibli znají:

Děti mohou „comics“ dokreslit z paměti a potom si můžete Lukášovo vánoční vyprávění společně přečíst a obrázky s ním porovnat. Objevíte přitom, jak „notoricky známé příběhy“ máme často zažitě jinak, než je evangelium podává.

Můžete si také evangelijní vyprávění společně nahlas číst a domlouvat se přitom, co do kterého okénka vlastně patří a postupně kreslit. Popřípadě vyprávění ani nemusíte číst, ale společně se domlouvat, co kde asi bude.

Můžete dětem také dokreslení „comics“ zadat a nechat jim bible k dispozici. Úkol je povědět k tomu, aby příběh četly opravdu pozorně. Nakonec můžete společně mluvit o tom, kdo biblické vyprávění nejlépe vystihl a proč.

4. POMŮCKY:

- obrázky „betléma“, např. ze zpěvníků Buď tobě sláva a Zpívejte s námi – i ty můžete porovnat s biblickým textem

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:**pro mladší a střední školní věk:**

Všimají si lidé raději více prezidentů a ministrů, herců, sportovců a zpěváků, nebo těch, kteří se starají o děti, o nemocné?

pro starší školní věk:

Myslíte, že o Ježíšově narození se má vyprávět jen o Vánocích? Šlo by to i jindy?

(Můžete s dětmi projít příběhem a zjišťovat, na které časové údaje má příběh sám vazbu - a na které tedy sám reaguje)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Císařské nařízení

III. Cesta do Betléma

IV. Ježíšovo narození ve chlévě

V. Pastýři slyší o narození Spasitele a spěchají do Betléma

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk:

I. Motivace

II. Císařský rozkaz, putování do Betléma a narození Ježíše

III. Andělé oznamují překvapivou zprávu pastýřům

IV. Smysl andělské písničky

V. Pastýři nalézají novorozence

VYPRAVĚNÍ

I. MOTIVACE

Znáte nějaké zákony? Co se stane s člověkem, který zákon poruší (vrah, zloděj)? Představte si, že jste pány světa, a vymyslete nějaký zákon, který by měl platit pro všechny lidi.

II. ÚŘEDNÍ ROZHODNUTÍ

Pán světa se tehdy jmenoval Augustus. Tedy – on si to vlastně jen myslel, že je pán světa. A ani se nejmenoval Augustus, ale Gaius Octavius – jenže aby se ho lidé víc báli a poslouchali ho, tak si nechal říkat Augustus, dneska bychom řekli „vznešený“. Ale zase to nebyla nějaká nicka! Tenhle pan „Vznešený“ byl císařem největší říše té doby a když něco řekl, tak to platilo v celé jeho zemi. A protože vládl moudře, tak ho měli lidé docela rádi a ještě po mnoho generací na jeho vládu vzpomínali jako na jedno z nejlepších období celé říše.

Jenže jednou se rozhodl zjistit, kolik lidí ho to musí poslouchat. A tak vydal rozkaz, že každý musí dojet na úřad a tam se zapsat. Jak to bude vypadat, kolik tím způsobí zmatků, to ho už zas tak nezajímalo. A císařovo slovo je zákon, to se poslechnout musí. Každý, ať chtěl, nebo nechtěl, se musel vydat do města, do kterého úředně patřil.

A jedním z těch, kdo se musel vydat na docela dlouhou cestu, byl i tesařský mistr z městečka Nazaret – Josef, se svou manželkou Marií.

III. CESTA DO BETLÉMA A JEŽÍŠOVO NAROZENÍ

Nebyla to cesta nijak lehká. Josef jakožto potomek krále Davida se svou rodinou úředně patřil do Davida rodného města Betléma. Chudák Marie čekala miminko a pro každou maminku je lepší, aby byla v klidu a necestovala přes sto kilometrů daleko. Jenže císařské nařízení je neodvolatelné a Marie s Josefem do Betléma musela.

V Betlémě byla hlava na hlavě. Kvůli sčítání lidí se sjely desítky a desítky dalších lidí, kteří se také šli nechat zapsat, a tak není divu, že v zájezdním hostinci bylo plno. Nakonec byli Josef s Marií rádi, že našli místo ve stáji, kde se aspoň mohli skrýt před nočním chladem a rosou. A tehdy v noci, v cizím městě, daleko od domova i od všech příbuzných, se Marii a Josefovi narodil jejich prvorozený syn. Možná, že Marie měla doma v Nazaretě připravenou krásnou kolíbku, kterou pro jejich dítě vyřezal Josef, připravené dečky na její vystlání a třeba i nějakou krásně vybělenou zavinovačku. Teď ale musí malého Ježíška opatrně zabalit do těch pár plenek, které mohla sbalit na cestu, a položit na seno do krmelce pro dobytek.

IV. PASTÝŘI

Dokud to jen trochu počasí dovolí, jsou ovce a kozy venku přes den i přes noc. A spolu s nimi vždycky pár pastýřů, kteří hlídají, kdyby snad přišel zloděj nebo nějaká šelma. Pasení ovcí je ale hubené řemeslo. Ovce a kozy se popásají, ale člověk se trávy nenají. Jen tak si zařiznou a upěct nějaké zvíře ze stáda, to také nejde. Ovce i kozy jsou přesně spočítané a to by je majitel hnal, kdyby mu jich vrátili méně, než jim svěřil. Takový pastýř se má dost co otáčet, aby měl něco pořádného do žaludku – a nebyly to vždycky úplně poctivé metody, jak se k tomu někteří z nich dostávali. Na pastýře se proto lidé dívali skrz prsty. Ať se starají o svěřená zvířata, ale jinak s nim raději nechtěli mít nic společného.

Na kopcích nad Betlémem bylo pastýřů docela dost. Většina z nich v tuto chvíli spala. Zabalili se do svých dlouhých pláštíků a schoulili se někde na mezi. Ti, kteří měli noční hlídku, přikládali na oheň, dávali pozor, jestli nejde nějaká šelma nebo zloděj, a těšili se, až jim hlídka skončí a vystřídají je ti, kteří teď vedle nich spí. Ale najednou nespí ani jeden z nich, protože takové světlo, jaké najednou svítilo, to ještě neviděli. A jak by také mohli, když teď kolem nich nesvítilo žádné pozemské světlo, ale spolu s andělem tu zářila Boží sláva.

V. ANDĚL A ANDĚLÉ

Není divu, že dostali strach. Když je lidí víc a každý z nich má pořádnou hůl, tak se dá zahnat i hladový lev, ale na nebeského posla jsou lidé krátkí. To jim bylo jasné hned, jak ho viděli. Ale jejich strach dlouho netrval. Protože úplně první věc, kterou anděl říká, je, aby se nebáli. No, na povel se nebát, to moc nejde, ale postupně jim přeci jen dochází, o čem že to anděl povídá. Povídá o radosti pro ně a pro všechny lidi na světě, povídá o narození Spasitele, povídá o miminku, na které se mají jít podívat. A že ten Spasitel je tu pro všechny lidi, i pro ně, pro pastýře.

Ani si to nestačili pořádně přebrat v hlavě a najednou tu není jeden anděl, ale spousta andělů a všichni jako o závod chválí Boha a svolávají pokoj na všechny lidi, co jen na zemi jsou. A pak řeknou něco, čemu pastýři snad ani nemohou uvěřit: Bůh má lidi rád. A ne jen tak některé – třeba ty hodné, co ho poslouchají, nebo bohaté, které si jiní lidé předcházejí. Bůh má rád úplně všechny lidi.

Pastýři na to koukají s otevřenou pusou. Je nikdy nikdo moc rád neměl. A teď za nimi přijdou andělé a tohle jim řeknou. Pánu Bohu to stálo za to poslat za nimi anděla, aby jim řekl, že se narodil Spasitel a pak poslat ještě spoustu andělů, aby jim řekli, že je má Pán Bůh rád. Ne že by tomu úplně rozuměli, ale zas tak složitě to není. Pán Bůh je má rád. Narodil se jim Spasitel, oni se na něj mohou jít podívat. A oni vědí, kde ho najdou a podle čeho ho poznají.

VI. ZA NOVOROZENĚTEM

Pastýři vyrazili hned, jak se andělé vrátili do nebe. Takových mimin, co je jejich maminka tak chudá, že nemá ani na postýlku a tak ho musí dát do žlabu, takových nebude tolik. A vidět by ho chtěli. I když je teď docela chudé, dítě, je to Spasitel. Tak to andělé řekli a pastýři tomu věří.

Našli ho docela brzy. Chudák Marie – narodí se jí dítě a hned má hosty a ani je nemá čím uctít. Pastýři se ale dlouho nezdrželi. Jen pověděli, jak se setkali s anděly, jak jim andělé oznámili narození Spasitele a jak chválili Boha a říkali, že Pán Bůh má lidi rád všechny lidi.

Pak se museli zase vrátit ke svým ovcím a kozám. Ale na to, co prožili, nezapomněli. Vždyť to je úžasná zpráva! Narodil se nám Spasitel a Bůh nás má rád.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že jsi na tento svět přišel i jako náš Spasitel. Děkujeme ti, že nás máš rád. Prosíme tě, dej ať spolu s anděly můžeme chválit Boha a mezi lidmi šířit radost ze tvé lásky k lidem. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR:

- hodí se vyprávět o Ježíšově narození jindy než o Vánocích? Myslíte, že by to bylo vhodné vyprávět také o volbách, při sčítání lidu, při oslavách státních svátků?
- zůstaly by Vánoce Vánoce i bez stromečku, bez dárek, salátu a ryby?
- zeptejte se svých necírkevních spolužáků, zda vědí, proč se slaví Vánoce a co oni sami mají na Vánocích nejraději
- napadlo vás, že příběh o Ježíšově narození stojí v ostrém protikladu s naší představou úspěchu, štěstí, spokojenosti?

- může se náš zpěv stát ozvěnou zpěvu andělů?
- zamyslete se nad slovy „lidé dobré vůle“. Lze někoho takového najít ve vánočním příběhu? Čí dobrá vůle vlastně ve vánočním příběhu přichází ke slovu?
- viděli jste už Třebechovický betlém? Co vás tam zaujalo? Je to přesně podle Bible? Co tam schází?

5
SIMEON A ANNA
L 2,21-40

2.10.2005
19. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 98:2 Hospodin dal poznat svoji spásu, zjevil před očima pronárodů svoji spravedlnost,
3 na své milosrdenství se rozpomenu, na svou věrnost domu Izraele. Spatřily všechny dálavy země spásu našeho Boha.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 2,25-32

PÍSNĚ

EZ 442 (Pane, dnešek je den chvály), EZ 245 (Mládenec blahoslavený – *dá se hezky doprovázet na kytaru*), S 273 (Proč zvykli jsme si snadno žít), S 393 (Zástupy kol jeslí hluché), S 319 (Svíčky kroky rozepívej)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- Oddíl se soustřeďuje na **hodnověrnost svědectví** Anny a Simeona (staří lidé spojení s prostředím chrámu, hluboce zakotvení v židovské víře) – jako by byla potřeba vyvážit svědectví o narozeném Spasiteli od nepřilíš hodnověrných betlémských pastýřů v předchozím oddílu (kde evangelista zdůraznil Boží milost). Je tak zdůrazněna návaznost na lid „starého zákona“, na Izrael, který je zde reprezentován Simeonem a Annou: ti představují to nejlepší ve víře Izraele: věrné očekávání naplnění Božích zaslíbení – naděje. Zároveň je velký důraz na to, že s Ježíšem **se vše děje podle zákona** (na tom Josefovi a Marii velmi záleží: „vše vykonali řádně dle zákona Páně“ – v.39).

Evangelista Lukáš takto píše v době, kdy chrám je zbořen a křesťané jsou vyhnáni ze synagogy: jednak je zde ujištění, že křesťanství není cizorodá sekta nebo okrajové hnutí, nýbrž že navazuje na samotný střed starozákonní zbožnosti (proto Simeon a Anna, postavy spojené s chrámem). Kromě toho i křesťané z pohanů v pozdějších časech mají dobře vědět, že návaznost na lid staré smlouvy trvá. Je tu upozornění křesťanům z pohanů (tedy i nám), že pochopit Ježíše mimo rámec Starého zákona není možné. Zároveň je zde vidět trojdílné lukášovské pojetí dějin, které dává základ pro křesťanskou orientaci v dějinách: Ježíš je středem, před ním je první, dlouhá etapa zákona, očekávání, třetí období je čas po Ježíši Kristu, čas po letnicích (seslání Ducha svatého). Toto třetí období je období církve, která dosvědčuje Ježíše Krista jako zdroj naděje. V našem oddílu jsme při tom, když začíná druhé období, střed dějin, čas naplnění (jak to vyjádřil Simeon, který se loučí s prvním obdobím a je to pro něj zároveň zdrojem nejen osobní naděje). Tento lukášovský pohled vytvořil předpoklady pro náš letopočet „po Kristu“ (Dionysius Exiguus v 6. stol., nejprve pro Západ)

- **obřízkou** se vstupuje do smlouvy, obřezaný se stává členem lidu staré smlouvy, Izraele (na to se lze soustředit při výkladu dětem – zvlášť menším dětem nemusíte vykládat o obřízce, ale zeptat se, zda vědí, k jakému národu Ježíš patřil).

- **jméno Ježíš** – Jošua, Jehošua – vyznavačské jméno „Hospodin je spása“ (stejně jako Jozue)

- **rituální očišťování rodičky** probíhalo 40 dní po porodu chlapce (80 po porodu děvčátka – viz Leviticus 12). Obyčejně se obětovalo jehně a holoubě, místo jehně se dovolovalo jiné holoubě v případě chudoby, Ježíšovo prostředí je tedy prostředím hmotné chudoby (chudoba a bohatství je u Lukáše důležité téma, ozývá se to již v Mariině chvalozpěvu Lk 1,53).

- v chrámu dojde k **setkání se Simeonem**: starý, spravedlivý (rovný) a zbožný člověk, jeho zbožnost je vystižena slovy, že „očekával potěšení“, jak je zaslíbovali proroci (Iz 40,1: Potěšujte, potěšujte můj lid... aj.)

- přišel do chrámu „**veden Duchem**“, tj. v pravou chvíli. To, že se dobré svědectví o Ježíši šířilo a šířilo dál, to je Boží působení.

- Simeon bere do náručí Ježíše a pronáší slavné vyznání **Nyní propouští v pokoji svého služebníka**. Rozpoznává v dítěti dlouho očekávanou spásu. To, nač se těší celé generace před ním, toho je on svědkem – „Bůh přišel v Kristu na dotek“. Vidí spásu (a dotýká se jí vlastníma rukama), ta je univerzální, pro všechny (světlo pohanům, slávu pro Izrael). – Zde je možné připomenout, že víra není jen pro některé, že je úplně pro všechny, tak jako Ježíš se narodil pro všechny. Křesťané jsou dnes po celém světě, mezi všemi národy. Ze slov je cítit velká radost (Simeonův postoj připomíná slova z 1Pt 1,10 – to, po čem toužili proroci, smíte zakoušet vy). Simeon je u cíle (jako když se třeba běží dlouhá trať nebo se vyleze na nějakou horu).

- Josef a Marie jsou **udiveni** (nevystupují jako svatá rodinka, které by předem bylo vše jasné). Simeon se nyní obrací na Marii a dodává slova, kde se předchozí radost lomí. „Světlo pohanům a sláva pro Izrael“ přišel v Ježíši nebude snadno a všemi přijímáno, mnozí se budou stavět proti. (Zakrátko – ve 4. kapitole – bude Lukáš referovat o tom, jak Ježíšovo kázání rozčlivilo shromážděné natolik, že ho chtěli shodit ze skály. Obsah Ježíšova kázání je přítom vlastně totožný s tím, co pronesl Simeon: záchrana je přítomná, zde a nyní). Až jednou lidé Ježíše ukřijí i Marii jako Ježíšovu matku čeká utrpení.

- svědectví Simeona (starce) doplňuje **svědectví stařenky Anny** (Anna – hebr. Bůh je milostivý) - i její zbožný, příkladný život jako by tihnul právě k této chvíli, aby rozpoznala v chrámu v narozeném dítěti očekávaného Mesiáše. Prý se na ní odráží ideál křesťanské vdovy, jak je popisován v literatuře prvotní církve. Její věk 82 let je možné chápat symbolicky, tedy 7 x 12, tzn. číslo plnosti, které odkazuje na dějiny spásy (naplnění času).

- poté, co jsme se dozvěděli od Simeona a Anny o Ježíšově neobyčejnosti (významu: naplnění očekávání, začátek nového), čteme o **Ježíšově dětství**. Líčení je však velmi prosté, cudné, žádné záznaky, které by potvrzovaly Ježíšovu výjimečnost (např. oproti apokryfním evangeliím). Ježíš roste jako každé jiné dítě (anebo: roste tak, jak by si přáli věřící rodiče). Ve své víře budeme vždycky odkázáni na osobní svědectví druhých lidí, jako byli Simeon a Anna.

2. ÚSKALÍ TEXTU

- text je plný zajímavých dobových reálií, na kterých uvíznout by znamenalo roztržít pozornost a zůstat v minulosti, zatímco důraz oddílu je na živém svědectví dvou důvěryhodných lidí, Simeona a Anny. Na druhé straně je dobré zapracovat je do příběhu tak, aby vyprávění nevyznělo ploše.

- v dětech by při vyprávění neměl vzniknout dojem, že Ježíš je dítě se zázračnými schopnostmi. Dostal jméno jako my, vyrůstal jako my, význam Ježíše je zde vyjádřen tím, že v něm je Bůh člověku tak blízko („na dotek“), že s ním začal „nový čas“.

- v současných dětských animovaných filmech často vystupuje postava nějakého „spasitele“ – borce, který hravě překonává všechna omezení času a prostoru a je takřka nesmrtelný. Ježíš takový není, je jedním z nás, „podřízen zákonu“. Ale jen takový nám může doopravdy pomoci.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU

Setkání lze začít rozhovorem o tom, co všechno je možné díky bibli „vidět“ v obrázcích na pracovním listě. (Můžete je také zvětšit a překreslit, abyste je mohli všem dětem ukazovat najednou.) K rozhovoru můžete využít knížku F. Brossier - D. Monneron – L. Galli, *Moje první obrázková bible*, Portál 1991. Zde je vždy pod ilustrací „klíčové slovo“, které ilustrace i příběh vykládají. Potom lze lépe osvětlit, jak mohl Simeon, vkořeněný do starozákonní bohoslužby, vidět v nemluvněti Boží spasení. Se staršími je možné hledat ve Starém zákoně proroctví o dítěti. Pak si děti nemluvně vystříhnou a vloží Simeonovi do náručí. U menších dětí si můžete postavu Simeona a nemluvnátka vystříhnout vy a použít ji při vyprávění. Zvětšené obrázky z pracovního listu mohou děti přinést do shromáždění a ptát se dospělých, co všechno v nich vidí, co pro ně představují.

4. POMŮCKY

fotografie dědečka – babičky, hebrejská bible, fotografie synagogy nebo židovského hřbitova, křestní list

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Kdo vám řekl o Ježíši jako první? Věříte spíš lidem, o kterých nic nevíte, nebo lidem, které dobře znáte?

Také se dá vyjít z otázek Teofila: ptá se Lukáše, co má pořádk s těmi „starými židy“, vždyť už jsou přece nepotřební: nějaká tradice, nesrozumitelná hebrejščina...

Nebo by to mohlo začínat odkazem na apokryfy (já jsem slyšel vyprávět, jak byl Ježíš zázračný supermánek...), načež ho Lukáš poučí, že to je takový křesťanský bulvár, kterému nesmí věřit...

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace: lidé, kterým věříme, kteří jsou pro nás důležití (svědectví o Ježíši)

II. Radost starce Simeona a stařenky Anny v chrámu z Ježíše

III. Ježíš je pro všechny lidi na celém světě

IV. Svědectví druhých přijímáme a smíme je dávat dál

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

I. Motivace: na co se obvykle těšíme? Jak je to s námi, když se naše přání naplní – nebýváme někdy zklamaní?

II. Prorocká zaslíbení ve SZ, čekání po dlouhé generaci

III. Rodiče přináší Ježíše do chrámu – vše se má dít „podle zákona“

IV. Svědectví starce Simeona – příchod Ježíše znamená dobu potěšení

V. Údiv rodičů a pokračování Simeonova svědectví: tato doba – setkání s Ježíšem – je také hodinou pravdy

VI. Ještě jedno dobré svědectví, svědectví prorokyně – stařenky Anny

VII. Ježíš (= Hospodin je spása) a ta záchrana vyznívá navenek hodně obyčejně (žádné zázraky), jen víra to vidí.

VIII. O tom vyprávěli v chrámě Simeon a Anna, o tom vyprávíme jeden druhému my

VYPRÁVĚNÍ

I. JMÉNO PRO DÍTĚ

Každé židovské dítě dostávalo jméno osmého dne po svém narození při zvláštním obřadu zvaném obřízka. Je to ale stejné, jako když se má narodit dítě dnes. Ještě před narozením musí rodiče napsat, jak se jejich dítě bude jmenovat. I Josef a Marie měli jasno, jak se jejich dítě bude jmenovat. Vždyť jim to řekl anděl už skoro před rokem, že jejich syn se bude jmenovat Ježíš. Mezi židy to bylo časté a oblíbené jméno. V dějinách židovského lidu ho nesli slavní lidé – Mojžíšův nástupce Jozue či prorok Izajáš, ale jmenovalo se tak ještě mnoho dalších židů. Jako každé jméno, i toto má v sobě skrytý nějaký význam. A jméno Ježíš znamená to, co k synovi Josef a Marie a jeho životu „sedne“ ze všech lidí nejlépe – Hospodin je spása.

II. CESTA DO JERUZALÉMA

Malému Ježíšovi už je měsíc pryč. Josef i Marie jsou věřící židé. Uctívají Hospodina a tak chtějí dodržet všechna nařízení, která od Hospodina dostal Mojžíš. Teď je to povinnost přinést za svého prvorozeného syna oběť v Hospodinově chrámu v Jeruzalémě. Jsou chudí a proto ani jejich oběť nemusí být nijak obrovská – dvě hrdličky nebo holoubátka. Vždyť nejde o to, jak velkou oběť člověk obětuje, ale aby si uvědomil, že dítě je dar od Boha. A nejde tu jen o samotnou oběť. Je to i taková slavnostní chvíle – malý Ježíš se poprvé v životě dostane do chrámu. Co na tom, že si to nebude pamatovat, Josef a Marie na to určitě nezapomenou a oni už mu to jednou budou vyprávět.

III. SIMEON

Simeon žije v Jeruzalémě už mnoho let. Je to starý muž, ale život ho ještě neomrzel. Stále se má na co těšit a on se skutečně těší, už velice dlouho. Bylo mu předpověděno, že na vlastní oči uvidí Spasitele. Každý zbožný žid znal dobře Bibli a Simeon v tomto ohledu není výjimka. Právě naopak! Právě proto, že má na vlastní oči vidět Spasitele, o to dychtivěji promýšlí dávná proroctví, která o Spasiteli mluví. Promýšlí, co je psáno v Zákoně Mojžíšově, co říkali proroci, co je psáno v žalmech a snaží se všechno to udržet v hlavě – aby toho Spasitele nepropásl. Aby ho určitě poznal, až ho uvidí.

Jak asi bude vypadat takový Spasitel? Co bude mít na sobě? Přejde sám, nebo bude mít s sebou nějaký doprovod? A jestli doprovod, bude to pár lidí, nebo třeba přivede armádu? Simeon neví. Co ale ví, je to, že ho Bůh neopustí. A tak věří, že když mu Duch svatý dal vědět, že Spasitele uvidí, tak mu ho také dá poznat, až budou stát tvář v tvář.

IV. SETKÁNÍ V CHRÁMU

Toho rána to Simeona do chrámu přímo táhlo. Šel a rozhlížel se. Tak silný pocit, že se Boží slovo naplní a on spatří Spasitele, ještě neměl. A v tu chvíli přichází do chrámu Josef s Marií a nesou malého Ježíše v náručí. Simeon spatřil Josefa. Že by Spasitelem byl tento starý pán? Nebo snad to mladé děvče, co jde za ním a drží dítě? A najednou to Simeon věděl. Vůbec nad tím nemusel přemýšlet. Prostě to věděl, že tohle dítě, to je ten Spasitel, kterého vyhlížel Mojžíš i proroci. To je ten, kterého vyhlížely a na kterého se těšily celé generace jeho předků. A on ho teď vidí na vlastní oči.

Poznal v Ježíši Spasitele a najednou prožívá, jaký pokoj od Boha toto poznání přináší. Bere miminko do náručí a chválí Boha za to, že splnil své slovo. Jeho oči opravdu spatřily Spasitele. Už se nebojí toho, co přijde, už se nebojí ani smrti. A tak říká: *Nyní propouštíš v pokoji svého Služebníka, Pane, neboť mé oči viděly tvé spasení.* A řekne toho ještě mnohem víc.

V. SIMEON MLUVÍ O JEŽÍŠOVĚ POSLÁNÍ

To, že Ježíš je Spasitel, to už Josef a Marie jednou slyšeli. Říkali jim to pastýři a těm to řekli andělé. Když to teď opakuje i starý a vážený Simeon, je to vlastně jen potvrzení toho, co říkali pastýři. Pastýři ale vyřizovali jen to, co slyšeli od andělů – Bůh má lidi rád a poslal jim Spasitele. Simeon je

vzdělanější. Zná dobře Bibli i všechna proroctví o Spasiteli. Proto toho může Josefovi a Marii říct víc než pastýři, i když ti zase viděli andělské zástupy. A Simeon říká o Ježíšovi, že bude nejen slávou pro všechny židy, ale také světlem pro pohany.

Josef s Marií si ta pastýřská slova o Spasiteli a Boží lásce mohli opakovat mnohokrát a také jim nejrůznějším způsobem rozumět, ale to, že by Bůh měl nějaké plány nejen s židy, ale i s pohany, nad tím tehdy nikdo nepřemýšlel. Pohany všichni viděli jako jednu velkou bandu nepřátel. A teď najednou Simeon říká, že jejich Ježíš bude světlem i pro pohany. Není lehké se s tím srovnat; Josef i Marie to poslouchají a nestačí se divit. Simeon jim pozhnal a připojil ještě pár slov.

Není nic zvláštního, že se tomu Josef s Marií diví. Mnoho lidí bude Ježíšovi naslouchat a dělat to, co řekne, ale nebude málo takových, kteří se proti Ježíšovi a jeho posláním přímo postaví. Ani pro samu Marii nebude snadné vyrovnat se s tím, co bude její Ježíš říkat a co bude dělat. I ona sama se tím bude mnohokrát trápit a také ji čeká rozhodování, jestli se postaví na Ježíšovu stranu, nebo proti němu.

VI. PROROKYNĚ ANNA

V chrámu žila stará vdova, která měla už čtyřiaosmdesát let. Snad nebyla tak sečtělá jako Simeon, ale byla to žena velice zbožná. Ve dne i v noci poklekala k modlitbám, dodržovala půsty, které žádal Mojžíšův zákon, ale dobrovolně se postila i jindy. Dokud Simeon mluvil, stála tiše opodál a naslouchala. A když mluvit přestal, přistoupila k nim a chválila Boha. A udělala ještě něco víc. Simeon totiž nebyl jediný, kdo očekával příchod Spasitele. Takových lidí bylo mnoho a Anna je znala. Vždyť ona v chrámu bydlela, a tak znala lidi, kteří do něj přicházeli. A právě těm, kteří očekávali příchod Spasitele, Anna vyprávěla o Ježíši a o tom, co viděla a slyšela, aby i oni věděli, že Spasitel se již narodil a že bude nejen slávou pro Boží lid, ale že přinese světlo i pohanům.

VII. NÁVRAT DOMŮ

Obětní obřady za narozeného prvorozeného syna Ježíše proběhly a Josef s Marií se vrací domů. Na nějaké dlouhé zdržování není čas. Jsou to chudí lidé a Josef si nemůže dovolit, aby mu doma stála práce. Domů se vrací docela obyčejný tatínek, maminka a miminko. Ale Josef a Marie nezapomněli, co jim Simeon řekl, a ani mnozí další nezapomenou, co slyšeli od prorokyně Anny.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že jak o tobě svědčili Simeon a Anna, tak o tobě lidé svědčí až do dnešní doby. Děkujeme ti, že jsme o tobě mohli slyšet i my. Prosíme tě, dej i nám sílu svědčit o tobě druhým lidem. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- proč každý dostáváme jméno? (Poneseme je celý život, jméno patří k nám, odlišuje nás a dává nám důstojnost – možná děti slyšely o věznicích nebo koncentračních táborech, kde lidem vzali jméno a dali jim místo toho čísla, aby člověka odlišili...)
- víte, že každé jméno něco znamená? A jméno Ježíš?
- koho si vážíte (to je něco jiného, než koho obdivují) a za co (dojdou děti sami na to, že to bývají takové věci jako poctivost, upřímnost)?
- čím se doopravdy vyznačuje věřící člověk: na Simeonovi a Anně vidíme, že to není něco „nepokrokového“, ale např. umí potěšit, mají naději, která je pronesla všim možným i nemožným... anebo vírou vidí dál.
- víte, jaké národnosti byl Ježíš? Víte, kdo to jsou židé? Co to je synagoga (viděly ji děti někdy?), víte o židovském hřbitově v okolí? Víte také, proč tu dnes skoro žádní židé nežijí?
- a víte, že máme se židy společný Starý zákon? Víte, na co se v něm lidé tolik těšili? Jak se říkalo lidem, kteří mluvili o pravém králi – Mesiáši?
- víte, že se náš letopočet počítá od Ježíše?
- také se vám stalo, že k něčemu důležitému došlo zcela neplánovaně, náhodou (a přitom to sehrálo velkou roli)?

6

DVANÁCTILETÝ V CHRÁMĚ
L 2,41-52

9.10.2005

20. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 72:1 Šalomounův. Bože, předej své soudy králi a svou spravedlnost královskému synu,
2 aby obhajoval tvůj lid spravedlivě a tvé ponížené podle práva.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 2,41-47

PÍSNĚ

EZ 176 (Někdo mě vede za ruku – BTS 22), D 631 (Nám pomoz, Pane milý - BTS 36), D 649 (V tobě je radost – BTS 25), EZ 245 (Mládenec blahoslavený – *dá se hezky doprovázet na kytaru*), S 189 (Moudrost mi, Pane, dávej)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- důležitá opět bude **návaznost na prostředí starozákonní zbožnosti a chrámu**, kde je Ježíš „doma“. (V 19. kapitole pak „vyčistí“ chrám – očista kultu od náboženského provoznictví; Skutky pak líčí, jak se církev bezprostředně po svém vzniku schází v chrámu – Sk 2,46, Sk 3,1).
- tímto oddílem končí lukášovský úvod k Ježíšovu působení – evangelista Lukáš nám pootevřívá dveře, abychom zahlédli víc z Ježíšova tajemství: Ježíš (v době své plnoletosti) se ocitá mezi nejmoudřejšími Izraele, kteří nad jeho moudrostí (vnímavostí) žasnou. Ježíš poprvé přijímá **aktivní roli** právě zde, je dobře vybaven pro svůj úkol: rozumí Božímu zákonu, záleží mu na vůli toho, který je jeho Otec. Ježíš je ten, který **otevřívá Písma** – to se u Lukáše ozve např. na cestě do Emauz (Lk 24,32), kde vzkříšený Ježíš tlumočí Písmo.
- příběh se odehrává o **Velikonocích** – právě tehdy u Lukáše začíná Ježíšův aktivní příběh, o Velikonocích jeho příběh pak také vyvrcholí.
- **každý rok chodívali jeho rodiče o velikonočních svátcích do Jeruzaléma** -podle zákona se měli muži účastnit tří slavností, z nichž nejdůležitější byly Velikonoce (přítomnost Marie jako ženy nebyla z povinnosti). Svátky trvaly 8 dní, za splnění povinnosti se považovala účast na předepsané oběti a setrvání v městě přes následující noc. O Velikonocích tak mohl být v Jeruzalémě a okolí docela velký zmatek, do Jeruzaléma prý mohlo směřovat kolem 10 tisíc poutníků.
- **12 let** je dobou plnoletosti: dvanáctiletí chlapi jsou již odpovědní za dodržování zákona v celé šíři, mohou ve shromáždění sedět vedle mužů a mohou předčítat z Písma, také rodičovský trest může být přísnější.

- rodiče přišli až **po třech dnech** cesty na to, že se jim ztratil syn (zřejmě při rozbití tábora večer) – putovalo se ve skupinách. Tři dny jsou dost dlouhá doba na to, aby rodiče dostali velký strach o své dítě. Tři dny mohou hrát symbolickou roli: po třech dnech se ukáže, co s Ježíšem bude... Ježíš je však v chrámu (v Šalomounově hale) ve shromáždění znalců zákona a zapojuje se do rozhovoru. Ježíš sedí, tak jako se sedávalo při výkladu (seděli vykladači Písma – Lk 4,20). Zapojuje se do běžného způsobu rozhovoru učených mužů, dialogu – disputace: „naslouchá a dává otázky“, až poté je řečeno, že mudrci žasnou nad jeho odpověďmi. Znalci zákona jsou překvapeni nad jeho chápavostí – vnímavostí. Úžas nad moudrostí Ježíšových odpovědí ve v.47 je dodatečné rozvinutí (tzn. důraz je na tom, že Ježíš naslouchá a ptá se, ne že poučuje na všechny strany).
- rodiče **užasli** (podobně jako při slovech Simeona o Ježíši ve v.33) a Marie (ne Josef, jak by se čekalo) docela pochopitelně Ježíše obviní, používá poměrně silná slova. Poprvé dochází na Simeonova slova, že „její duši pronikne meč“ – bude trpět posláním svého syna.
- **Ježíšova odpověď** není tak pubertálně drzá nebo povýšená, jak by se zdálo: Ježíš pouze vysvětluje, kde je jeho místo a ke komu on patří na prvním místě (odpověď zní prostě: má to tak být...)
- přestože rodiče nechápou, Ježíš se jim podřídí a jde s nimi jako poslušný syn zpět: poslušnost vůči Bohu neruší závazky k lidem (je tady snad možné vidět i varování před postojem některých křesťanů, které jejich víra zbavila běžných povinností a závazků)
- i když Marie nerozumí, vše uchovává v srdci (podobně jako ve v.19, po zvěstování pastýřů), protože tuší, že tady něco problesklo. Marie přemáhá svou přirozenou mateřskou touhu ovlivňovat dění kolem syna.
- o Ježíšově jinošství jsou zde jen slova, že prospíval a byl milý Bohu i lidem (Připomínají popis mladé církve ve Sk 2,47 o tom, že „byli všemu lidu milí“.)

2. ÚSKALÍ TEXTU

- Ježíšovu moudrost nesmíme vykládat jako fenomenální paměť (byť danou od Boha), znalost spousty informací (děti znají a sledují soutěže jako 1 proti 100 či Milionář). V příběhu je podstatný postoj, který byl znám při disputacích, kdy pravda se hledá tím, že se vstoupí do rozhovoru: Ježíš přece „naslouchá“ a „dává otázky“, nekáže, nepoučuje, neohromuje encyklopedickými znalostmi. Jeho moudrost pramení z jeho „otevřenosti“, z úzkého vztahu k Bohu jako k Otci.
- dětem je možné ukázat, že moudrý člověk není ještě ten, kdo toho hodně zná (taková moudrost zvlášť u dětí působí nepřírozeně). Moudrý je ten, kdo umí naslouchat, moudrý je ten, kdo umí položit dobrou otázku (obojí dělal vlastně Šalomoun, když rozsoudil ty dvě ženy).

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU

Nabízí se užít obrázek až po výkladu, kdy už děti pointu znají a jde jenom o to, aby si vybavily obtížnost hledání a našly správný cíl. Je ovšem také možné rozdat dětem obrázky na závěr motivačního uvedení, kdy jste vzpomínali, zda, kdy a proč se děti už někdy ztratily. Řekněte jim pouze, že Ježíšovi se to stalo také a vyzvěte je, aby si tiplý, kam by se tedy Ježíš mohl ztratit. Potom se ptejte, proč si to myslí, a vyprávějte jim příběh jako „řešení“, které zdůrazní jeho význam.

4. POMŮCKY

- fotografie nebo obrázek velkého zástupu (lidé spěchající na ulici)
- fotografie z konfirmace

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro mladší školní věk:

Zeptejte se dětí, jestli se někdy ztratily (v obchodním domě, ve městě, v metru...). Jak to nakonec dopadlo? Báli jste se? A co vaši rodiče? Vynadali vám? To proto, že se o vás tolik báli...

pro střední a starší školní věk:

Chtěli byste už být dospělí? Co to vlastně znamená být dospělý (nikdo nám nebude mluvit do života ani nás nikdo „hlídat“, budeme si dělat co chceme, půjdeme spát kdy chceme... ale znamená to především, že se budeme rozhodovat sami za sebe). Od kdy je člověk dospělý?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

- I. Motivace
- II. Ježíš jde s rodiči do jeruzalémského kostela (chrámu)
- III. Rodiče během zpáteční cesty hledají Ježíše
- IV. Nalezli ho v Jeruzalémě a Ježíš mamince vysvětluje, proč se zdržel v chrámu
- V. Všichni se vracejí zpátky domů

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

- I. Motivace
- II. Dvanáctiletý Ježíš jde s rodiči do chrámu, význam dvanácti let
- III. Cesta zpátky
- IV. Kde jen může být?
- V. Ježíš se neztratil, je v domě Otce, moudrost Božího Syna
- VI. Coš nám to jen udělal?
- VII. Ježíš však bere vážně i své rodiče – poslušnost vůči Bohu neruší závazky k lidem
- VIII. Přemýšlivá a všímavá Marie

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Nebudete tomu věřit, ale Ježíš také prošel pubertou! - Alespoň evangelista Lukáš nám o tom něco málo napsal. Co víte o pubertě? Že se dost často hádáte s rodiči, protože chcete dělat něco, co jim se zrovna moc nelíbí. Že v té době tak trochu končí dětství a začínáte být dospělejší. Osamostatňujete se. Už nechcete mít tatínka s maminkou neustále za zády, chcete být samostatní. Je to období dospívání. Hledáte vlastní názory a snažíte si za nimi stát. Začínají vás víc zajímat věci, které pro děti jsou dost nezajímavé - láska, vztahy. Hledáte si nějakou partu, do které patřit. Partnera. Dříve nebo později. Časem k tomu možná přijde něco, čemu se dá říct smysl života - budete hledat, co pro vás bude v životě nejdůležitější. Co vám dodá sílu, když budete na dně. Z čeho se budete nejvíce radovat. Kde bude vaše místo v životě. Hodně to začíná právě v té takzvané pubertě. - Takže jak to bylo s Ježíšem a jeho dospíváním, s jeho pubertou?

II. DVANÁCTILETÝ JEŽÍŠ JDE S RODIČI DO CHRÁMU

Ježíšovi bylo dvanáct let. V tom věku se izraelští chlapečci stávali „plnoletými“ - už měli stejné povinnosti jako jejich tatínkové: byli odpovědní za dodržování Božího zákona, mohli se účastnit i bohoslužeb v synagóze (třeba čtením z bible). Jednou z povinností Izraelců bylo přijít jednou za rok

na bohoslužby do jeruzalémského chrámu. Hlavně na velikonoce, kdy si připomínali Boží vysvobození z egyptského otroctví. A tak Ježíšovi rodiče spolu se svým dospívajícím synkem (a se spoustou dalších poutníků z Galileje) o Velikonocích vyrazili do Jeruzaléma. Cesta trvala několik dní, přece jen je to sto kilometrů a chudí lidé chodili pěšky. Asi to trochu znáte, rodiče vás berou do kostela. Chce se vám? Baví vás to? Chodíte z donucení? Kdybyste se sami „dospělácky“ mohli rozhodnout, šli byste na bohoslužby?

III. CESTA ZPÁTKY

Když svátky v Jeruzalémě oslavili, vraceli se domů. Tedy - rodiče spolu s dalšími poutníky se vraceli domů, do Nazareta. Mysleli si, že Ježíš se vrací s nimi. Sice ho celý den neviděli, ale předpokládali, že je někde mezi ostatními poutníky. Teprve večer, když se měla rodina sejít, začali Ježíše hledat. Nejprve mezi příbuznými a známými, a když ho nenašli ani jinde, tak se vrátili do Jeruzaléma. Asi si dovedete představit, jak bylo Marii. Kde to moje dítě je? Sice už mu je dvanáct, ale přece jenom - tak dospělý ještě není, aby se mi někde potuloval sám! Kdoví co se mu mohlo stát, všude je teď takových lidí! Josef ji utěšoval, ale mezi vousy si možná říkal: až ho najdu, já mu dám co proto! Dvanáct mu je, ale poslouchat mě pořád ještě bude!

IV. KDE JEN MŮŽE BÝT?

Když se vrátili do Jeruzaléma, hledali Ježíše tam. Tři dni ho hledali! Kde jen může být? V pracovních listech máte namalované bludiště - zkuste najít, kde by mohl Ježíš být? Kam ho to asi táhlo? Kam by to táhlo vás (že byste se ani nevrátili domů a rodiče vás museli tři dni hledat)? Proč? Ježíše nakonec našli v chrámu! Možná proto jim to trvalo celé tři dny - kostel by byl asi to poslední místo, které by rodiče napadlo, že by tam to jejich nezvedené dítě mohlo být. Ježíše ale našli právě tam. Zvláštní.

V. JEŽÍŠ SE NEZTRATIL, JE V DOMĚ OTCE, MOUDROST BOŽÍHO SYNA

A ještě zvláštnější bylo, co Ježíš v chrámu dělal: Seděl mezi učiteli Zákona a mluvil s nimi. Naslouchal jim, ptal se jich a odpovídal jim. Nevíme, o čem spolu mluvili. Snad o víře, o životě, o Bohu. Každopádně se ale prý všichni hodně divili - tomu, co jim říkal. Nepředstavujme si však Ježíše jako nějakého šprta, který se dělá chytrým a ohromuje učitele. Nebo jako Všeználka, který všechno ví a na nic se vlastně ptát nemusí (a když, tak jenom aby někoho prozkoušel). Evangelista Lukáš napsal, že se Ježíš také ptal. Možná ostatní udivoval i tím, když jim dával otázky, které je vůbec nenapadly. Nenapadlo je, že by se někdo mohl zrovna takto ptát. Ježíš dává otázky - učí nás ptát se. Nemusíme mít na všechno hned nějakou správnou odpověď. Mít správnou otázku je někdy ještě důležitější. Ježíš také naslouchal - i to je důležité - vždyť určitě víte, jak vás často někdo ani nepustí ke slovu, pořád mluví, chce abyste ho vy poslouchali. Ježíš naslouchá. Zajímá ho, co si druzí myslí. Bere to vážně. Bere nás vážně.

VI. COS NÁM TO JEN UDĚLAL?

Když ho rodiče objevili v chrámu, jak byl zabraný do rozhovoru se studovanými učiteli - také se divili, ale trochu jinak. Divili se, jak to, že on si tady klidně sedí a o něčem si povídá, zatímco oni ho se strachem hledají! Maminka hned: Cos nám to udělal? Vždyť jsme se o tebe báli, hledali jsme tě! Je na Ježíše pěkně rozlobená. Nejraději by asi byla (jak už maminky bývají), kdyby se jí držel pěkně za sukňe a byl stále na dohled. Pokud možno celý život. Aby ho mohla chránit, aby se mu nic nestalo. Marie se o Ježíše bojí. A to ještě netuší, že jednou bude stát pod křížem, na kterém její syn bude umírat.

VII. JEŽÍŠ BERE VÁŽNĚ I SVÉ RODIČE – POSLUŠNOST VŮČI BOHU NERUŠÍ ZÁVAZKY K LIDEM

Diví se také Ježíš: *Jak to, že jste mě hledali? A kde jste mě hledali? Copak nevíte, že musím být tam, kde se jde o věc mého Otce?* Na začátku jsme mluvili o tom, že v dospívání si člověk hledá místo, kam bude patřit. Ježíš to své místo našel. Chce být v první řadě tam, kde se jde o věci Boží. O to půjde i jemu. Budeme si vyprávět mnoho příběhů, ve kterých uvidíme, co to vlastně pro Ježíše znamená.

Přijde čas, kdy se bude natolik starat o „věci Boží“, že odejde z domu, bude chodit po Izraeli - vyprávět podobenství, uzdravovat, pomáhat - a nakonec ho to bude stát i život. Teď se ale ještě s rodiči vrátí domů a bude je poslouchat. To, že se rozhodl žít především pro Boha, ještě neznamená, že už nemusí brát na rodiče ohled, že ho nezajímají. Jeho místo teď je a ještě dlouho bude u nich. Nehraje si na zázračné dítě, které si dělá, co chce. Jde zpátky do Nazareta. Tam žije, učí se, vyrůstá. Být tam, kde jde o věc jeho Otce, pro něj v tu chvíli znamená být mezi svými blízkými, žít s nimi, pomáhat jim a třeba jim i dávat radost. A lidé okolo něj v Nazaretu skutečně mají radost. Jsou rádi, že je Ježíš s nimi. A Bůh z toho má také radost.

VIII. PŘEMÝŠLIVÁ A VŠÍMAVÁ MARIE

Jak už jsme slyšeli, jeho matka z toho, že si Ježíš začal hledat vlastní cestu, moc nadšená nebyla. Jenže ona už také od Ježíšova narození věděla, že s tím jejím dítětem všechno bude jinak, než by si ona sama přála. Starý Simeon jí dokonce prorokoval, že to, co bude její syn dělat, jí samotnou bude bolet. A tak nad tím, co rodičům Ježíš tehdy odpověděl, přemýšlí. Z Ježíše zkrátka nebude hodný synáček, které se stále bude držet doma, v bezpečí. Marie možná tomu všemu ještě nerozumí. Možná úplně nejméně bude rozumět tomu, až bude stát pod křížem, ne kterém její syn bude umírat. Možná tomu nerozumí, ale tuší, že tady se děje něco velkého, čemu ona nesmí bránit.

MODLITBA

Pane, prosíme, ukaž nám, kde je v životě naše místo. Čemu máme dávat přednost a o co se nemusíme starat. Nauč nás dobře se ptát, hledat, naslouchat. Ať si umíme stát za tím, co je dobré. Ať druzí mají radost z toho, že jsme s nimi. Kéž bys také ty z nás mohl mít radost. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- slyšeli jste někdy výrok „Vím, že nic nevím“? Jaký člověk to mohl povědět – spíš hloupý, nebo moudrý?
- co to znamená být dospělý?
- víte, co je to konfirmace?

7

JAN KŘTITEL
L 3,1-14

16.10.2005
21. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 37:5 Svou cestu svěť Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat.
6 Dá, že tvoje spravedlnost zazáří jak světlo, jako polední jas tvoje právo.

LITURGICKÉ ČTENÍ

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných nadějí (215); Zní, zní, zní (S 398); O pokání (S276); Probuďme se křesťané (EZ 517); S námi je Bůh náš (D 634); Život nám ubíhá (EZ 568); Kázání Jana Křtitele (ZSN 23); Odpust' (S 233); Připravujte cestu (S 239)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- Jan Křtítel je **zosobněním starozákonních předpovědí**. Hospodinovo slovo zní skrze Jana nyní jinou formou. To, co bylo ve SZ řečeno, je v Janovi zpřítomněno a Janem ztělesněno. Hospodinovo slovo je skrze Jana vidět i slyšet. Jan Křtítel je Hospodinův hlas, ohlašující Hospodinovu blízkost. Jak to činí? Křtí, káže a žije určitým způsobem. Janův křest je bližší kumránskému rituálnímu omývání než pozdějšímu křesťanskému křtu. Za Janem přicházejí lidé plní svých průsvihů a chyb, kteří potřebují odpuštění a ujištění o tomto odpuštění. Své chyby a provinění jakoby před Janem, s odpuštěním, „vzvraceli“ a on gestem (ponořením do vody) tuto jejich nečistotu z nich oplachuje. Jedná jako prorok Eliáš (2Kr 5), který malomocného Naamana syrského nechal ponořit právě v Jordánu. Naaman po křtu jako by vstoupil do zaslíbené země – aspoň si ji bere sebou domů. Tak i - - **Janův křest** můžeme chápat jako připomenutí přechodu Jordánu: teď vám Hospodin (od něhož nic nečekáte) zase něco otevírá; nejen skupince vybraných, ale všem (celníkům, vojákům). Janův křest není odznakem sekty „spravedlivých“, ale znamením záchrany pro každého. Jan lidem hříchy neodpouští, křtem odpuštění hříchů pouze demonstruje. Ten, kdo bude hříchy odpouštět, a tedy křtít Duchem svatým, teprve přijde za Janem. Jan křtem pouze přitakává jejich pokání. Dává najevo, že je správné své hříchy vyznávat, že je správné po odpuštění toužit, odpuštění potřebovat a být o odpuštění ujištěn.

- V patnáctém roce vlády císaře Tiberia... Lukášovo podání zakotvuje Janův příběh historicky. To je vůbec Lukášova specialita, uvádět evangelijní příběhy v **historických souvislostech**: „za dnů judského krále Heroda... v těch dnech, kdy vyšlo nařízení od císaře Augusta...“ - Můžeme se domnívat, že to byl Lukášův způsob, jak dodat svému vyprávění na věrohodnosti, psal je přece jako svědectví vznešenému Teofilovi. Důležitější ale je, že tím Lukáš chce vyjádřit, že jeho evangelium (dobrá zpráva o Ježíši Kristu) není nějaká pohádka nebo legenda, ale příběh, který se v konkrétním čase a v konkrétních souvislostech lidí dotýká, ať už se s ním setkali nebo o něm „jen“ slyšeli zvěstovat. Například od proroka Jana, u řeky Jordánu.

- **zástupy** - Lukáš (na rozdíl od Mk a Mt, kde Jan vede kazatelský monolog) před námi rozvíjí mnohem barvitější a zalidněnější příběh, v němž se i hojně diskutuje. U Lukáše se to vůbec všude hemží *zástupy*: Božím znamením, učiněnému na Zachariášovi, asistuje „velké množství lidu“ (Lk 1,10); okolnost Ježíšova narození provázají davy lidí, zástupy nebeské, houfec pastýřů (Lk 2); v příběhu Jana Křtitele (kap.3.) zástupy vycházejí na poušť, zástupy se ptají, lidé jsou plni očekávání, lid je napomínán a je mu kázána radostná zvěst. To je další Lukášův důraz: evangelium není dobrá zpráva pro úzkou skupinku vyvolenců, nýbrž „pro všechny lid“. Na Teofilův dotaz: „proč Jan nekázal v synagóze nebo v chrámě“, můžeme nechat Lukáše odpovědět, že tam by zřejmě nepřišli ti, co také potřebují slyšet o Mesiáši, o odpuštění hříchů, o spravedlivém Božím soudu (celníci, vojáci).

- **činite pokání** - A jak se taková věc projevuje, co to je? Projevuje se jako obrácení; což neznamená obrat o 90 ani o 180 stupňů, ale přichýlení se k Bohu Abrahamovu, který žije a jedná v Ježíši Kristu. Projevuje se jako nastavení ucha, tváře a srdce Kristovu hlasu (souvislost mezi pokáním a blížícím se Božím královstvím: bez obrácení nelze předávat zprávu o blízkosti království Božího a žít z ní). Jan své posluchače odkazuje na toho, kdo jde za ním a přesahuje ho: významem, tím co bude mluvit a činit. Pokání tedy není jen vyznávání hříchů, ale celkové vnitřní přeorientování se na Krista (nejen slovy, ale srdcem, životem). Pokání je vydat se lepším směrem, než jsme šli předtím. Kam, kudy je ten lepší směr? V následování toho, kterému já připravuji cestu, říká Jan. A aby nebylo pochyb, kdo to je, vzápětí Lukáš uvádí příběh o Ježíšově křtu.

- **křest na odpuštění hříchů** - reakce na Janovu (Hospodinovu) zvěst. Lukáš tu naznačuje, že evangelium se nedá naslouchat nezaujatě. Křest se tak stává prvním dotekem, počátkem osobní účasti na Ježíšově příběhu. Máme slyšet, že evangelium není pouhá informace. Evangelium se musí člověka dotknout, máme se jím nechat zasáhnout a změnit. A Jan je ten, kdo do této osobní účasti na zvěsti evangelia zve. Jeho cílem není podat informaci nebo svědectví, ale přivést (katechumena, čtenáře, posluchače) k dotyku, k prožitku Boží blízkosti, k účasti na Božím jednání. Jan tím, že ukazuje na Ježíše jako toho, kdo je pro život, pro odpuštění... důležitý, předává štafetu a činí z posluchačů (z těch, kdo jsou zvěsti o „spasení Božím“ dotčení) ty, kdo pokračují v uvádění k Ježíši, k odkazování k němu. K tomu, který křtí Duchem svatým, což jinak řečeno znamená: k tomu, který uvádí do Boží blízkosti. „Lukášovský Křtítel“ se chová tak nekřtitelovsky: není tu „vztyčeným ukazovákem“, nýbrž poskytuje „rady“ tak profláklým existencím jako jsou celníci a vojáci. Neříká jim „nedělejte to“, ale – dodržujte pravidla, nedrancujte, nevydírejte – tedy nezneužívejte své funkce a moci.

- **hlas volajícího na poušti** - tak volá prorok, tak volá vidoucí, který vidí do lidských srdcí, plných zákrut a bariér. Co je křivého ve vašem srdci, ať je přímé! Odstraňte bariéry, zbourujte zdi, nechte se proniknout Duchem Božím a podmanit Božím slovem, které přichází a které promění pustiny v rozkvetlou zahradu! (Iz 40,3-5). Toto prorocké volání Izajášovo je vloženo do úst Jana Křtitele a jeho prorocká výzva je vztažena na příchod Kristův (*Mesiáše, spasení Božího*).

- **poušť** - cosi prázdného, vyschlého, pustého. Výmluvný obraz pro nebezpečí, smrt, ohrožení a nedostatek. Ale také místo pokušení, zkoušek a rozhodnutí.

- **náš otec jest Abraham** - otec národa, otec víry. Jsme jeho potomci, říkali si Izraelci, patříme Božím lidu, máme v něm svůj podíl a nic se nám nemůže stát. Jsme tu po staletí; na rozdíl od mnoha zaniklých národů jsme nezničitelní. Podobně argumentují i křesťané – povrchně a sebeuspokojeně. Je zapotřebí, abychom se osvobodili od takové falešné mesiášské představy o sobě a o své úloze ve světě. Abychom přestali argumentovat, že jsme tady po staletí, ba tisíciletí a že jsme nezastupitelní. Ohánět se tím, že je tady církev téměř odjakživa a že si toho má společnost považovat, to není žádný argument. To, že tady církev existuje, vůbec nic neznamená, pokud je zplanělá, povrchní. Pokud se miji s Božím povoláním, jeho vůlí a přáním, jaký by měl jeho člověk a jeho lid být, může být mrtvá – a tedy jako mrtvý strom, která nenese ovoce, vyřata, vykopána, spálena – a nahrazena někým jiným.

2. ÚSKALÍ TEXTU

- **Plemeno zmijí, kdo vám ukázal...** Nejde o nadávku. Nejde o to, vyhrůzkami a zastrašováním přivést zástupy ke křtu. Jde o to, aby ti, kdo jsou rozhodnutí jít cestou křtu a pokání (cestou přímou, rovnou, bez zákrut a úhybných manévrů), byli varováni před falešnou sebejistotou (nestačí, být *děti Abrahamovými*; je nutné nést ovoce odpovídající nové skutečnosti *obraceného* (na Krista orientovaného) života.

- Zástupy ochotné činit pokání, neříkají „**litujeme**“, nýbrž „**co máme dělat?**“ Pokání není záležitostí řeči, ale činů. Upozorněte na to, že Jan nezádá od pokřtěných, aby opustili svá povolání, stali se jeho žáky a převzali jeho způsob života – ale mají být jiní (všimát si potřebných) v rámci svého běžného života. To je další permanentní Lukášův důraz – ohled na všelijak potřebné. Když dává odpověď zástupům, nejde v ní jen o výzvu k odhodlání zbavit se věcí, odříci si něco, nýbrž rozdělit se s chudými (Iz 58,7).

- Slyšíme-li o **nastávajícím hněvu**, převažuje v nás dojem, že bychom se vlastně měli bát Božího soudu. Avšak Janovo napomínání (které nám snad zní jako hrozby) je Lukášem chápáno jako **radostné zvěstování** (evangelizace) (Lk 3,18). Lidé, přicházející k Janovi, posluchači jeho kázání, vnímají tíhu svých vin a soud považují za logický a nevyhnutelný. Proto v nich Janova řeč o ohni a sekeře nevzbuzuje strach, nýbrž naději: Z ní totiž jasně slyší, že tu není jen ten oheň a sekerka, které by zasloužili, ale že tu je východisko: někdo ví o cestě ven, někdo se odvažuje říci, co dělat, aby trestající ruka nedopadla: činite pokání a dejte se pokřtít na (znamení) odpuštění hříchů.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU

Úkol z obrázku vyžaduje, aby děti příběh už znaly. Můžete jej tedy použít po výkladu. Zpracování úkolu ověří, zda jim byl výklad srozumitelný (spojování kroužků), a vybízí k promýšlení aplikace (vlastní kresba). Co děti namalují, potom ostatním představí.

Větším dětem můžete zadat zpracování obrázku jako samostatnou práci. Příběh o Janu Křtiteli si najdou v bibli, sami si ho přečtou a podle toho zpracují.

4. POMŮCKY

- křestní náčíní
- fotografie ze křtu (nejlépe děti i dospělého)
- mapka nebo obrázek s Jordánem
- stavebnice, z níž půjde postavit silnice (cesta) klikatá, kopcovitá a cesta přímá, rovná

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro mladší školní věk:

Po jaké cestě se vám lépe jde nebo jede na kole: po rovné, široké, přímé cestě nebo po cestě hrbolaté, plně zatáček a kopců? (Pokud si děti vyberou druhou možnost, což je pravděpodobné, můžete navázat následující otázkou). A co lidé všelijak postižení, jaká pro ty bude lepší cesta? *Vyprávění pak může začít odkazem na proroka Jana, který ohlašuje Boží záměr: vybudovat dobré, přímé, bezbariérové cesty (vztahy) mezi lidmi a Bohem a mezi lidmi navzájem. Jan je „Boží hlásná trouba“, oznamující, že všichni mají stejnou, rovnou příležitost, připojit se k Božímu „projektu“.*

pro střední a starší školní věk:

Víte, jak je pro člověka s postižením obtížné dostat se někam, kam vede hrbolatá, úzká a klikatá cesta? Víte, co jsou bezbariérové stavby? Proč se stavějí bezbariérové domy, obchody, nemocnice, školy..? - Aby měli šanci se tam dostat i ti, kdo by kvůli svému postižení nemohli. Jak je možné pomoci?

Jan Křtitel byl takovým průkopníkem, ohlašovatelem bezbariérového přístupu – k Bohu. Všichni jsme postižení (znehynění) svými vinami a Jan naznačuje, ohlašuje schůdnou cestu., možnost. narovnaní cesty od Boha k lidem, od lidí k Bohu.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

Zaměřte se ve vyprávění na to, co Jan říká a komu to říká a co oni mu na to říkají; zaměřte se na Jana a na ty zástupy, které za ním vycházely na poušť. Jan je neváže na sebe, ale odkazuje na Mesiáše, jež přichází „pro všechn lid“ (Lk 2,10)

a) osnova pro mladší školní věk:

- Motivace
- Jan vystupuje s prorockou zvěstí:
- Jan káže zástupům: „Čiňte pokání a dejte se pokřtít...“
- Zástupy se Jana ptají: „Co máme dělat?“
- Janova odpověď: „Buďte milosrdní a spravedliví“

b) osnova pro střední a starší školní věk:

- Motivace
- Prorocké posláni Jana Křtitele: připravit cestu Mesiáši a k Mesiáši
- Jan křtí na znamení odpuštění
- Vyzývá k pokání, kritizuje sebespokojené
- Jan ukazuje nový směr
- Viditelná proměna – ovoce pokání (spravedlnost a milosrdenství)

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Ohlásil se vám na návštěvu někdo důležitý, nějaký vzácný host. Co v takovém případě obvykle uděláte? Asi si trochu uklidíte, upečete buchty (spíš maminka), třeba i dáte na stůl. Zapřemýšlíte, jak ho pohostíte, co by mohl mít rád. Sundáte si tepláky a vezmete si něco slušnějšího, ustelete si, špinavé ponožky strčíte do pračky nebo alespoň pod postel, aby se návštěva nemusela brodit vašim nepořádkem a překračovat roztahané věci. Taková návštěva člověka dokáže vyprovokovat k tomu, aby si doma dal pár věcí zase do pořádku.

II. PROROCKÉ POSLÁNÍ JANA KŘTITELE: PŘIPRAVIT CESTU MESIÁŠI A K MESIÁŠI

Dnes si vyprávíme o Janu, kterému se říkalo „Křtitel“. Byl to prorok. Jako prorok měl ohlašovat velkou návštěvu. Návštěvu, která všem lidem přinese radost, pomoc, naději (říká se tomu někdy „spása“). Jan Křtitel chodil v okolí řeky Jordán a mluvil o tom, že už brzy přijde Mesiáš - a právě s ním přijde všechno to dobré, na co se mohou lidé těšit. Jan říkal: *Připravte mu cestu! Každá díra bude zasypana, co je křivé, se narovná, hrboly na cestách zmizí a všichni konečně poznají, že Bůh přináší radost, pokoj a naději!* Možná to zní trochu zvláštně, jako by někdo měl najmout bagry a parní válce a začít opravovat silnice - ale Jan to myslel asi trochu jinak.

Když k nám jde někdo na návštěvu, tak přichází často hlavně proto, aby se s námi setkal. Aby si s námi popovídal. A tak ještě daleko důležitější než ta vytřená chodba nebo upečená buchta je to, jestli se také my s ním vůbec chceme setkat. Jestli stojíme o to, s čím přichází a co nám chce povědět. Jestli o tom budeme přemýšlet, nebo jestli je nám to jedno. Stává se, že si s někým nedovedeme opravdu promluvit, protože jako by nám něco bránilo, jako by v nás byla nějaká hradba: třeba, když jsme si někdy něco ošklivého udělali a teď se stydíme. Nebo když před sebou něco skrýváme. Bojíme se. Nedůvěřujeme si. Anebo o tu návštěvu ani nestojíme. Chce se nám jít raději na fotbal nebo do kina. To pak rozhovor vážne a z toho setkání nic není.

O něčem podobném mluví i Jan Křtitel, když vyzývá: *Připravte cestu Pánu!* Někdo přichází a na toto setkání je potřeba se připravit. Udělat si čas. Dát stranou vše, co by nám mohlo v setkání s ním bránit. Dát věci do pořádku. A hlavně chtít, aby přišel. Pozor - on už přichází, už je docela blízko.

III. JAN VYZÝVÁ K POKÁNÍ

Jan to říká ještě jinak. Lidé, kteří k němu přicházejí, vyzývá: *Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů.* Asi samá nesrozumitelná slova. Třeba to „pokání“ – víte, co to je? Často se říká, že to znamená něčeho litovat, ale to není úplně přesné. Pokání je obrat. Změna. Když poznám, že jdu špatným směrem, tak se musím vrátit nebo jít jinudy. To je pokání, o kterém mluví Jan. Nejen brečet nad rozlitym mlékem. Nejen si nadávat, jaký jsem špatný. *Lidi, je potřeba žít jinak! Přestat myslet jenom na sebe a všimnout si, že vedle vás žije někdo, kdo vás potřebuje. Přestat si myslet, že si všechno nějak zařídíte sami, a přijímat věci jako nezasloužený dar. Přestat si myslet, že já jsem ten nejdůležitější, okolo kterého se musí všechno*

točit. Přestat si myslet, že jsem superstar, která nikdy nic nepokazí. A úplně nejlepší pokání bude, když obrátíte svoje oči, svoje srdce, celý svůj život k tomu, který přichází a přináší spásu. On už vám ukáže, co je důležité.

IV. KŘTÍ NA ZNAMENÍ ODPUŠTĚNÍ, KRITIZUJE SEBESPOKOJENÉ

Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů. To druhé, k čemu Jan zve, je křest. Ten Janův vypadal tak, že kdo chtěl být pokřtěn, s tím Jan sestoupil do řeky Jordánu, úplně ho ponořil do vody a pak ho zase vytáhl ven. Taková pořádná koupel, při které si člověk mohl uvědomit, že toho ze sebe potřebuje mnoho umýt, mnoho špíny. Lidské životy občas připomínají skládku odpadu, kterou je potřeba vyčistit.

Janův křest je ujišťoval o tom, že to jde. Člověk smí doufat, že každý průšvih, každá chyba („hřích“) jde umýt, odpustit. Že se v té špíně nemusíme donekonečna topit a dusit. Jan křtil v Jordánu, a tak si všichni mohli také vzpomenout na to, jak kdysi Izraelský národ vstupoval do zaslíbené země. Každý Izraelec musel tenkrát projít Jordánem, nechat za sebou poušť (a spoušť) a vykročit k novému životu v zemi, kterou jim Hospodin daroval. Podobně to lidem připomínal i Janův křest: Nechte za sebou všechno zlé, všechnu spoušť, a vstupte znovu do zaslíbené země. Zkuste to znovu. Hospodin pro vás zase něco dobrého připravuje.

Za Janem, který ohlašoval příchod Mesiáše, přicházelo mnoho lidí. Ale chodili za ním i takoví, kteří po žádné změně netoužili. Brali Jana spíš jen jako zajímavou pouťovou atrakci. U takových si Jan nebral servítky a mluvil k nim docela tvrdě: „Plemeno zmiří, nemyslete si, že stačí mít před druhými jenom spoustu zbožných řečí. Nedomnívejte se, že vám stačí chodit do kostela a o nic víc se nemusíte starat! Říkáte si, že jste praví Izraelci, ti správní věřící - ale Bůh si místo vás najde někoho jiného.“ Tím plemenem zmiří myslel hlavně ty, kteří si o sobě mysleli, že nic až tak moc zlého nedělají, že je to s nimi vlastně v pořádku - a tak vlastně ani žádné odpuštění hříchů nepotřebují. Možná si také v koutku duše říkali, že Mesiáš - až přijde - tak určitě na první návštěvu půjde rovnou k nim.

V. JAN UKAZUJE NOVÝ SMĚR

Jenže Jan se snažil ukázat, že změna je potřebná. Zvlášť když se blíží ta vzácná návštěva. Přichází Mesiáš. Nemůžeme se spokojit s tím, jak na tom jsme, co děláme. Je potřeba se změnit (a stále měnit). Časem se ukáže, že Ježíše - toho Mesiáše, na kterého připravoval Jan - poznají a přijmou hlavně ti, kdo si uvědomí, že toho v životě potřebují hodně změnit. Naopak ti, kteří si o sobě mysleli, že toho až tak moc měnit nemusí, ti Ježíše nakonec ukřižovali. Proto Jan stále zdůrazňuje: Kdo se chce setkat s Mesiášem, nesmí si o sobě myslet, že je to s ním v pořádku.

VI. VIDITELNÁ PROMĚNA – OVOCE POKÁNÍ (SPRAVEDLNOSTI A MILOSRDENSTVÍ)

„Ale co máme tedy dělat?“ ptali se ti, co přicházeli za Janem. Chceme se změnit, ale jak? A Jan jim odpovídal: „Myslete víc na druhé. Naučte se dělit o to, co máte. Když máte dvoje oblečení a potkáte chudáka, který nemá nic, tak mu to jedno dejte. Když má někdo hlad, tak mu dejte najíst.“ Přicházeli za Janem i výběřci daní, lidé známí tím, jak z každého uměli vytáhnout co nejvíc peněz do své vlastní kapsy. Také ti se chtěli změnit. Těm Jan říkal: „Dodržujte zákony. Neberte od lidí víc, než máte nařizeno. Nepodvádějte a nešidte.“ Dokonce přicházeli i vojáci. Ale i pro ty Jan něco měl: „Nedopouštějte se násilností, nikoho neokrádejte ani nemučte, ale chraňte slabé.“ Pro každého měl Jan radu, jak může s tou změnou života začít. Jak změnit život tak, aby z toho měli užitek druzí lidé. Aby nebyl v nouzi ten, kdo potřebuje pomoc. Aby nebyl nikdo utlačován. Aby nikdo nemusel zůstat sám.

K takové změně života Jan vyzývá. Je to také nejlepší způsob, jak se připravit na příchod Mesiáše. Vždyť i on bude přinášet pomoc a radost každému, kdo ji potřebuje.

MODLITBA

Pane, děkujeme, že je odpuštění hříchů. Že, když něco v životě zkažíme, smíme začít znovu. Prosíme, ať si nikdy nemyslíme, že nepotřebujeme odpuštění. Ať si o sobě nemyslíme, že nikoho nepotřebujeme. Otevírej nám oči, abychom viděli kolem sebe ty, kdo nás potřebují. Amen

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR, DRAMATICKÉ ZPRACOVÁNÍ, HRV

- znáte konto „Bariéry“? Víte, k čemu slouží?

- v jaké souvislosti jste slyšeli vyjádření, že někdo „činil pokání“? Čím byste slovo „pokání“ nahradili? Zažili jste sami situaci, kdy jste „činili pokání“? Souvisí pokání s trestem nebo s odpuštěním?

- vyprávění o Janu Křtiteli podle Lukáše je plné děje; pokuste se s dětmi o dramatické ztvárnění (zástupy přicházejí, Jan jim něco říká, zástupy se ptají...; přicházejí celníci, ptají se, také vojáci, Jan jim odpovídá...)

- můžete si zahrát hru „Pepečku, pípní“ (učíme se naslouchat hlasu, poznávat ho, poslouchat, co říká...)

8

ZATČENÍ JANA KŘTITELE A JEŽÍŠŮV KŘEST 23.10.2005

L 3,15-22

22. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 29:4 Hospodinův hlas je plný moci, Hospodinův hlas je plný důstojnosti.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 3,15-16.21.22

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (D 632; S 215), Jeden Pán, jedna víra (D 678), Tak Bůh tento svět miloval (EZ 292), Pane Ježíši Kriste (EZ 404), Zní, zní, zní (S 398), Nová země (S 223), Prosba (S 278, D 675), Jezu Kriste, Synu Boží (434/1-4)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- **Mesiáš** - ústřední postava v židovském náboženství, s níž je spojováno očekávání (3,15) záchranu, spásy, změny k lepšímu v životě lidu Božího (často i v politických souvislostech). Mesiáš, Kristus, Spasitel – termíny, vyjadřující záchranu přicházející od Boha. Příchod Mesiáše (Hospodinova Pomazaného) má být provázen návratem ke spravedlnosti a poslušnosti Božím zákonům; očekávání Mesiáše (příprava na jeho příchod) spočívá, má se projevit, ve srovnání krivd a vyrovnání sociálních rozdílů (Lk3,4-6). To je správná reakce na zvěst o příchodu Mesiáše. Lukáš staví do kontrastu reakci lidu, vojáků, celníků, kteří jako odezvu na jeho kázání a napomínání se ptají „co máme dělat“ a nechávají se pokřtít na znamení odpuštění hříchů, s reakci Herodovou, který na Janovo napomínání odpovídá tím, že jej dá uvěznit. (Píšu ti to takhle polopatě, milý Theofile, abys nebyl překvapen, až se setkáš s tím, že odezva na zvěst evangelia může být různá, až hrůzná).

- **Herodes** - za „mesiáše“ by se tehdy rád pasoval kdekdo (Jan Křtitel tomuto pokušení nepodleh), včetně Heroda Velikého, jenž dal luxusně obnovit

a opravit chrám v Jeruzalémě. Herodes, jehož má na mysli Lukáš, je Herodes Antipas, syn Heroda Velikého. I on byl králem a intrikán jako jeho otec, ale zdaleka nedosahoval jeho státnických schopností ani vlivu. Herodes Antipas byl pouhým „čtvrtákem“ (drobným), což znamená, že spravoval jen menší území. Byl patrně velmi zchytralý člověk (Ježíš jej nazývá „liškou“; Lk 13,22), který neměl příliš vysoké ponětí o mravnosti. Herodiada, která se stala jeho milenkou, ač byla jeho dvojnásobnou příbuznou, byla ctižádostivá žena, na jejíž žádost (Mk6,24-28, prp. i Lk 3,19) byl Jan Křtítel popraven. Herodes i Herodiada skončili svou kariéru neslavně: na pokyn císaře Caliguly byli posláni do vyhnanství do Lyonu, kde oba zemřeli. (BS-Novotný, s. 204-5)

- **já vás křtím vodou** - Jan připomíná, že jeho úloha je skromná – vyzývá k pokání; nemá a ani si neosobuje spasitelnou (záchrannou) moc. Jan si na Mesiáše nehraje. Nechce být populární, nechce pozornost lidí soustředit na sebe, ale na Přicházejícího. Svou pozici vedle Ježíše vidí dokonce jako nižší, než je pozice otroka, rozvazujícího obuv svému pánu. Lidé mají pochopit, že to, co Jan pro ně činí a co má váhu (protože za ním chodí), je nic ve srovnání s tím, co bude činit Mesiáš. Jan volá k vyznání vin. Mesiáš je ten, kdo bude soudit (což si ho, Theofile, představ jako hospodáře po žních na mlatě, jak to má všechno „pevně v rukou“, jako lopatu, kterou spolehlivě dostane obilí na sýpku, kdežto plevy půjdou do... ohně). Jan odpověděl na eschatologické očekávání (přichází, který bude křtít v Duchu svatém a ohni).

- **Herodes Jana zavřel** - znamená to, že zmařil očekávání, že umlčel tohle evangelium? Ne, protože

se stalo, že byl pokřtěn Ježíš - a hlas na poušti vystřídal hlas z nebe. Bez důležitosti není ani zmínka, že se Ježíš modlil: evangelista nám teď dává nahlédnout do jeho vztahu k Otci. Není to scéna pro čumily!

- **zalíbilo se mi** - viz Lk 12,32; 1Kor 1,21; Ga 1,15 (že se Bohu zalíbilo spasit - poznáváme a potkáváme v příběhu Syna); Sd 15,18 ; 2Sa 22,20; Ž 147,10-11. Co my jako posluchači (spíš než diváci) téhle scény, smíme slyšet? - Že „lidem Boží zalíbení“ (Lk2,14), bude k nám přicházet přes tohoto Ježíše. Díky tomu, nad kterým se „otevřelo“ (v.21), my víme, že máme otevřeno k Bohu! Znamením toho je Duch svatý sestupující jako holubice (radost na ni pohledět) – duch nových počátků, tak jako bude radost pohledět na ty, kterým Ježíš umožní znova začít. Nebude konat rituály, ale bude křtít Duchem svatým – bude dávat lidem zakoušet toho ducha nových počátků. Bude probouzet víru: vést k pravdivému pohledu – k pokání a očekávání. Právě tehle a takhle ztělesní spásu (jako holubice tady ztělesňuje přítomnost Boží).

- **protřzená nebesa znamenají průlom, prolomení neprostopupné hranice, která odděluje člověka od Boha. Bůh ji prolamuje viditelně a slyšitelně: Bůh se zjevuje a sám rozhodne, v jaké podobě o sobě dá vědět. V tomto případě se Hospodin objevuje v podobě živočicha. Žádná nadpřirozená bytost. Zvolil podobu holubice. Prostřednictvím živého tvora, jehož se nijak zvlášť nevážíme. Pro nás jsou holubi dnes spíš už jen škůdci na památkových objektech; v době Jana Křtitele však se jich užívalo jako zástupné oběti. Bůh se zde zjevuje ve tvoru, užívaném k oběti. Nebere na sebe Hospodin dobrovolně podobu obětího zvířete, aby nám jemně naznačil, že cesta k němu nevede přes oběť zvířete? Že naše cesta k němu je možná jen tím, že on sám přijde k nám? Nesděluje zde Hospodin, že mu na člověku záleží, a že na sebe přijme podobu obětího zvířete, aby ke smíření, k vykoupení, k vykoupení, ke vzkrášení a novému životu s Bohem mohlo vůbec dojít? Neslyšíme totéž z Janových úst, když Ježíše nazývá Beránkem Božím, který snímá hříchy světa (J 1,29)?**

2. ÚSKALÍ TEXTU

Nenechte se zmást tím, že Lukáš nejprve hovoří o Janově uvěznění a až poté vypráví o Ježíšově křtu. Vyprávějte v nepřerušném sledu. Uvěznění patří k vystoupení Jana Křtitele a uzavírá je. Je ale zřejmé, že Ježíš byl Janem pokřtěn ještě před jeho uvězněním. Při Ježíšově křtu si ti dva „předali štafetu“. Hlas volajícího na poušti Lk 3,4 je sice (potom) násilně umlčen (zásahem Heroda, zemského vládce, pouhého „čtvrtáka“), je ale (už) vystřídán hlasem z nebe Lk 3,22 (zásahem Hospodina, Pána nebe i země).

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU

Obrázek můžete použít jak v úvodu, tak po výkladu. V prvním případě položte větu z obrázku dětem jako otázku: Co ani vězením nekončí? Potom se ptejte, proč je asi na obrázku holubice. Nechte pak děti najít odpověď, která na úvodní otázku odpovídá a je s holubicí spojena. Následně jim vyprávěním příběhu přiblížte, jak to konkrétně může vypadat. V druhém případě se také nejdřív větou z obrázku ptejte, jak by na základě vyprávění odpověděly. Přitom neodpovídejte sami, ale nechte děti, aby si odpověď nakonec v obrázku našly.

4. POMŮCKY

- křestní matriky (podívejte se s dětmi, kdy byly pokřtěny, všimněte si, zda jsou tam zapsáni i lidé pokřtění v dospělosti)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro mladší školní věk:

Máte rádi, když vás druzí lidé chválí? Umíte přiznat, i když se vám něco podařilo, že někdo druhý to umí mnohem líp?

Použijete-li navrženou motivaci, můžete navázat vyprávěním, že Jan Křtítel byl mimořádná osobnost, veliký Boží služebník, ale byl také mimořádně pokorný. Věděl, že má svůj úkol – být hlasem volajícím na poušti, zvoucím lidi k záchraně, ale že on sám je příliš slabý na to, aby někoho dovedl zachránit. Proto odkazoval na „někoho silnějšího“, kdo tuto moc má.

pro střední a starší školní věk:

Už jste byli na koncertě, kde vystupovala předkapela a hlavní kapela? Kdo tam byl důležitější, kdo měl větší úspěch, na koho se posluchači víc soustředili?

Navrženou motivaci můžete použít v tom smyslu, že Jan Křtítel byl „předskokan“ Ježíšův, který měl také posluchače správně „naladit“, ale hlavní pozornost nestrhoval na sebe, odkazoval k „někomu silnějšímu“.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Jan není Mesiáš, odkazuje na Mesiáše silnějšího, s lopatou

III. Jan káže radostnou zvěst a napomíná

IV. Herodes se mstí

V. Bůh miluje Ježíše

b) pro střední a starší školní věk

I. Motivace

II. O Mesiáše jde především

III. Jan křtí vodou, Mesiáš bude křtít ohněm a Duchem svatým; Jan káže a napomíná, Mesiáš bude soudit

IV. Janova kritika se nezastavuje ani před mocnými, odvěta na sebe nenechá dlouho čekat

V. Hlas z pouště střídá hlas z nebe

VI. S Janem to nekončí, v Ježíši to naplno vstupuje („to“ = přiblížování království Božího)

VII. Hospodinovo slovo je spjato s Ježíšem (můj milovaný Syn)

VIII. Být Bohu blízko znamená mít rád Ježíše

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Máte rádi, když vás druzí chválí? Když se vám něco podařilo, umíte přiznat, že někdo druhý to umí ještě líp? Není divu, jestli řeknete, že ne. Tohle je totiž nesnadné nejenom pro děti, ale i pro dospělé. Poznáte leccaké výjimečné osobnosti. Lidi s mimořádným nadáním a schopnostmi, které druzí oceňují. Ale ne každý takový člověk dokáže být zároveň skromný. Pokorný. To znamená, že nepotřebuje být stále středem pozornosti. Nešplhá po žebříčku popularity. Takoví lidé jsou vzácní.

II. JAN KŘTITEL

Takovou mimořádnou osobností byl také Jan Křtitel. K Jordánu na poušť za ním chodily zástupy lidí a poslouchaly ho, i když k nim mluvil přísně, i když je napomínal. Napominání nám není nikdy příjemné. Ale Jan to nedělal proto, aby se nad ostatní povyšoval. Chce jim otevřít oči. Volá je k nápravě. Volá naléhavě, aby se probrali a viděli se, jací skutečně jsou. To proto, že už brzy přijde ten, koho jim Pán Bůh slíbil a na koho dlouho čekali. Co nevidět už budou stát tváří v tvář Mesiáši. A proto je třeba mnoho věcí změnit. Nestačí jen říct: Omlouvám se, je mi to líto. Je nutno rozpomenout se na Boží vůli a dát vše do pořádku. Hlavně ve vztahu k druhým. Napravit křivdy. Nestrpět nespravedlnost. Nezůstávat lhotejný.

Janovo kázání mělo ohlas. Lidé jeho varování vzali vážně. Dávali se od Jana křtít a prosili ho o radu. Dokonce i celníci a vojáci se ptali: Co máme dělat? Dobrá rada je nad zlato, říká se. A Jan měl pro každého odpověď. Nikomu neřekl, že na to si musí přijít sám...

III. O MESIÁŠE JDE PŘEDEVŠÍM

O Janu Křtitele se mluvilo čím dál víc. Lidé říkali: Teď se konečně něco pohne k dobrému. Ve svém očekávání se upínali k Janovi. Není on ten zaslíbený Mesiáš? Tak si to mnozí mysleli. Od něj čekali záchranu. Pro sebe i pro celý národ.

Ale Jan právě tohle odmítl. Nenechal se obdivovat. To všechno, co se děje, přece není kvůli mně. Nedělám to kvůli sobě. Já nejsem ten hlavní. Hlavní je ten, kdo přijde po mně. Já sám můžu jenom málo: upozorňovat vás na jeho příchod. Volat vás, abyste se změnili. Zvat vás na novou cestu, a tak připravovat cestu pro toho, kdo přichází po mně. To je můj úkol. Na něho, na toho pravého, vám chci ukázat. Na toho, který je silnější, než jsem já sám. Na skutečného Mesiáše.

III. JAN KŘTÍ VODOU, MESIÁŠ OHNĚM A DUCHEM SVATÝM. JAN KÁŽE A NAPOMÍNÁ, MESIÁŠ BUDE SOUDIT

A pokračoval dál. Ukazoval jim, že to všechno, co on dělá - jeho kázání i jeho křest v Jordánu - je jenom příprava. Ale to není nic proti tomu, co je teprve čeká. Já vás křtím jenom vodou, říkal Jan. Ale Mesiáš vás bude křtít Duchem svatým a ohněm. S ním přijde Boží soud i nový začátek. Jen on má moc vás zachránit. A změnit vás opravdu v nové lidi. Teprve on rozhodne o vaší budoucnosti. On je ten, který má všechno pevně v rukou. Tak jako hospodář po žních, který lopatou probere všechnu svou úrodu. Dobré zrno shromáždí v bezpečí ve své stodole. Ale co je prázdné jako plevy, to skončí v ohni.

IV. JANOVA KRITIKA SE NEZASTAVUJE ANI PŘED MOCNÝMI, ODVETA NA SEBE NENECHÁ DLOUHO ČEKAT

Jan napomínal a jeho varovný hlas nezmlkl ani před lidmi mocnými. Nikomu nenadbíhal. Veřejně kritizoval i krále Heroda za jeho nedovolené manželství. A najednou je všechno jinak. Ti u Jordánu přijali to Janovo napominání pro sebe jako pomoc. Nechali si od něj poradit. Ale mocný vladař, ten se od nikoho kritizovat nenechá. Nenechá si nikým mluvit do života. Natož aby mu někdo radil, nebo ho dokonce napomínal! Herodes ten nepřijemný hlas umlčel. Dal Jana Křtitele zavřít do vězení. A tak všechno to své zlo ještě dovršil. Ukázal, že odezva na kázání evangelia může být různá, až hrůzná.

IV. HLAS Z POUŠTĚ STRÍDÁ HLAS Z NEBE

Herodes Jana zavřel. Násilně umlčel jeho hlas. Co bude dál? Znamená to, že všemu je konec? Že tím zmařil i všechno očekávání? Že zmlkne i tohle evangelium? Ne, na to ani králova moc nestačí. Hlas z pouště sice umlknul. Ale vystřídal ho hlas mnohem mocnější. Hlas z nebe.

V. S JANEM TO NEKONČÍ, V JEŽÍŠI TO VSTUPUJE NAPLNO

Mezi těmi, které ještě před svým uvězněním Jan v Jordánu pokřtil, byl i sám Ježíš. I on přišel a vstoupil do vody spolu s ostatními. Začal svou cestu stejně, jako ji začali ostatní, jako ji začínáme my.

Při Ježíšově křtu jako by si ti dva předali štafetu. Ale co bude dál? Čekáme, co teď asi Ježíš řekne. Co udělá v takové chvíli? Ze všeho nejdřív se modlí. A jeho modlitba nezůstane bez odpovědi. Najednou je nebe dokořán. Jakoby proti všemu očekávání. Právě tehdy, kdy se všechno kolem uzavřelo a muselo zmlknout (Jana Křtitele zavřeli), Bůh otvírá dokořán. Nebe se otvírá, Bůh sám jde lidem vstříc. Ukazuje, že mu na nás záleží.

Díky tomuto Ježíši, nad kterým se otevřelo nebe, máme k Bohu otevřeno i my. Smíme vědět, že mezi ním a námi už neleží žádná překážka. On sám ji prolomil. Otevřel nám dokořán. Roztrhnul to, co nás navzájem oddělovalo. To je skutečný začátek nových věcí mezi Bohem a námi. Je otevřeno. A zůstane otevřeno. Navzdory tomu, co někdy vidíme kolem sebe.

VI. DUCH SVATÝ JAKO ZNAMENÍ NOVÉHO ZAČÁTKU

Ale tím to nekončí. Z otevřeného nebe sestupuje Boží Duch v podobě holubice. Vzpomínáte? Tehdy po potopě! Už tam to bylo znamení života. Znamení nového začátku. Podobně i teď začíná něco nového.

Něco úplně nového se začíná i v životě samého Ježíše. Od této chvíle se už cele začne věnovat poslání, které mu světil nebeský Otec. Tak to potvrzuje i hlas, kterým se Bůh k Ježíšovi hlásí: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ Ježíš je ten, kterým nám ukáže Boží laskavou tvář.

Podobně budou nové věci prožívat i ti, kteří se s Ježíšem setkají. Ve všech jeho slovech i činech budou lidé poznávat spásu. Boží Duch to způsobí, že mnozí budou moci začít docela nový život. Později pocítí přítomnost Božího Ducha i Ježíšovi učedníci. Bude jako vítr, který vyvane všechno staré. Jako čerstvý vítr do plachet na cestu nového života.

Tentýž Duch je i dnes všude tam, kde se i dnes věci mění. Kde končí zlo a začíná něco nového. Kde například? (Skoncovat se zlými návyky, mít trpělivost s tím, kdo mi jde na nervy, podat ruku ke smíření, odpustit, zastat se člověka „na okraji společnosti“, najít odvahu k dobrému slovu, obnovit vztahy, nestydět projevit lásku k Ježíši, přiznat chybu... Proto Pán Bůh otevřel své nebe a dává svého Ducha, aby se tyto nové věci na světě mezi námi dály.)

MODLITBA

Děkujeme, že jsou kolem nás ti, kterým na nás záleží. Prosíme, ať umíme přijmout od nich i slovo napomenutí. Vždyť to je proto, abychom i my uviděli nebe dokořán. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR, DALŠÍ ZPRACOVÁNÍ, HRY

- viděli jste někdy křest dospělého? Ve skutečnosti nebo ve filmu? V kostele nebo venku, v řece? Je množství vody rozhodující pro platnost křtu?
- víte, kdo jsou kmetrové a k čemu slouží?
- víte, že slovo křesťan není odvozeno od slova křest, ale od jména Kristus?
- když je Ježíš nazván „milovaným Synem“, znamená to, že má u Boha protekci?
- víte, které církevní svátky spojujeme se symbolem holubice?
- za co káral Jan Křtitel krále Heroda: za nepoctivost, za krádež, za cizoložství, za nevěru, za ublížení ...
- proti kterému přikázání se Herodes v případě Herodiady zpronevěřil?
- čemu se nejvíc zpronevěřují dnešní mocní; za co byste pokárali dnešní vládcy?
- už se vám někdy stalo, že jste upozornili na špatnou věc, na nějakou nespravedlnost, a ono se to nakonec obrátilo proti vám?(jako se to stalo Janovi, když kritizoval Heroda...)
- slyšeli jste už, že někdo řekl o čerstvě narozeném děťátku: „Ten jako by tátovi z oka vypadl!“? Co se tím myslí? V jakém smyslu by se toto rčení dalo použít o Ježíši jako Synu Božím?
- každé dítě si do prázdného erbu (vybarveného modře = voda, křest) může vepsat své jméno. Pak vyhledává a zároveň ke jménu vepisuje, o čem Jan hovořil: nést ovoce, činit pokání, dávat, být poctivý, ... S dětmi si o heslech povídejte.
- můžete si také vyrobit holubici (symbol Ducha svatého): z tvrdého papíru vystříhnete jednoduchou siluetu ptáčka, uprostřed prostříhnete a vsuňte papírek poskládaný „na harmoniku“. Pokud holubičku uvážete na nit, můžete ji pověsit třeba na lustr nebo do okna...

9

POKUŠENÍ NA POUŠTI

L 4,1-13

30.10.2005

23. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 121:2 Pomoc mi přichází od Hospodina, on učinil nebesa i zemi.

3 Nedopustí, aby uklouzla tvá noha, nedřímé ten, jenž tě chrání.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 4,1-8

PÍSNĚ

Radujme se vždy společně (EZ 397,1.2.11.12.13; BTS 1); Bůh našel nás (S 396,); Čest dej (S 37, NP 163); Nejen pátek nešťastný je den (S 207); Mocný Bože při Kristovu (EZ 419, BTS 46); Pane Bože, prosíme tě (BTS 32); Hrad přepevný (EZ 189)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- **lukášovský kontext** - mezi křest a příběh o pokušení (markovský a matoušovský postup) vkládá Lukáš rodokmen, zakončený „Adam, který byl od Boha“ (Lk 3,38). Tak jako byl pokoušen Adam v zahradě, je zkoušen i Ježíš. Ten však narozdíl od toho prvního Adama umí odpovědět „ne, ne, ne“. (Škodolibá poznámka na okraj: vzhledem k tomu, že „duch“ je v hebr. originále femininum, můžeme i tady jako zprostředkovatele pokušení nalézt ženu...)
- **pobyt na poušti** - na poušť Ježíše uvedl Duch Boží - který na něj před tím sestoupil. Lukáš dosl. říká, že Ježíš „byl veden ... na poušť“. Evokuje tak Dt 8,2 - čtyřicetiletou „cestu, kterou tě Hospodin vodil“. Z Dt jsou také všechny Ježíšovy odpovědi. I když u Lk mají oproti Mt podobu obecně známých úsloví („nejen chlebem živ bude člověk“), přece jsou uvozeny „je psáno“: respektují tedy autoritu Tóry a zároveň představují Ježíše jako toho, který „z té staré knížky“ umí správně číst. Takto nám Duch skrze Ježíše otevírá Písma (tj. SZ).
- **testování Syna** - pouštní čtyřicetidenní je časem zkoušek: a to jak kvůli Ježíši, tak kvůli čtenáři. „Testování“ Syna Božího má Teofila a nás zbavit falešných představ o Božím synovství. Máme se naučit, co to znamená být Synem podle Tóry. Jako „můj syn“ je ve SZ označen Izrael (Ex 4,22; Dt 8,5). Zjišťujeme, že synovství souvisí s posláním. Neposkytují Ježíši „božský skafandr“.
- v postavě **děbla** jde o „funkci“. Kdo řídí, je ředitel, kdo pokouší, pokouší TEL. Tuto funkci pak na sebe v průběhu evangelijního příběhu – i v naší současnosti – bere vždy zrovna ten, kdo jako pokušitel zafunguje (v evangeliu – Petr, zástupy pod křížem, ... – jak se pokoušíme navzájem dnes, o tom můžete vést debatu). I starozákonní *sátán* je spíš než nějaký „padlý anděl“ ten, kdo se v určité situaci projevuje jako „odpůrce“. Pokušitelem se stává ten, kdo v dané chvíli povolánému člověku či společenství nabízí špatně nastavenou výhybku. O pokušitelích se v bibli vypráví proto, abychom tu špatně nastavenou výhybku včas poznali, ne proto abychom o nich spekulovali.
- **pořadí** pokoušecích testů u Lukáše je: udělat z kamení chleba - přijmout moc všech království - v Jeruzalémě se vrhnout z okraje chrámu. Pokušitel tedy nabízí svou variantu „cesty do Jeruzaléma“, která pak bude hrát v Lukášově vypravování osnovnou roli (srv. Lk 9,31.51). Z hlediska Ježíšovy cesty je to „dábelská karikatura“ Božího synovství. Z hlediska čtenáře odrážejí testovací otázky představu konvenčního náboženského „machra“, který „umí“ zázraky, ohřívá se v slávě mocných a prokáže, že se těší zvláštní božské protekci.
- k jednotlivým pokušením:
 1. Pokušitel chce, aby Ježíš, „nový Adam“ vzal do svých rukou dar many, chleba na poušti a přestal spoléhat na Boží „syťící věrnost“. Ježíš proti tomu staví „deuteronomistickou antropologii“ - nejen chlebem živ je člověk (Dt 8,3).
 2. pokušitel v okamžiku (jako reklamní šot) předvede všechny „civilizované země“ (celou oikoumene) – a nabízí – dám ti jejich slávu a moc, neboť „mně byla dána“ (od Boha! - srv. Mt 28,18). Ježíš, Mesiáš „na dlouhé cestě“, se tímto jedním okamžikem nenechá zaslepit a odmítne vzdát mu božskou poctu s odkazem na Hospodinovu jedinečnost (Dt 5,9 6,4.13). Tím zároveň odmítne pojetí, které celý svět moci vidí pod vlivem a v tenatech děbla.
 3. V Jeruzalémě pak pokušitel nabízí „mesiášskou“ interpretaci Ž 91 („o tobě“!). Nejde přitom o žalm týkající se jakési všeobecné Boží ochrany – ale o vyznání, že Hospodin chrání a věrně vede svůj lid na cestě do zaslíbené země, tedy na cestě spásy. Ježíšově odpovědi (viz Dt 6,16) je potom možno rozumět ve smyslu - Nebudeš Hospodina, svého Boha, pokoušet tím, že bys ho chtěl předejít na cestě spásy. (J. Hasselaar)
- **odešel od něho** (v. 13) - dosl. odstoupil - Lukáš tohoto pojmu užívá pro odpadnutí ve zkouškách. V této zkoušce ovšem neodpadl Ježíš – ale děbel, vyčerpán pokušením. Kristovskou vytrvalostí je děbla možné utahat. Možná i na to si mají teofilovci vzpomenout, až budou dále číst, jak předčasně odpadá nadšená setba (Lk 8,13), a vůbec všichni, kdo neunesli, že následovat Ježíše a žít ve společenství církve znamená vydržet v pořádku dále ubíhající čas (Sk 5,37n; 15,38; Sk 22,29; Žd 3,12).

2. ÚSKALÍ TEXTU

- příběhy bible nedělají z pokušitele/d'ábla rovnocenného Božího protihráče. Nejprve Bůh tvoří krásnou zahradu, do ní postaví člověka, pak teprve může přijít hadí našeptávač a vyhanou propagandou lidí navádět proti Stvořiteli. Nejprve je tu hospodář, který na svém poli rozsévá svou dobrou setbu, pak teprve může přijít nepřítel, bezzemek, který má jen tu svou plevelnatou přísadbu. A v evangeliu nejprve z nebe musí zaznít „ty jsi můj milovaný Syn“, na Syna sestoupí Duch svatý, vede ho vstříc zkouškám na poušti, a pak teprve se vypráví, jak přišel d'ábel se svými testovacími otázkami: Jsi-li syn Boží, ukaž se...

Teofil si možná potřebuje ujasnit i tohle – nestřídají se „časy a režimy d'ábla“ a „časy a režimy Boží“, ale i uprostřed tísně svodů a zkoušek lze čerpat z „je psáno“ Tóry a příběhu, jak Ježíš odolával. Takto nás evangelium nezanechává napospas zkouškám.

- i když se lze s pokušitelem vypořádat, přece jen d'ábel není čert, kterého by si mohla osedlat kdejaká Káča nebo napálit sedláček chytrou výmluvou, že bude čertu povolný, jen co opadá listí z dubu. D'ábla také nelze jednoduše identifikovat s nějakým recidivistou nebo diktátorem. D'ábel může přistupovat velmi tiše, laskavě a zbožně jako v tomto příběhu. Může promluvit např. jako dobře oblečený muž s kravatou a dokonce se může ohánět Písmem. D'ábel představuje síly, které jsou v nás samotných a zároveň působí i skrze druhé. Chce nás rozvrátit a podmanit.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU

Úkol z obrázku může děti na začátku uvést do přemýšlení o pokušení – po našem výkladu pak můžete společně mluvit o tom, zda by ho nyní zpracovaly stejně, nebo zda příběh nějak změnil jejich pohled na pokušení a v čem a proč. Děti také mohou s obrázkem pracovat až po našem vyprávění. Přitom vyjde najevo, jak váš výklad slyšely a jak je inspiruje k domýšlení do jejich situace.

Děti mohou svoje další „návrhy pokušení“ namalovat také na velké čtvrtky, přinést do shromáždění a ptát se dospělých obdobně jako pracovní list: Co může být pokušením? Popřípadě je mohou vyzvat, aby také nabídku doplnili.

4. POMŮCKY

- obrázek člověka v privilegovaném postavení (král, politik, sportovec ověnčený úspěchy...)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro mladší školní věk:

Při jaké příležitosti vám rodiče říkají, že vás mají rádi? Když posloucháte, nebo když vzdorujete? Znamená pro vás, že jste „maminčini“ nebo „tatínkovi“, oporu nebo závazek?

pro střední školní věk:

Už jste si někdy mysleli, že jste něco víc než ostatní? Kdy to bylo? Pomohlo vám to získat kamarády?

pro starší školní věk:

Víte, co jsou to „privilegia“? O kom se říká, že je v „privilegovaném postavení“? Má takový člověk větší možnosti, nebo větší úkoly? Myslíte, že Ježíš byl v privilegovaném postavení?

Můžete přitom využít obrázků privilegovaných osob - viz pomůcky - ke kterým přidáte obrázek někoho "obyčejného", neznámého. Nechte děti hovořit o tom, která osoba to má asi v životě snadnější.

Nebo srovnajte obrázek Ježíše např. z Ilustrované bible /vydané v Jugoslávii aj. vydání/ a ze zpěvníku „Bud' Tobě sláva“ a zeptejte se dětí, který obrázek se jim na první pohled víc líbí. Můžete je upozornit, že jsme v pokušení předávat svědectví o Kristu tak, aby se líbilo, a přitom zakrýt jeho pravou podstatu.

pro Teofila:

Teofil se může v úvodu ptát, jak je to s tím Ježíšovým Božím synovstvím: to myslíš, že ho Bůh obdaril nějakými nadpřirozenými schopnostmi - má lepší auru - víc životů - něco jako nejlíp vybavená postava v počítačové hře? Lukáš na to odpovídá – takhle nějak si to představoval pokušitel - a přišel si Ježíše otestovat svými nabídkami.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk

Vyprávějte si s dětmi o poslušnosti. Zvláště jak je těžké poslouchat, když se nabízejí různé lákavé příležitosti, které od poslušnosti odvádějí. Dětem nemusíme vyprávět příběh o d'áblu a jeho třech nabídkách. Stačí upozornit, že Ježíš byl tak jako i my v pokušení myslet si, že je něco víc než ostatní lidé, a nemusí tedy poslouchat Pána Boha. Ale že toto pokušení pýchy odmítl.

I. Motivace

II. Ježíš je milý Pánu Bohu

III. Ježíš je ohrožen pokušením pýchy

IV. Ježíš se zřídka pokušení být pyšný na svůj úkol - Syn Boží

Nebo můžete pokušení rozvést podle následující osnovy:

I. Motivace: Teofil si myslí - Ježíš byl něco jako náboženský kouzelník?

Odpověď:

II. D'ábel chce mít partnera

III. Ježíš není kouzelník

IV. Ježíš není sluha dvou pánů

V. Ježíš není superman

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk:

Začněte rozhovorem o privilegích. Upozorníte, že my jsme „v pokušení“ myslet si, že titul „Syn Boží“ s sebou nese nějaká božská privilegia.

Lukášovi jde o to, aby ukázal, že Ježíš jde cestou nepriviligovaných.

Na tento „náš“ rozhovor může navázat Teofilovo vyptávání či namítání.

I. Motivační rozhovor

II. Teofil namítá (jako my) - Ježíš byl určitě vybaven nějakými nadpřirozenými schopnostmi

III. Lukášova odpověď: Nového Adama si přišel otestovat pokušitel

IV. Vyhladovělý Ježíš osvědčil, že člověk je víc než touha rychle nasycit hlad

V. Oslňný Ježíš odmítá moc za cenu modlářského uctívání

VI. V Jeruzalémě Ježíš odmítá spolehnout na ochranu „všemohoucího“

VII. Pokušitel odpadl – a my víme, že nemusíme odpaďnout od Ježíše, i když v něm není nic „nadlidského“

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Pán Ježíš byl pokřtěn. Při jeho křtu se projevilo, že má docela zvláštní pravomoc od Boha: má žít jako Boží Syn. A když má takové pověření, takový úkol, začne se na něj také připravovat. A právě teď, když se na poušti připravuje, přicházejí na něj tvrdé a těžké zkoušky.

Už jste někdy měli dělat něco, co mohlo být nad vaše síly? Napadalo vás, jak se takovému úkolu vyhnout – anebo jak si to aspoň usnadnit, aby to šlo snadno, rychle a pohodlně?

II. JEŽÍŠOVO POSLÁNÍ

Někdo by si mohl myslet, že Ježíš to měl od začátku všechno jasné: byl přece tím Božím Synem, takže musel všechno vědět a nakonec se ani nemusel o nic tolik snažit. Musel vědět dopředu, co je jeho úkolem, co to bude konkrétně znamenat, čím při tom bude muset projít. A že musel přece také vědět, že to nakonec všechno dobře dopadne. Ale bylo to tak? Dnes uslyšíme o tom, že to vůbec tak jasné a samozřejmé nebylo.

III. POKUŠENÍ NA POUŠTI

Pán Ježíš odešel na poušť, aby se tu připravil na své veřejné působení mezi lidmi. Proč šel asi zrovna na poušť? Tady mohl být sám, nikdo ho tu nebude rušit. Tady se mohl dobře soustředit, ztišit, modlit se. Tady si také mohl dobře připomínat putování Izraelců – pouští šli kdysi čtyřicet let, tam se připravovali na vstup do země, kterou jim Bůh dal.

Ve chvílích, kdy se Ježíš takto připravuje, přichází k němu pokušení. Jsou to úvahy a návrhy, které se tváří, že mu chtějí pomoci, ale ve skutečnosti by ho od jeho poslání svedly jinam. Jsou ďábelské.

IV. JEŽÍŠ ODMÍTÁ NAVRHOVANÝ ZÁZRAK

Ježíš byl na poušti čtyřicet dní. Po celou tu dobu nic nejedl a vyhladověl. A tu k němu přichází pokušitel a říká: „Jsi-li Syn Boží, řekni tomuto

kamení, ať je z něj chléb. – Jestli jsi Syn Boží, tak to dokaž. Jestli jsi opravdu dostal od Boha zvláštní moc, tak ji přece vyzkoušej. Proč bys měl

být o hladu? Udělej zázrak a proměň kámen v chleba. Tak všem dokážeš, že jsi člověk Boží, a navíc tu budeš mít celou hromadu jídla. Zase se

budeš mít dobře.“

Nezažili jste už někdy taky takové našeptávání? Mohly znít různě: „Jestli je nějaký Bůh, tak to dokaž.“ Anebo zase jiné hlasy: „Jestli se k Bohu hlásíš, proč bys měl mít v něčem nedostatek? Neměl by ses mít naopak lépe? A vyzkoušej si, jestli modlitba funguje. Vyzkoušej si Pána Boha, ať se o tebe postará. Ať se stane nějaký zázrak.“

(Podívejte se na pracovní list pro dnešní neděli. Které z těch věcí na obrázku souvisejí s tím, o čem jsme teď mluvili – které se týkají majetku, bohatství, peněz? A co jiného byste k nim ještě doplnili?)

Co myslíte, že na to tehdy Pán Ježíš odpověděl? Řekl: „V Bibli je psáno: Člověk nebude živ jenom chlebem, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.“ I tehdy, když jsme unavení, když jsme osamělí a třeba i hladoví, nás slovo od Boha posiluje a povzbuzuje. Ujišťuje nás, že Bůh je s námi. On ví, co potřebujeme. Nemusíme se pak už snažit si to ještě nějak dokazovat.

V. JEŽÍŠ ODMÍTÁ NABÍZENOU MOC

Ale tím ta zkouška tím neskončila. Ten pokoušeč dal Ježíši vidět všechna království na zemi a řekl mu: „Dám ti všechnu moc a slávu těch království. Mně byla dána a já ji můžu dát, komu chci. To všechno bude tvoje, když se mi budeš klanět. – Je tolik dobrých důvodů, abys takový návrh přijal. Ty jsi někdo docela jedinečný, ty máš v životě docela zvláštní úkol. A abys měl u lidí skutečně úspěch, musíš mít ve společnosti vliv. Musíš mít moc. Jen tak budeš moci prosadit všechny ty dobré věci, o které ti přece jde. A já ti tu moc dám. Má to jen takovou malou podmínku: Uznáš, že pánem světa jsem já,“ říká ďábel.

I na nás to někdy ten ďábelský hlas zkouší. Mít tak mezi lidmi moc a vliv, mít ve společnosti zvláštní postavení, to by se to dobro hned snadněji prosazovalo, vemlouvá se nám. Kdo jiný by měl mít právo rozhodovat o celé společnosti než my? Vždyť my to myslíme s každým dobře.

(Teď se zase podívejte na náš pracovní list. Které z obrázků vypoovídají něco o moci? Co dalšího byste sem ještě doplnili.)

Co na to asi Ježíš odpověděl? Zase nachází pomoc v Písmu. Říká: „V Bibli je psáno: Budeš se klanět Hospodinu, svému Bohu, a jeho jediného uctívat.“ Jen Hospodin je Pánem nebe i země a nikomu jinému nebudeme dávat najevo božskou úctu.

IV. JEŽÍŠ ODMÍTÁ NABÍZENÝ VĚHLAS

Ještě jednou zkouškou musel Ježíš projít. Ďábel ho přivedl až na samotný vrcholek jeruzalémského chrámu. A řekl mu: „Jestli jsi opravdu Syn Boží, pak můžeš všechno. Vrhni se odtud dolů a nic se ti nestane. V Bibli se přece píše: ‘andělům svým dá o tobě příkaz, aby tě ochránili.’ Platí přece, co je v Bibli napsáno, nebo ne? Ověříš si, že na Boha se dá spolehnout, a navíc díky těm zástupům lidí, kteří tě uvidí a o tom tvém kousku uslyší, získáš hned pověst někoho výjimečného. Usnadníš si svou práci. Předvedeš lidem zázrak a oni za tebou půjdou. Je přece potřeba, abys byl známý a populární. Takhle se o tobě nejspíš doslechnou a přijmou, co jim přinášíš.“

Nepřipomíná vám to něco? I na nás mohou takové úvahy tu a tam dolehnout. I my sami bychom si možná někdy chtěli ověřit, že to, co je v Písmu napsáno, platí. Takový zázrak by pomohl, říkáme si. Mohli bychom si potom ohmatat, že na Boha se dá spolehnout. Něco takového by nás přece povzbudilo. A na ostatní lidi kolem nás by to jistě taky zapůsobilo. Hned by se o nás vědělo a hned by se na nás dívali jinak. Už by se o nás neříkaly jen pomluvy, ale i něco úctyhodného, něco, co by právem budilo pozornost.

(Po třetí se ještě podíváme na náš list. Čím bychom se chtěli zviditelňovat a stávat se slavnými my dnes? Co by se nám mohlo podbízet jako důkaz Boží moci a ochrany?)

Pán Ježíš však i tuhle nabídku odmítl. Odpověděl: „Je psáno: Nebudeš pokoušet Hospodina, Boha svého.“ Takovým způsobem se Boží přítomnost neprokazuje.

IV. POKUŠITEL ODPADL

Po třetím prohraném kole tohoto zápasu pokušitel odpadl, ztratil sílu. Ale ne jednou provždy. Podobná pokušení se Ježíšovi vracela i později (když ho chtěli provolat králem, když se za ním zástupy táhly, protože je nasýtil, nebo aby viděly jeho zázraky...), a pro Ježíše vůbec nebylo snadné jim odolat. Ďábel to však vždycky prohrál.

Ani ten náš zápas s pokušením nekončí, ale trvá stále. Pán Ježíš tím prošel kvůli nám, abychom věděli, že i z takových úvah nám může pomoci, že i v takovém pokušení je při nás. A že tak jako on, ani my vůbec nemusíme prohrávat.

MODLITBA

Pane, děkujeme ti za to, že i tímhle zlem jsi kvůli nám prošel. Děkujeme ti za to, že nás ze všeho zlého vyvádíš: ukazuješ cestu ven, dáváš sílu zlo přemáhat. Prosíme tě, buď s námi v našich zápasech a rozhodováních. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- čemu se říkalo privilegia dřív? Souvisela s nějakými povinnostmi? Čemu se říká privilegia dnes?
- když je Ježíš nazván milovaným Synem, znamená to, že má u Boha protekci?
- vzpomenete si, které biblické texty jsou ve 2. osobě jedn. čísla? (např. Desatero, Miluj Pána Boha, bližního aj.) Myslíte, že jsou určeny každému jednotlivci – nebo „vyvolenému synu“, tj. Izraeli?
- když se řekne d'ábel, který pojem se vám zdá nejbližší:
 - a/ čert (protože je to nadpřirozená bytost)
 - b/ funkcionář (může se jím stát kdokoliv, ale musí se umět s každým domluvit)
 - c/ nejlíbivější kluk ze třídy (protože ho učitelé nemají rádi)
- dá se podle fotografie poznat, kdo druhé ohrožuje a kdo druhým pomáhá? Dá se d'ábel poznat na první pohled?

10

KÁZÁNÍ V NAZARETĚ

6.11.2005

L 4,14-30

24. po Trojici

VSTUPNÍ VERS

Žalmy 119:155 Svěvolníkům je vzdána spása, protože se nedotazují na tvá nařízení.

156 Nesmírné je, Hospodine, tvoje slitování, podle svých soudů mi zachovej život.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 4,16-21

PÍSNĚ

V království Božím místa dost (S 359, D 694), Proč pro Krista (S 269); Všechny děti v celém světě (BTS 6); Nám pomoz, Pane milý (BTS 36); Mír na zemi daruj nám (BTS 38, S184)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- **počátek Ježíšovy činnosti** - z pouště se Ježíš vrací do Galileje, kde vyrostl, a začíná tam působit tak, jak bylo obvyklé u tehdejších duchovních učitelů – procházel zemí, učil v synagogách. O jeho mládí do té doby toho mnoho nevíme, je vidět, že „chodil do kostela“. V Nazaretu využívá možnosti, že každý dospělý muž mohl v synagoze číst a vykládat prorocké knihy.

- **Ježíšův výklad Izajášova proroctví o Mesiáši** je aktualizací Pisma docela jiným směrem, než bylo obvyklé očekávání jeho současníků. Většina doufala, že Mesiáš (Pomazaný) zasáhne velkou mocí a vyžene Římany z Palestiny nebo že vyhladí ty, kteří nezachovávají Zákon. Ježíšovo učení překračuje spravedlnost založenou na odplatě a vyhláší Boží lásku pro všechny. Přichází, aby se ujal těch, kdo jsou vytlačeni na okraj lidského společenství: chudých, nemocných, utlačených, zdeptaných, cizinců apod.

- *Duch Hospodinův je nade mnou - Ježíš přijímá a vyhláší to, co o něm dříve Hospodin prohlásil. Nevystupuje sám ze své vůle, ale ze zmocnění Hospodinovým duchem. Jeho úkol při příchodu Hospodinovy spásy je úkolem radostným. Má nést radostnou zvěst – evangelium, tedy zprávu o tom, že Hospodin se ujímá vlády, že přichází jeho království.*

- *příchod tohoto království je označen jako léto milosti Hospodinovy. Je to jen jiný název pro „milostivé léto“ (Lv 25, 10-13) či „léto osvobození“ (Ez 46, 17), kdy měli být v Izraeli propuštěni na svobodu zajatci a otroci (Jr 34, 8n) a dlužníkům měly být odpuštěny dluhy. „Milostivé léto“ patrně nikdy nebylo dodržováno podle ustanovení. Povědomí o něm však nevymizelo a v prorocké zvěsti se připomíná a ožívá jako předznamenání času Hospodinovy spásy. Pro charakteristiku tohoto „léta“ je užít hebrejský výraz, který označuje jak láskyplný vztah Boha k člověku, tak i lidí k sobě navzájem. Léto „Hospodinovy milosti“ znamená, že vztah lásky pronikne všechno a platí pro všechny.*

- *reakce posluchačů přechází od údivu (jak pěkně to umí ten Josefův kluk vyložit) k pohoršení a hněvu. Pohoršení vzbuzují oba hlavní důrazy, na nichž Lukášovo evangelium obzvlášť záleží:*

1) aktualizace Izajášovy zvěsti: Dnes se splnilo toto Písmo. Známost skutečnost milostivého léta, kterou u Izajáše připomíná Duchem Hospodinovým povoláný služebník, zpřítomňuje Ježíš svou osobou a svým dílem. Ježíš neměl zřejmě ani věk předepsaný pro učitele, mohli ho se zalíbením poslouchat jako „nadějného mladíka od nás“, ale tohle bylo pro posluchače nepřijatelné, odmítají výklad spojovat s Ježíšovou osobou.

2) univerzální platnost Hospodinovy lásky a Boží příklon k pohanům – jejich pohoršení se stupňuje, když Ježíš v rozhovoru potvrzuje Boží zájem o pohany: Eliáš byl poslán právě k pohanské vdově v Sareptě sidónské a Elizeus uzdravil právě pohana Námána.

- *hněv je projevem osobního zklamání, nesouhlasu. Ježíš odhaluje mylnou představu posluchačů o Bohu, Boží lásce a usvědčuje je z neschopnosti rozpoznat Boží dílo v současnosti. V projevu hněvu se naplňují slova Simeonova zaslíbení: Ježíš je znamením, kterému se budou vzpírat (Lk 2, 34). Hněv otupuje myšlení i citění, vede k vražděným úmyslům. Posluchači chtějí Ježíše lynčovat.*

- *trest svržení ze skály postihl nepřátele – cizince (2Par 25, 12). Ježíšovi spoluobčané jej pojmají jako cizí prvek, jako cizince. Jako s cizincem s ním také jednají.*

- **Ježíšova činnost v Kafarnaum** není útekem do exilu, ale pokračováním cesty, kterou přijal jako své poslání. V Kafarnaum ho vnímají jako někoho většího než učitele – nad mocí jeho slova i činů všichni žasnou. Přesto si tam Ježíš nevybuduje existenci, ale jde zase dál: „Také ostatním městům musím zvěstovat Boží království, vždyť k tomu jsem byl poslán.“ (Lk 4, 43).

2. ÚSKALÍ TEXTU

- o počátku Ježíšova působení v Galileji vypovídají synoptická evangelia shodně. Výhradně Lukáš však uvádí kázání v Nazaretě na začátku Ježíšova působení – to ukazuje, jak chápala církev Lukášovy doby Ježíšův program. Evangelium, které Ježíš přináší, je pro všechny, tedy i pro pohany. Už ve SZ má Boží moc univerzální platnost uprostřed všech národů, nejen v národě vyvoleném. Stejně i Boží láska zjevená v Kristu Ježíši platí pro všechno stvoření, pro celý svět. To je jádro evangelia, to je předpoklad misijního působení církve.

- prvotní církev nijak nezpochybňovala Ježíšovo otcovství. „Což to není syn Josefův?“ je otázka, která má zdůraznit Ježíšovu „obyčejnost“, má zpochybnit jeho výpověď, jeho vystoupení.

- v odpovědi nenavazuje Ježíš přímo na otázku, ale na nevyčtené připomínky. Užívá přísloví známé v hebrejském i řeckém prostředí: „Lékaři, uzdrav své vlastní nedostatky.“ Nazaretští posluchači vědí o uzdravení nemocných v Kafarnaum, znevažují však Ježíšovy činy.

- v dalším přísloví: „Žádný prorok není vítán ve své vlasti“ dává Ježíš najevo, že se pojímá jako prorok a naznačuje, že i jej čeká osud proroků, kteří zpravidla od svých vlastních přijímání nejsou. Obě přísloví jsou parafrázována v koptském Tomášově evangeliu: „Ježíš řekl: Žádný prorok není přijímán ve své vesnici; žádný lékař neléčí ty, kteří ho znají.“ (Petr Pokorný, Tomášovo evangelium, Kalich 1981, s. 73.)

- nezjednodušujte Lukášův důraz na tvrzení, že Židé Ježíše nepřijali, zatímco pohané ano. Z galilejského Nazareta ho vyhnali, ale v galilejském Kafarnaum žasli nad jeho učením. Ježíš se od počátku svého působení setkával s odmítavými reakcemi, ale i s těmi, kdo ho přijímali jako Mesiáše. I do církve má být slyšet varování, že právě ti, kdo Ježíše znají, mají problém nechat si jeho učením nabourávat své představy o Bohu.

- nezdařený pokus o likvidaci Ježíše bychom neměli vyličít jako zázračné působení Boží ochrany nebo shodu okolností, popř. Ježíšovu šikovnost a schopnost ztratit se v davu. Ježíš se setkává s odmítavými reakcemi od počátku, nevede ho to ke strachu, k rezignaci ani k pomstě, ale „bere se dál“. (Podobně líčí Lk 9, 51-56, jak Ježíš odchází, když ho nepřijali v samařské vesnici a odmítá snahu učedníků po pomstě či trestu).

3. METODIKA K PRACOVNÍMU LISTU

Pracovním listem je asi tentokrát nejlépe začít. Když se děti pro nějakou podobu rozhodnou, popřípadě ji také nakreslí, ptejte se jich, proč si zvolily právě tuto. Můžete také děti nechat hlasovat o tom, kdo se asi nejlépe trefil. Dál se ptejte, jestli by mohl mít Boží služebník také podobu úplně jinou. Na příběhu potom můžete ukázat, jak právě přesná představa o Božím služebníkovi Nazaretské postavila proti němu. Popřípadě se na závěr ptejte, proč Nazaretští Ježíše odmítli, jaký to mělo důvod a kdo by tedy asi z nabídnutých možností mohl být pro nás nejspíš Ježíš.

4. POMŮCKY

- obrázek (napodobenina) svitku biblické knihy

- obrázek synagogy, bohoslužby v synagoze

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Jaké zprávy vyvedou člověka z míry? (např. že někdo náhle onemocněl; že se někdo uzdravil; že právě já jsem byl vybrán, abych reprezentoval třídu, oddíl; nebo právě já jsem vybrán nebyl; že naši hokejisté navzdory všem předpokladům vyhráli...) Uvědomili jste si někdy, že evangelium je dobrá zpráva, která člověka vyvede z míry?

Nevěřili jste něčemu, co vám řekl někdo z nejbližších lidí (mladší sourozenec, rodič, nejlepší kamarád), až vám totéž řekl někdo úplně cizí?

6. osnovy vyprávění

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíš přichází domů do Nazaretu

III. Čte při bohoslužbách z Izajášova proroctví

IV. Pán Bůh se smilovává i nad pohany

V. Nazaretští nechtějí Ježíše poslouchat

VI. Hněvají se a chtějí ho zabít

VII. Ježíš odchází a pokračuje jinde

b) osnova pro střední a starší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíšovo působení v Galileji

III. Ježíš přichází domů do Nazareta

IV. Čte při bohoslužbách z Izajášova proroctví

V. Ve shromáždění všichni žasnou, že vyhlašuje léto Hospodinovy milosti

VI. Nazaretským se Ježíš zdá příliš obyčejný

VII. Ježíš kritizuje jejich nevěru

VIII. Mocné činy se dějí tam, kde si to přeje Bůh

IX. Nazaretští jsou pobouřeni a chtějí Ježíše zabít

X. Ježíš odchází a pokračuje jinde

VYPRÁVĚNÍ

I. JEŽÍŠ V NAZARETĚ

Theofil minule slyšel, že Ježíš učil v synagogách a všichni ho velmi chválili, všem se to líbilo. Asi to bylo pro ně překvapivé, takový výklad Písma asi ještě neslyšeli. Zřejmě to bylo něco úplně nového. Theofila zajímalo, jak to Ježíšovo kázání vypadalo. Jestli Lukáš nenašel někde záznam některého jeho kázání.

Lukáš ho potěšil: „Mám docela podrobnou zprávu o tom, jak Ježíš kázal v Nazaretě.“ Theofil Nazaret znal: „To bylo přece město, kde Ježíš vyrostl. Ti museli být zvlášť nadšení, když jim člověk ze sousedství, kterého odjakživa znali, přišel říct nové věci.“

Jenže Lukáš věděl, že to bylo jinak: „Byli hodně zvědaví, to je pravda. Ale oni nebyli zvědaví na to, co jim řekne, jako spíš, jak se ten jejich krajan předvede. Byli zvědaví, protože Ježíše znali a znali dobře jeho rodiče. Slyšeli už o něm zajímavé věci, i o tom, jak kázal v jiných městech. A tak byli na Ježíše, který vyrostl v jejich městečku, sice trochu hrdí, ale také byli nedůvěřiví, vždyť je to jen syn Josefův, a tak čekali, jak si bude počínat.

Dali mu svitek knihy proroka Izajáše, on si v něm navinul místo ze 61. kapitoly a to přečetl nahlas. (Lk 4, 18n, Iz 61, 1-2). Můžeme si to místo také přečíst. (*Doporučuji přečíst text a porovnat reakce dětí s fiktivní reakcí Theofilovou.*)

II. LÉTO MILOSTIVÉ

Theofil: „Když si srovnám, co jsi mi o Ježíšovi dosud řekl, tak to, co tu Izajáš píše, přece muselo být o něm, o Ježíšovi.“ Lukáše zase teď potěšil Theofil, protože bylo vidět, že chápe, co mu jeho učitel chce říct: „Přesně jsi to odhadl, právě tak tomu rozumím i já, že je to proroctví o Mesiáši a tím je Ježíš Kristus. Ježíš skutečně uzdravil několik slepých a vrátil jim zrak, tak jak to Izajáš předpověděl. A co je tam napsáno o propuštění zajatých na svobodu, to jistě platí o nemocných, které Ježíš uzdravil a tím jako by jim vrátil svobodu. A kolik zdeptaných lidí Ježíš potkal a oni se od toho setkáním změnili; třeba jim to, jak předtím žili, připadalo špatné, a oni nevěděli, jak z toho ven. A když jim potom Ježíš pomohl, tak to najednou dokázali, a tak Ježíš i jim přinesl svobodu.“

Tomu Theofil dobře rozuměl. Připadalo mu to tak úžasné, až mu bylo líto, že to sám nezažil. Znal takové zdeptané lidi a pomyslel si, že spousta jeho přátel by se taky potřebovala s Ježíšem setkat. - Také znáte nějaké lidi, o kterých byste řekli, že někdy byli zdeptaní?

Ale Lukáš věděl, že to platí i pro Theofila, i pro jeho přátele a všechny ostatní, že takové osvobodivé setkání je možné pro každého: „Ale vždyť právě proto si to všechno vykládáme. Přece jsi slyšel, že Ježíš není mrtev. Je živ a prosit o pomoc ho můžeme i my, i když se s ním už osobně nesetkáme, tak abychom ho viděli. On stejně je s námi.“

„A jak mám rozumět tomu, že přišel vyhlásit léto milosti Hospodinovy? Co to je?“ ptá se Theofil. A Lukáš celý nadšený to hned začal vysvětlovat: „To byl takový bezvadný vynález, který asi neměli nikde jinde, jenom v Izraeli. Je to zapsáno jako zákon ve Třetí knize Mojžíšově. Jednou za padesát let se měli vrátit na svobodu všichni, kdo upadli do otroctví, a když měl někdo dluhy, tak mu věřitel ty dluhy odpustil. Byl to rok osvobození, zkrátka rok milosti. Třeba rodiče, kteří upadli do dluhů, mohli mít naději, že jejich děti po nich nezdědí jen dluhy. Věděli, že až přijde léto milostivé, tak se jim třeba jejich pole vrátí. Byl to úžasný zákon, jenže oni ho ke své škodě moc nedodržovali.“

A pak Lukáš pokračoval, jak to v tom Nazaretu bylo dál: „Ježíš dočetl ze svitku, sedl si a začal vykládat to, co přečetl. Tak to měli ve zvyku, rabín, židovský učitel, vždycky vykládá Písmo vsedě. Všichni se na Ježíše dívali a byli zvědaví, co o tom řekne. Ze začátku proti němu nic neměli. Dokonce se jim to líbilo. Ježíš začal tím, že nastalo léto milostivé. Že už začalo, on sám je přišel vyhlásit a všichni jsou do něj zahrnutí. Začalo propouštění z otroctví a odpouštění dluhů, milost Hospodinova je vyhlášována nad všemi zdeptanými a viníky a hříšníky. Když o tom Ježíš mluvil, tak to slyšeli rádi. Jenže pak se jejich chování změnilo.“

Theofilovo to nešlo dohromady: „Jak to? Proč? Vždyť to, co Ježíš říkal, je bezvadná zpráva, co jim na tom vadilo? Proč se pak začali k Ježíšovi chovat jinak? Copak jim řekl něco, co nechtěli slyšet?“

III. ČEKALI JINÉHO

A Lukáš začal vyprávět: „Ano, právě tak, čekali něco jiného. Nejdřív se jim přestalo líbit, že tu radostnou zvěst jim přináší právě Ježíš. Že tím, koho Hospodin poslal zvěstovat léto milostivé, je syn obyčejného, místního tesaře Josefa. Zdálo se jim, že se Ježíš vytahuje, že se povyšuje nad ně, poutivé sousedy. Ale co je namíchlo nejvíc, to bylo, když říkal, že se Hospodinova milost vztahuje i na pohany. A že dokonce někteří pohané měli k Boží milosti blíž než Izraelci. (Jako příklad uvedl vdovu ze Sarepty Sidonské, ke které byl poslán prorok Eliáš, a Naaman Syrský, který jediný byl v době proroka Elizea očištěn od malomocenství.) Jako by si řekli: No tohle, jak my k tomu přijdeme? Tak ty nám budeš dávat příklady, jak si ze všech dobrých Izraelců vybral Hospodin pohany? To se na to podíváme! Když sis tak oblíbil cizince, tak s tebou taky jako s cizincem naložíme.“

Rozzlobilo je to tak strašně, že celí rozrušení hnali Ježíše z města a dokonce ho chtěli shodit z hory. Tak moc se jim to nelíbilo. Ale z hory ho neshodili, odešel od nich, protože měl ještě mnoho na práci v jiných městech a vesnicích.

Ty nazaretské posedla vzteklost. Nechtěli slyšet, nechtěli rozumět. Chtěli jiného vyhledávatele Hospodinovy milosti, aby vypadal jinak, aby nebyl od sousedů, aby byl slavnější nebo krásnější nebo udatnější nebo starší, zkrátka jiný než tenhle Ježíš. Je přece z jejich městečka, tak jim nemá co říkat takové věci. Sami přece nejlépe vědí, jak to má být, jak se to má vykládat, pro koho platí milost a pro koho ne. Takhle si to v kostele nepředstavovali!

IV. ŠPATNÍ POSLUCHAČI

Kdyby skutečně poslouchali, co jim Ježíš říká, a kdyby přemýšleli o tom, co i jim ten dávný prorok Izajáš chce říct, jak by jim to bylo užitečné! Šli by ze synagogy a měli by radost z toho, že nastává léto milostivé, a jak je to bezvadné, že se o tom mohli dovědět, že na ně Pán Bůh taky myslí a že jeho milost se vztahuje i na ně. Taky by mohli přemýšlet o tom, kdo všechno jsou ti chudí a zajatci, kterým to léto milostivé přinese pomoc, a jestli to platí taky pro ně.“

Theofilovi z toho bylo nějak smutno. Vzpomněl si znovu na své přátele, kteří neměli z ničeho radost a cítili se chudí, i když vlastně měli všechno, co potřebovali. A vzpomněl si na jiné, kteří prožili neštěstí nebo měli smutek a zdálo se jim, že už se to nikdy nezmění. Ztratili naději. A tak řekl: „Myslím, že tenkrát v té synagoze byl určitě také někdo, kdo potřeboval potěšit, kdo potřeboval slyšet radostnou zvěst. Asi opravdu špatně poslouchali. Jen byli zvědaví, co jim ten jejich soused poví, jestli jim řekne, co chtějí slyšet, jestli je třeba pochváli, a když se toho nedočkali, tak ho vyhnali. Připadá mi, že je to hrozná škoda, je mi jich líto. A taky mám trochu strach, jestli to nedělám sám stejně, jestli taky někdy neslyším jen to, co chci slyšet, a pak přeselechnu to, co by mi pomohlo.“

V. LÉČENÍ SLOVEM

Lukáš byl lékař a tak vymyslel takové lékařské přirovnání: „Ono je to někdy podobné jako s léčením lidí. Lékař ví, že pacient někdy potřebuje nějaké léčení, které je nepříjemné; může to i bolet, ale pomůže to. Ten nepříjemný zásah mu vrátí zdraví. A to léčení kázáním od Ježíše také bylo někdy nepříjemné. Ježíš neříkal lidem, jak jsou skvělí a že dělají všechno dobře a jak je Pán Bůh nadšen, když na ně pohlédne. Někdy jim říkal pěkně nepříjemné věci. Ale věděl, že to potřebují slyšet, a říkal jim je právě proto, aby se uzdravili. S hořkým lékem, který předepíše doktor, je to ovšem jednodušší, protože u toho stačí na chvíli se přemoci, spolknout, a je klid. S Ježíšovým kázáním je to složitější v tom, že to se musí poslouchat a uvěřit mu.“

Jenže s tím v Nazaretě vůbec nepočítali a překvapilo je to. Na to překvapení je Ježíš specialista. Kolikrát překvapil své posluchače a učedníky tím, že něco řekl nebo udělal úplně jinak, než jak si to představovali. On překvapil všechny i tím, jaký byl Mesiáš. Chtěli mít takového, který by byl trochu vojevůdce a trochu mocný král. On byl král, ale úplně jinak, než čekali. Král, který umřel za ty, co mu patří, a to překvapí každého, kdo se nad tím zamyslí.“

MODLITBA

Pane, prosíme tě, dej, abychom uměli naslouchat. Nauč nás poslouchat tvoje Slovo. Dej, abychom uměli uslyšet nové věci a nestáli pořád

jen na svém. Nauč nás také, jak naslouchat jeden druhému, když někdo žádá o radu nebo se potřebuje svěřit. Děkujeme ti za Slovo, které jsme slyšeli dnes, a děkujeme, že ty nás umíš poslouchat pořádně, že víš, co ti chceme říct. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- víte, z jakého prostředí vzešlo Lukášovo evangelium, komu bylo určeno?
- srovnajte, co víte o bohoslužbě v synagoze, s bohoslužbou naší církve.
- Podobá se léto milostivé restitucím? Bylo by možné zavést léto milostivé v naší ekonomice? Nevymysleli byste nějaké podobné zařízení pro ty, kdo mají smůlu, jsou chudí, nedostali se na školu, na kterou chtěli, jsou samý malér?
- jak lidé reagují na zprávy, které je překvapí? které se jim nelíbí? Máte rádi překvapivé, nové situace, nebo jste radši, když věci běží ve starých, vyježděných kolejích?
- slyšeli jste někdy o davové psychóze? Víte, co je lynčování?
- je obdoba mezi příslovím „Lékaři, uzdrav sám sebe!“ (J 4, 23) a slovy „Zachraň sám sebe a sestup z kříže!“ (Mk 15, 30)
- jak můžeme v našem sboru zvěstovat evangelium pohanům? Jaké možnosti pro misií dnes máme?

Další otázky

Máte rádi překvapivé, nové situace, nebo jste radši, když věci běží ve starých, vyježděných kolejích?

Podobá se léto milostivé restitucím?

Bylo by možné zavést léto milostivé v naší ekonomice?

Nevymysleli byste nějaké podobné zařízení pro ty, kdo mají smůlu, jsou chudí, nedostali se na školu, na kterou chtěli, jsou samý malér?

Připadají vám příběhy z evangelií překvapivé, nebo je znáte jako svoje boty, takže vás tam už nic nepřekvapí?

Je dobře, když člověk dokáže změnit názor?

11

POVOLÁNÍ RYBÁŘŮ

L 5,1-11.27-32

13.11.2005

25. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 127:1 Poutní píseň, Šalomounova. Nestaví-li dům Hospodin, nadarmo se namáhají stavitelé. Nestřeží-li město Hospodin, nadarmo bdí strážný.

LITURGICKÉ ČTENÍ

L 5,27-32

PÍSNĚ

V království Božím místa dost (S 359, D 694), To já, ó Pane můj (S 331), Vstaň a pojď hledat tu zem(S 379), Všechny děti v celém světě (BTS 6), radujme se vždy společně (EZ 397, 1.2.11.12.13, BTS 1), Slunce pravdy, milosti (EZ 420), Tvoje, Pane Kriste, dobrota (S 346), Jděte po všem světě (BTS 86)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- **Ježíšovo vyučování** je neobvyklé: káže z loďky a navíc nedosahoval předepsaného věku a dobrozdání ostatních učitelů zákona. „Za mistra neboli učitele zákona byl pokládán jen ten, kdo se zákonu po dlouhá léta učil, dosáhl předepsaného věku (40 let) a byl i jinými učiteli uznán a k svému úřadu zřízen modlitbou a vzkládáním rukou.“ (BS-N, s. 1278)

- **rybáři** měli „podezřelou živnost“. Podle nařízení Zákona (Dt 14) se některá zvířata neměla jíst, ani se jich člověk neměl dotýkat. Jednalo se o zvířata nečistá z kultických, nikoli hygienických důvodů: v jiných náboženstvích byla uctívána a jejich obětní zabíjení bylo spojeno s určitými obřady, které Izrael neměl konat. Mezi nečistá zvířata patřily i některé ryby. Rybáři byli považováni za nečisté právě proto, že při třídění úlovku se museli dotýkat všech ryb, které uvízly v síti. První učedníci jsou tedy nejen z nábožensky „podezřelé“ Galileje, ale mají navíc povolání, které z nich v očích jejich pravověrných souvěrců činí nábožensky „nepoužitelné“ osoby. Navíc během vyučování (5, 2) spravovali síť, pracovali a neměli čas na výuku – kromě Šimona, v jehož loďce Ježíš seděl.

- **Zajed' na hlubinu!** je zvláštní pokyn. Ryby se obvykle lovily brzo ráno před východem slunce nebo večer po jeho západu, kdy se ryby vydávaly do mělčích vod ke břehu. Do hlubin, kde se schovávaly přes den, se rybáři nevydávali. Moře pro ně bylo přece jen nebezpečným živlem, plným nečistých sil. Ježíšovo vyučování i působení naznačuje, že loví tam, kde by ostatní nelovili. Důležitou polohu jeho poslání vyjadřuje jeho zvěst: blízkost Božího království a pozvání k naději, následování, novým vyhládkám i novým úkolům. Jeho působnost nebude omezena běžnými náboženskými zvyky a pravidly, bude se pohybovat mezi lidmi, jejichž lovení ti ostatní považují za zbytečné.

- Ujistění: „**Neboj se!**“, které v bibli slyší ti, kdo se setkávají s Bohem, s Božím slovem, dostává Petr od Ježíše, ve kterém s úžasem rozpoznává „Pána hlubin“. Proto před ním vyznává svou hříšnost, podobně jako se brání svému úkolu proroci (srv. např. Iz 6, 5).

- Ježíšova slova **budeš lovit lidi** je třeba chápat v souvislosti s předchozím vyhlášením, že i jiná města a jiní lidé musí slyšet zvěst o Božím království (Lk 4, 43). Jeho blízkost se projevuje skrze proměnu konkrétních lidských osudů. Zasahuje je a dává jim trvale novou podobu.

- obvyklá praxe byla, že si učedníci vybrali svého učitele, chodili s ním a učili se od něj. Ježíš **povolává za své učedníky** lidi bez zkoumání jejich způsobilosti. Nemusí u svého mistra dlouho studovat, aby se mohli stát jeho učedníky. Tak jako proroci i oni jsou slovem zmocnění k službě. Ústředním „orientačním bodem“ se pro ně stává Ježíšova postava, jeho osoba a příběh. Tomu odpovídá i okamžitá a rozhodná odpověď, kdy člověk opouští dosavadní jistoty a vazby a cele se soustředí na novou skutečnost.

- **povolání celníka** (Lk 5, 27-32) je dalším důkazem Ježíšovy personální politiky. Celník je také „uloven v hlubinách“ – není sice považován za nábožensky nečistého (to by byl snad jen kvůli tomu, že bere do rukou peníze i v sobotu), ale vzbuzuje pohoršení jak svou kolaborací s Římany, tak tím, že ke clu přiráží slušný zisk pro sebe.

2. ÚSKALÍ TEXTU

- není zapotřebí příliš zdůrazňovat, že učedníci byli lidé prostí a nevzděláni. Spíš jde o to, že Ježíš si je nevybíral konkurzním řízením ani podle kádrových materiálů nebo podle výše jejich příjmu a majetku. Příběh o povolání vysvětluje motivy rybářů pro jejich rozhodnutí následovat Ježíše. Jejich úžas a vyznání naznačují, že si uvědomují Ježíšovy zvláštní rysy působnosti, jimiž přesahoval úkol obvyklého vykladače Písma.

- hlavní záměr Lukášova vyprávění není v tom, ukázat, že Ježíš umí dobře poradit i v cizím oboru nebo vyčarovat množství ryb. Rybolov v hlubinách je pro učedníky srozumitelným obrazem, že Ježíš se odváží do oblastí, kde to není obvyklé a kam se zkušení lidé nepouštějí, a přesto má lov překvapující výsledek. Rybolov se stává znamením (proto ten úžas) – zaslíbením budoucího smysluplného lovu v neobvyklých oblastech a souvislostech.

- možná se vás děti zeptají, co se stalo s rybami, které učedníci nechali na břehu. Vypravěč se soustředil na Ježíšovo pozvání, které posluchači přijali jako závazné, proto je zdůrazněn motiv následování, a ne konzumace ryb. Třeba si je rozebral přihlížející zástup...

3. METODIKA K PRACOVNÍMU TEXTU

Děti si mohou cestu učedníků na začátku tipnout a vybarvit. Při společném rozhovoru se jich můžete ptát na důvody jejich tipů. Vyprávění potom budou sledovat se zájmem o rozřešení, kdo tipoval správně. Hledat cestu, na kterou Ježíš rybáře pozval, lze také po vyprávění. Ukáže se, jak je děti slyšely a pochopily. Se staršími dětmi můžete mluvit o tom, jak souvisí Ježíšova výzva „Zajed’ na hlubinu“ s obrázkem společného stolování s darebáky.

4. pomůcky

- obrázek (fotografie) rybářů při práci

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

S kým byste se ve třídě chtěli kamarádit? S tím, kdo má nejlepší oblečení, vybavení mobil? Komu jde nejlíp učení? Kdo je dobrý v nějakém sportu? Kdo je nejsilnější? S kým je největší zábava? S tím, koho ostatní přehlížejí? Proč?

Kdybyste měli postavit fotbalové mužstvo, družinu v oddíle, partu – podle čeho byste si vybírali?

Můžete s dětmi hovořit o tom, že si vybíráme vždycky ty, kdo jsou „na úrovni“, kdo se nám hodí. Motivace umožní zdůraznit ve vyprávění, že si Ježíš vybírá učedníky i mezi těmi, které ostatní přehlížejí nebo jimi pohrdají. Učednické povolání je nabídnuto jako šance pro všechny.

Co vás baví dělat? Co umíte? Čemu se chcete věnovat, až budete velcí? Je důležité o tom přemýšlet? Kdy se musíte rozhodnout, jaká bude vaše profese? Vybírá si člověk povolání na celý život, nebo ho může změnit? Co ho může vést ke změně?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíš vyučuje zástupy z loďky na jezeře

III. Šimon poslouchá, ostatní rybáři uklízejí síť

IV. Ježíš rozkázal zajet s lodí na hlubinu

V. Nečekaně velký úlovek

VI. Ježíšovo povolání, učedníci jdou za ním

b) osnova pro střední a starší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíš vyučuje zástupy z loďky na jezeře

III. Šimon poslouchá, ostatní rybáři uklízejí síť

IV. Ježíš rozkázal zajet s lodí na hlubinu

V. Šimon se brání a nakonec poslechne

VI. Nečekaně velký úlovek

VII. Šimon-Petr vyznává svou hříšnost

VIII. Ježíšovo pověření, všechno nechávají na břehu a jdou za ním

IX. povolání celníka – Ježíš si nevybírá „ty nejlepší“

VYPRÁVĚNÍ

I. JEŽÍŠOVI UČEDNÍCI

Theofil přišel se spoustou otázek: „Musím pořád myslet na to, co jsi mi minule vyprávěl. Pro Ježíše to muselo být hrozně těžké. Jak to mohl zvládnout sám? Určitě se hodně modlil, ale myslím, že člověk potřebuje přátele, nějaké lidi, na které by se mohl spolehnout, požádat je o pomoc, zvláště když má tak těžký úkol jako Ježíš a když mu také hrozí nebezpečí. Víím, že měl dvanáct učedníků, ale ani nevím, jak se všichni jmenovali. Vzpomínám si, že tam byl Petr, Jakub, Jan, Matouš. Byli to oni, na koho se Ježíš mohl spolehnout?“

Lukáš se zamyslel. „Ano, myslím, že to byli jeho přátelé, ale když je nejvíc potřeboval, tak byli příliš slabí a on zůstal sám. Ale to ti budu vyprávět později. Ježíš učedníkům vysvětloval, čemu neporozuměli, vysílal je s různými úkoly a po jeho smrti a vzkříšení to byli oni, kdo první vyprávěli všem ostatním jeho příběh i proč se to všechno stalo. Kromě těch, na které sis vzpomněl, byli mezi těmi dvanácti ještě Petřův bratr Ondřej, Bartoloměj, Filip, Tomáš, ještě jeden Jakub (tomu říkali Alfeův, aby se to odlišilo), pak ještě jeden Šimon, zvaný Zélóta – Horlivec, Juda Jakubův a Jidáš Iškariotský, ale ten má dost špatnou pověst. Jedenáct z těchto dvanácti vlastně byli prvními křesťany.“

Theofila to potěšilo: „To museli být výjimeční lidé, když si je Ježíš vybral. Asi byli hodně vzděláni a zřejmě nejlepší z těch, se kterými se Ježíš setkal.“

Lukáš se trochu usmál: „Jednou Ježíš řekl, že lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Ježíš byl skutečně něco jako lékař, však také uzdravil spoustu postižených a nemocných. Ale všechny lidi uzdravuje z jedné nemoci, která nás postihuje každého, říkáme jí hřích. A i když ti jeho učedníci byli každý jiný, jedno měli společné: všichni byli hříšníci. A pro takové přišel Ježíš, takové k sobě zavolal.“ A pak začal Teofilovi vyprávět, jak si Ježíš některé ze svých učedníků povolal, a mluvil právě o těch čtyřech, jejichž jména si Theofil zapamatoval.

II. JAK ZAVOLAL LEVIHO

To přísloví o lékaři řekl Ježíš tenkrát, když si vybral za svého učedníka Matouše, jiným jménem Leviho. To byl hříšník na první pohled, bylo to zřejmě už z jeho povolání. Byl to celník. Asi se vám zdá, co je na celníkovi špatného. On neseděl na hranicích, aby kontroloval, kdo tam projíždí a jestli se nepřeváží z jedné země do druhé nějaká nekalota. Spíš to byl výběrčí daní. To taky už dnes nemusí být jasné, co by na tom mělo být špatného, ale tenkrát museli tihle celníci spolupracovat s Římany, jim pak vybrané peníze odevzdávali. Římany neměl nikdo rád. Byli to vlastně vojáci, kteří Izraelcům našli do země a vládli jim, ale nikdo o jejich vládu nestál. Lidé je nenáviděli. Nikdo nedával rád peníze na to, aby římský stát mohl dobře fungovat. Všichni v Izraeli by byli rádi, kdyby si římský stát šel fungovat k sobě domů a nechal je na pokoji. Kromě toho si takový

celník z vybraných peněz velice často usypal něco pro sebe, takže ho vlastně všichni považovali taky za zloděje. No prostě hříšník. A považte, takového si Ježíš zavolal, takového chtěl mít nablízku.

A tak Leviho vyzval: „Pojď za mnou!“ A co na to Levi? Neřekl: Nikam se nebudu vláčet, tady uprostřed daní se mi dobře vede. Nic takového. Všechno nechal, vstal a šel za ním. A měl z toho pozvání takovou radost, že hned uspořádal ve svém domě velikou hostinu. To si umíte představit, že se to mnoha lidem nelíbilo a brblali, s jakými hříšníky že se Ježíš kamarádí! A právě na to jim Ježíš odpověděl, že přišel léčit nemocné a volat k pokání hříšníky.

III. JAK ZAVOLAL RYBÁŘE

Jiní jeho učedníci byli zase původně rybáři. To byli ti tři: Šimon Petr a bratři Zebedeovi. A zase se nám může zdát, co je na tom, rybáři, takové pěkné a tiché povolání, to museli být slušní lidé, proto si je asi Ježíš vybral. Jenže tenkrát se rybářství za slušné povolání moc nepovažovalo. Možná by se to dnes dalo přirovnat k nějakému povolání, kde se musí pracovat s něčím hodně špinavým. Židé měli zvířata rozdělená na čistá a nečistá. Ryby sice všichni jedli, ale když se hodí síť do jezera, tak se do ní natchytá všechno možné. I dnes by vám kromě ryb v síti uvízly igelitové pytlíky, staré boty, podivné kusy umělé hmoty a všelijaké jiné svinstvo. Tenkrát neměli sice umělou hmotu, ale v jezeře byli i všelijací nečistí živočichové, a ti se dostali do jejich sítí taky. Rybáři to pak museli přebírat, a proto se všem lidem zdálo, že nejsou dost dobří, když se dotýkají i takových odporných věcí. Rozhodně neměli být dost dobří pro učitele, rabína, jako byl Ježíš.

IV. KAZATELNA NA LOŽCE

Tenkrát, když si vybral tyhle tři rybáře za své učedníky, kázal lidem na břehu jezera. Všichni se kolem něj tlačili, aby dobře viděli a slyšeli, a myslím, že to muselo být hrozně nepříjemné. Čím víc se na něj ti vpředu tlačili, tím míň ti vzadu slyšeli. A tak Ježíš dostal nápad udělat si kazatelnu z loďky. Právě tam dorazili rybáři z lovu a čistili síť. Zrovna ten den nic pořádného neulovili, jenom to, co se musí vyhodit. Ježíš požádal Šimona, aby mu půjčil loďku, aby mohl mluvit z ní. Šimon souhlasil a odrazil kousek od břehu. Lidé se rozložili po břehu a všichni dobře slyšeli.

V. LOVENÍ RYB NA HLUBINĚ

Když Ježíš skončil s kázáním, řekl Šimonovi: „Zajed' na hlubinu a spusťte své síť k lovu!“ Víte, Šimon byl zkušený rybář a tohle se mu nezdálo jako dobrý nápad. Vždyť ten den už jednou na jezero vyjeli a nic neulovili. A to tam byli v době, kdy jsou k tomu nejhodnější podmínky. Ryby se přece loví, než vyjde slunce; pak za slunečního světla se už nechytí nic. A na hlubokou vodu, tam už vůbec nejezdili! Hlubin se báli, tam bylo nebezpečno, tam mohlo být všelicos, tam se báli lovit i zkušení rybáři. Nevěděli, co je tam může potkat, a tak z hlubiny měli strach.

Přesto Šimon Ježíše poslechl. Jeho slovo na něj udělalo takový dojem, že skutečně vzal loď a síť a přes svůj strach i pochybnosti se pustil do lovení ryb. A co se stalo: vytáhli tolik ryb, že se jim trhaly síť. Dokonce museli volat ještě na druhé rybáře, aby jim s tím šli pomoci. Naplnili rybami dvě lodě tak, že sotva dojeli ke břehu.

VI. ŠIMON SE BOJÍ

To byla tak výjimečná věc, že rybáře nemohla nechat v klidu. Šimona popadl ještě větší strach před Ježíšem než před hlubokou vodou. Vždyť tenhle člověk je silnější než všechny nebezpečné hlubiny, je Pánem nad vším nebezpečím, které kde na světě číhá. A ta jeho moc jistě není jenom z něho, ale z Boha. Takový člověk musí být svatý! A teď někdo tak vzácný mluví s ním, obyčejným rybářem. Jak to dopadne? Jak před tím Pánem obstojí? On sám je hříšný a když bude blízko tak svatého člověka, co s ním bude? Proto prosí: „Odejdi ode mne, Pane!“ Stejně tak to napadlo i Jakuba a Jana Zebedeovy.

VII. O SÍTI PRO RADOST A ODVAHU

Ale Ježíš Šimonovi řekl: „Neboj se, od této chvíle budeš lovit lidi.“ Šimon se nemusel bát, protože právě pro hříšníky a kvůli nim Ježíš přišel. Nemusel se bát už ani hlubiny, když mohl být s Pánem, který je silnější než všechna nebezpečí. A že bude lovit lidi, to určitě neznamenal, že by měl chodit a házet na lidi síť. On měl jít s Ježíšem, přivádět lidi k němu, a právě ty nejvíce hříšné. Všechny ty, o kterých si ostatní mysleli, že jsou horší. Rybáře, kteří byli pořád trochu špinaví, celníky, kteří byli trochu zloději. Lidi, kteří o sobě věděli, že nejsou nejlepší a nejkrásnější, které ostatní považovali za zvlášť špatné a kteří i před svatým Pánem Bohem jsou pro své špatnosti pěkně ušmudlaní!

A jak je bude Šimon s ostatními učedníky lovit? To se nedělá sítí. To se dělá kázáním o radosti, o tom, že Bůh chce očistit všechny ušmudlané i ty skrz naskrz špinavé od jejich viny a hříchu. Ledaže by se mohlo říct, že je to síť z radosti, a do takové sítě se může těšit každá ryba, každý člověk.

Když přirazili s loďkami ke břehu, ti tři rybáři nechali všechno, jak to tam bylo, a vyrazili s Ježíšem. Chtěli slyšet o té radosti, že Bůh a Ježíš o ně stojí, že i oni jsou pro něj důležití. Dokonce tak důležití, že se mohou stát těmi, kdo tuhle zprávu budou vyřizovat všem ostatním: I o vás Bůh stojí. Kdo bude do té sítě zahrnut, ten uvěří, že Bůh je s ním, že ho má rád, a bude z toho mít radost celý život. Také bude mít i odvalu, protože kdo je pro Pána Boha důležitý, ten se nemusí bát ničeho a nikoho. Stane se vyléčeným hříšníkem a to je člověk radostný a odvážný.“

Tak tohle – jak si Ježíš zavolal své učedníky – vyprávěl Lukáš Theofilovi. A Theofil, také učedník, měl zase do příště o čem přemýšlet.

MODLITBA

Pane Ježíši, prosíme, nauč nás dít se na sebe i na svoje bližní tak, jak se díváš ty. Pomoz nám, abychom se nad nikoho nepovyšovali ani se před nikým neponižovali. Dávej nám odvalu, jako jsi ji dával svým učedníkům. Dej, abychom nezapomínali, že každý člověk je pro tebe důležitý. Amen.

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- žijí mezi námi lidé, kteří jsou povoláni k podobné službě jako byli povoláni učedníci?
- stačí, abychom se jen rozhodli, že budeme Ježíšovými učedníky, nebo o to také máme prosit?
- je na člověku vidět, že je povolán ke službě Bohu? Odlišuje se od druhých (uniformou, oblečením, bezchybným jednáním...)?
- už si vás někdy někdo vybral, pozval k nějakému úkolu, práci, výletu? Zůstali jste opomenuti? Proč?
- Slyšeli jste někdy, jak někdo rozlišuje mezi zaměstnáním – povoláním – posláním? Co tím může myslet?
- Jsou nějaká povolání, která byste určitě nechtěli dělat? Existuje dnes nějaké zaměstnání, které je sice nezbytné, ale je považováno za nečisté a ponižující?
- Je nějaký rozdíl mezi rybářem, který chodí s prutem k vodě, a těmi, kteří loví z lodí do sítí? (pro zábavu, pro obživu)
- Jsou ještě dnes celníci? Co dělají?